

У нумары:

Квітней, наш Мінск, любімая сталіца!

Пра заўтрашняе Свята горада расказвае начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама Уладзімір Карачэйскі.

Стар. 4

Бібліятэка — як паветра...

...калі яна ёсць, дык яе не заўважаеш, а калі яе няма, дык цяжка дыхаць.

Стар. 5

Зоркі блукаюць — і вяртаюцца

Нацыянальны акадэмічны тэатр оперы краіны адкрывае свой 76-ы сезон.

Стар. 11

Лёс бібліятэкі Каладзева

Унікальная кніжная калекцыя нашага земляка лічылася страчанай.

Стар. 12

Чалавек з легенды

Невядомае пра вядомага беларускага геолога і геахіміка Канстанціна Лукашова.

Стар. 14

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ІІ ПАЎГОДДЗЕ 2008 г.

Для індывідуальных падпісчыкаў:
1 месяц — 6720 руб.
Падпісны індэкс — 63856

Ведамасная падпіска:
1 месяц — 8710 руб.
Падпісны індэкс — 638562

Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў: другое паўгоддзе, на 1 месяц — 4500 руб. Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска для устаноў культуры:
1 месяц — 6820 руб. Падпісны індэкс — 63880

Каб год для вас быў небагім — падпішыцеся на «ЛіМ»!

7 верасня ў Барысаве, сёлетняй сталіцы Дня беларускага пісьменства, пабывала каля тысячы гасцей. Сярод іх — вядомыя дзяржаўныя дзеячы, дыпламаты з дзесяткаў замежных краін, прадстаўнікі творчых саюзаў, айчынных кніжных выдавецтваў, пісьменнікі з усёй Беларусі, а таксама з Расіі, Украіны, Польшчы, Сербіі ды Чарнагоры, удзельнікі традыцыйнай навукова-асветніцкай экспедыцыі "Дарога да святыняў". Апроч беларускіх журналістаў, да падзей той святочнай нядзелі спрычыніліся іх шматлікія калегі, што наведаліся ў нашу краіну з розных рэгіёнаў Расіі.

Беларускаму Слову паклонімся!

дзячы ад горада да горада — Навагрудак, Тураў, Мсціслаў, Пінск, Орша, Паставы, Шклоў... — яно прыйшло ў старажытны горад Барысаў. Вялікая праца зроблена творчымі, працоўнымі калектывамі, міністэрствамі, ведамствамі, Мінскім аблвыканкамам, Барысаўскім гарвыканкамам, Саюзам пісьменнікаў Беларусі па падрыхтоўцы да свята. Трэба адзначыць, што яно праходзіць у Год здароўя, пачаўся тыдзень ведаў, але гэта і год палітычна-грамадскай акцыі "Мы — беларусы!". Мы — беларусы, агульнымі намаганнямі, усе разам будзем моцную і квітнюючую дзяржаву, імя якой — Беларусь".

Аляксандр Косінец звярнуў увагу прысутных на тое, што Дзень беларускага пісьменства займае пачэснае месца сярод важнейшых падзей культурнага жыцця нашага грамадства, яно аб'ядноўвае людзей, нагадвае пра неабходнасць захавання і ўзбагачэння духоўнай спадчыны. Бо для беларусаў веды, пісьменства і духоўныя каштоўнасці заўсёды былі невычэрпнай крыніцай аптымізму, апорай у пераадоленні ўсіх цяжкасцей і перашкод. Невыпадкава менавіта Беларусь стала радзімай многіх выдатных асветнікаў, дзеячаў культуры, літаратараў і навукоўцаў сусветнага ўзроўня.

Аляксандр Мікалаевіч зачытаў віншаванне ўдзельнікам і гасцям урачыстасцей з нагоды свята ад імя Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі.

(Працяг на стар. 2)

Той па-летняму спякотны дзень складаўся з незлічонага мноства ўражанняў і запомніцца, вядома ж, не толькі паўднёвай шчодрасцю сонца, першым восенскім золатам у косах бяроз, медуновым водарам гарадскіх кветак. Страхатыя эпізоды свята, вытокам якога сталася друкаванае беларускае слова, зноў і зноў распавядалі пра незабытае: пра непаўторную, багатую і няпростую гісторыю нашага краю, пра славытых продкаў — вялікіх асветнікаў, носьбітаў самабытнай беларускай духоўнасці, рупліўцаў кніжнай

мудрасці, абаронцаў роднай культуры.

Пад штандарамі са старажытнымі гербамі сваіх гарадоў — колішніх сталіц Дня беларускага пісьменства — звярталіся да барысаўчан, спадкаемцаў свята, пасланцы Полацка і Турава, Заслаўя і Нясвіжа, Оршы і Пінска, Навагрудка і Міра, Мсціслава і Камянца, Паставаў і Шклова. Ад іх сімвалічных падворкаў, што разгарнуліся ля Палаца культуры, рушыла ўрачыстае шэсце гасцей і ўдзельнікаў свята да яго галоўнай пляцоўкі. Тэатралізаваная імпрэза ў яркай вобразнай

форме нагадала пра гістарычны шлях беларускага друкаванага слова, станаўлення, развіцця і росквіту роднай мовы народа як асновы нашай адметнасці, самастойнасці, дзяржаўнасці. Адбылася і афіцыйная цырымонія адкрыцця свята.

Старшыня арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні свята, намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Аляксандр Косінец павітаў усіх прысутных ад імя аргкамітэта і зазначыў: "15 год кроць па нашай зямлі цудоўнае свята — Дзень беларускага пісьменства. Перахо-

дзячы ад горада да горада — Навагрудак, Тураў, Мсціслаў, Пінск, Орша, Паставы, Шклоў... — яно прыйшло ў старажытны горад Барысаў. Вялікая праца зроблена творчымі, працоўнымі калектывамі, міністэрствамі, ведамствамі, Мінскім аблвыканкамам, Барысаўскім гарвыканкамам, Саюзам пісьменнікаў Беларусі па падрыхтоўцы да свята. Трэба адзначыць, што яно праходзіць у Год здароўя, пачаўся тыдзень ведаў, але гэта і год палітычна-грамадскай акцыі "Мы — беларусы!". Мы — беларусы, агульнымі намаганнямі, усе разам будзем моцную і квітнюючую дзяржаву, імя якой — Беларусь".

Аляксандр Косінец звярнуў увагу прысутных на тое, што Дзень беларускага пісьменства займае пачэснае месца сярод важнейшых падзей культурнага жыцця нашага грамадства, яно аб'ядноўвае людзей, нагадвае пра неабходнасць захавання і ўзбагачэння духоўнай спадчыны. Бо для беларусаў веды, пісьменства і духоўныя каштоўнасці заўсёды былі невычэрпнай крыніцай аптымізму, апорай у пераадоленні ўсіх цяжкасцей і перашкод. Невыпадкава менавіта Беларусь стала радзімай многіх выдатных асветнікаў, дзеячаў культуры, літаратараў і навукоўцаў сусветнага ўзроўня.

Аляксандр Мікалаевіч зачытаў віншаванне ўдзельнікам і гасцям урачыстасцей з нагоды свята ад імя Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі.

(Працяг на стар. 2)

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Таксама арганізатары, гасцей і ўдзельнікаў Дня беларускага пісьменства павіншаваў Патрыярх усяе Беларусі Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт.

Старшыня Мінскага аблвыканкама Леанід Крупец сардэчна павітаў усіх прысутных на зямлі Міншчыны і падкрэсліў, што пятнаццаць гадоў таму ў нашай краіне была адроджана пудоўная традыцыя шанавання роднага слова і слаўных людзей, з імёнамі якіх звязаны яркія старонкі нашай гісторыі і культуры. Дзякуючы клопату і увазе Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь да пытанняў нацыянальнага адраджэння, — адзначыў Леанід Фёдаравіч, — гэтая свята стала ў нашай краіне акцыяй дзяржаўнай значнасці і важнай грамадска-культурнай падзеяй. Яно заклікана садзейнічаць зберажэнню духоўнай спадчыны, нацыянальнай культуры, шанаванню роднай мовы. Барысаў — адзін са старажытных і прыгожых гарадоў вобласці з багатай гісторыяй, добрымі традыцыямі, таленавітымі і працавітымі людзьмі. У ім шмат помнікаў архітэктуры і культуры. І невывакова, што Дзень беларускага пісьменства праходзіць менавіта тут. Мы з павагай ставімся да свайго спадчыны і, як святыні, зберагаем усё, што засталася нам ад дзядоў і прадедаў. Паўсюль у рэгіёне адбываецца ўзнаўленне помнікаў гісторыі, архітэктуры, культуры і прыроды. У раённым цэнтры займае прапіску прэстыжны Міжнародны фестываль дзіцячай харэаграфіі "Барысаўскі прыстанак"...

Л. Крупец падзякаваў усім, хто браў удзел у падрыхтоўцы горада да свята, угадаў імёны слаўных асоб, якія нарадзіліся тут або так ці інакш былі звязаны з барысаўскай зямлёй, і выказаў спадзяванне, што святкаванне Дня беларускага пісьменства ў Барысаве паслужыць справе духоўнага яднання людзей і паглыбленню асветніцкай дзейнасці...

Ад імя Барысаўскага райвыканкама яго старшыня Васіль Дылюк падзякаваў Прэзідэнту, ураду і міністэрствам нашай краіны за выдатную магчымасць правядзення юбілейнага свята ў Барысаве. Васіль Рыгоравіч акцэнтаваў увагу на тым, што Барысаўскі край здаўна славіцца сваімі помнікамі культуры і архітэктуры. А сам горад з яўмяецца буйным прамысловым цэнтрам і робіць значны ўнёсак у сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі. Старшыня райвыканкама зрабіў невялічкі экскурс па гісторыі горада з дня яго заснавання, распавёў пра яго насычанае культурнае жыццё, сацыяльныя, эканамічныя і спартыўныя дасягненні і набывткі.

Пасля ганаравання лепшых айчынных літаратараў і кнігавыдаўцоў на галоўнай сцэнічнай пляцоўцы пачалася літаратурна-музычная імпрэза "І ў слове музыка жыве" з удзелам беларускіх і замежных пісьменнікаў, прафесійных артыстаў, маладых талентаў. А тым часам у горадзе (да 7 верасня, вядома ж, абноўленым, папрыгажэлым) адбываліся іншыя падзеі — толькі паспявай назіраць, даўчацца. І радавацца за тых людзей, якія ўсвядомілі важнасць гэтага дзяржаўнага свята, яго аднароднасць ад простых, няхай або самых шыкоўных і адмысловых, "гарадскіх гулянняў", успрымалі Дзень пісьменства як адказны іспыт для кожнага з нас — на шчырасць у стаўленні да беларускага слова, на грамадзянскую сталасць.

Ля шапікаў ды выставачных павільёнаў з прадукцыяй айчынных выдавецтваў нават утвараліся чэргі. Прыемна, што і стэнд РВУ "Літаратура і Мастацтва" выклікаў цікавасць у гараджан і гасцей фэсту; на ўласныя вочы пераканаліся ў папулярнасці роднага "ЛіМа": чытачы разабралі не толькі святочны выпуск газеты, але і ранейшыя нумары. На цэнтральнай вуліцы мы з прыемнасцю заўважылі герояў сваіх публікацый — каларытных нова-янчынскіх ткаляў, майстрыху Валянціну Шутко з яе шкляннымі вырабамі, артыстаў тэатра "Відарыс". Пазнаёміліся з дасціпнымі рукатворнымі цудамі барысаўскіх

Беларускаму Слову паклонімся!

II Рэспубліканскі конкурс на лепшы твор у галіне паэзіі, прозы, драматургіі, літаратурнай крытыкі, дзіцячай літаратуры, публіцыстыкі, перакладу, сатыры і гумару, дэтэктыўнага і песеннага жанраў (першыя месцы).

Пераможцы ў галіне:
паэзіі — Раіса Баравікова ("Дрэва для райскай птушкі"),
прозы — Уладзімір Гаўрыловіч ("Плата за каханне"),
драматургіі — Анатоль Дзялендзік ("Анастасія Слуцкая" і "Князь Міхаіл Глінскі"),
літаратурнай крытыкі — Віктар Гардзеі ("Паміж Бобрыкам і Ланню: Ганцаўшчына літаратурная" з серыі "Беларусь літаратурная"),
публіцыстыкі — Уладзімір Вялічка, Алесь Марціновіч, Васіль Шырко (2-томнік "Зямля любові нашай"),
дзіцячай літаратуры — Уладзімір Ліпскі ("Прыгоды Нуліка"),
перакладу — Іван Чарота ("Мовы ўсяго жывога"),
сатыры і гумару — Анатоль Зэкаў ("Кругі ў галаве"),
дэтэктыўнага жанру — Сяргей Трахімёнак ("Сіндром вымірання"),
песеннага жанру — Уладзімір Карызна ("Доля — Русь наша Белая").

керамістаў, камянецкага мастака-разьбяра Анатоля Турко, умельцаў са Слуцкага каледжа перапрацоўчай прамысловасці, Маладзечанскай гімназіі-каледжа мастацтваў, Салігорскага дзяржаўнага педагогічнага каледжа, Дома творчасці дзяцей і моладзі са Стоўбцаў, народных майстроў з Капыльшчыны. Паслужылі пранікнёнае гранне ансамбля скрыпачоў "Аніма" (мастацкі кіраўнік Антаніна Фаменка) Барысаўскай музычнай школы...

У гэты дзень адбылося ўшанаванне адметнай для гісторыі Барысаве постаці — Івана Каладзева (1859—1914). Імя вядомага фундаментара, землеўладальніка, бібліяфіла, краязнаўцы цяпер носіць Барысаўская раённая бібліятэка: на сцяне яе менавіта 7 верасня была ўрачыста адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар знамага земляка — І. Каладзева. У зале бібліятэкі ладзіўся вернісаж работ Валерыя Шкарубы, выдатнага сучаснага жывапісца, ураджэнца Барысаве. А ў гарадскім парку адбылося адкрыццё знака-симвала "Да 150-годдзя Дня беларускага пісьменства".

На пастаменце чатырохметровай бронзавай скульптуры, што ўяўляе сабою павялічаную копію стагуэткі "Залаты Фаліант", пазначаны назвы ўсіх ранейшых сталіц свята...

Дарэчы, падчас урачыстай цырымоніі закрыцця Дня беларускага пісьменства эстафету ад яго сямелітных гаспадароў-барысаўчан прыняў горад Смаргонь.

◆ Спачатку было Слова... Мы часта згадваем гэты сакральны радок, выказваючы сваё шанаванне да пісьменства, да Кнігі, якая знітоўвае пакаленні, бо яна — і скарбонка мудрасці, і падручнік, і заповіт. Пераасэнсаваны гэты вядомае выслоўе, мы, беларусы, маем права дадаць: Беларускае Слова было пачаткам беларускай дзяржаўнасці. Родная мова жывіць, бароніць, сілкуе нашы карані. І дае нам крылы — для ўзлёўнага руху ў будучыню.

**Віктар КАВАЛЁЎ,
Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Фота Кастуся Дробава**

Пераможцы Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі-2008" "Залаты Фаліант" у тэматычных намінацыях:

"Лепшае літаратурна-мастацкае выданне" — "Мікола Селяшчук. Гучанне музыкі нябёсаў" з серыі "Мастакі Беларусі" ("Мастацкая літаратура").
"Лепшы падручнік" — "Буквар" А. Клышкі ("Народная асвета").
"Лепшае вучэбнае выданне" — "Буквары" Н. Сторажавай ("Народная асвета").
"Лепшае навуковае выданне" — "Мужчынскі касцюм на Беларусі" і "Жаночы касцюм на Беларусі" В. Бялявінай, Л. Ракавай з серыі "Культурныя скарбы Беларусі" ("Беларусь").
"Лепшае навукова-папулярнае выданне" — "Сінагогі" У. Ліхадзедава ("Рыфтур").
"Лепшае дзіцячае выданне" — "Казка пра Івана-ганчара і пачура-цара" А. Грачанікава ("Мастацкая літаратура").
"Лепшае даведачнае выданне" — "Геральдыка міра" і "Мінск стары і новы" ("Харвест").
"Лепшая энцыклапедыя" — "Праваслаўныя храмы Беларусі" і "Каталіцкія храмы Беларусі" А. Кулагіна ("Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі").
"Лепшае масава-палітычнае выданне" — "Я — грамадзянін Рэспублікі Беларусь" ("Пачатковая школа").
"Лепшае выданне па выяўленчым мастацтве" — "Валерыя Шкарубя. Жывапіс" (ГАА "Белпрынт").
"Лепшы фотаальбом" — "Мой шлях — Беларусь" Дзяніса Раманюка ("Рыфтур").
"Лепшае духоўна-асветніцкае выданне" — "Сакральны жывапіс Беларусі XV — XVIII стагоддзяў" ("Беларусь").
"Лепшая кніга, выдадзеная па заказе" — "Магілёўская вобласць" (РУП "Міжнародны цэнтр інтэграцыйнай інфармацыі. Грамадскі прэс-цэнтр Дома прэсы").
У трох спецыяльных намінацыях перамаглі:
"Выдавецкі дэбют" — РУП "Белкартаграфія" за выданне карт па гісторыі (5 відаў).
"За ўнёсак у захаванне духоўнай спадчыны" — РВУ "Літаратура і Мастацтва" за выданне "Сялянская энцыклапедыя ў творах М. Тарасюка".
"Я спазнаю свет" — рэлігійная арганізацыя "Беларуская Праваслаўная Царква" за выданне "Праваслаўныя святыні свету".
У трох персанальных намінацыях перамогу атрымалі:
"Лепшы ілюстратар" — Валерыя Славук за ілюстрацыі да кнігі "Прыключэння Арбузика і Бебешки".
"Лепшы дызайнер кнігі" — Тамара Мельянец за дызайн фотаальбомаў "Нечаканая Беларусь", "Сэрца Беларусі — Міншчына", "Сінагогі", энцыклапедыі "Мінская вобласць", календара "Планета Беларусь".
"Лепшы фотамастак" — Дзяніс Раманюк за аўтарскія фотаздымкі да альбомаў "Чарнобыль", "Мой шлях — Беларусь".

Да Дня бібліятэк

У незвычайнай бібліятэцы — незвычайныя чытачы

Калі ў чалавека добрае, чулівае сэрца, чыстая, як крышталі, душа, якая адгукаецца на чужы боль, — ён абавязкова будзе карыстацца любоўю і павагай. Вось да такіх людзей і адносіцца Людміла Валюшка — загадчыца спецыялізаванай бібліятэкі-філіяла № 12 (якая абслугоўвае інвалідаў па зроку) Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы горада Брэста.

Як вопытны і адказны спецыяліст, добрасумленны і мэтанакіраваны работнік Людміла Антонаўна пачала сваю працу з рамонту бібліятэчнага памяшкання. І толькі пасля гэтага загадчыца разгарнула сваю творчую дзейнасць. За асноўныя напрамкі работы яна ўзяла: правядзенне шырокай рэабілітацыйнай працы, скіраванай на актыўны ўдзел інвалідаў у сацыяльна-культурным жыцці; апэратыўнае прадастаўленне інвалідам грамадска значнай інфармацыі, першачарговае забеспячэнне іх найбольш змястоўнымі кнігамі; арганізацыю зносін інвалідаў з дзеячамі культуры і навукі, прадстаўніцамі грамадства і прадпрыемствамі, якія могуць аказаць ім рэальную падтрымку.

У хуткім часе бібліятэка стала месцам культурнага баўлення вольнага часу не толькі для пажылых людзей і людзей з абмежаванымі магчымасцямі, але і для іншых катэгорыяў чытачоў. А неўзабаве Людміла Антонаўна арганізавала клуб "Выток", які ператварыў у літаб'яднанне. Праз нейкі час пачалася падрыхтоўка да выдання першага ў краіне калектыўнага зборніка невідзучых паэтаў-аматараў, які выйшаў у мінулым годзе пад назвай "Убачыць сэрцам". Матэрыяльную дапамогу ў выданні кнігі аказала Цэнтральная гарадская бібліятэка імя А. Пушкіна, прадмову да яе напісаў пісьменнік Анатоль Крэйдзіч.

Удзельнікі клуба наведваюць гарадскія музеі, паркі адпачынку. Штокартальна загадчыца бібліятэкі арганізоўваюцца творчыя пасяджэнні вытокаўцаў, літаратурныя сустрэчы, цікавыя вечарыны, святочныя ўшанаванні... Трэба адзначыць, што амаль кожнае пасяджэнне з'яўляецца сапраўдным святам для ўсіх удзельнікаў. І не толькі таму, што яны маюць магчымасць прачытаць свае вершы, праспяваць уласныя песні. А. Валюшка запрашае на такія сустрэчы вядомых берасцейскіх пісьменнікаў, мастакоў, святароў, кампазітараў, музычна-песенныя калектывы, навучэнцаў Брэсцкага музычнага каледжа. Акрамя сваіх выступленняў амаль кожны з іх до-

рыць бібліятэцы розныя сувеніры: кампакт-дыскі, духоўную літаратуру, аўтарскія кнігі, за кошт якіх пастаянна папаўняецца бібліятэчны фонд. Дзякуючы цесным сувязям Людмілы Антонаўны з Санкт-Пецярбургскай бібліятэкай для сляпых, таксама папаўняецца фонд установы літаратурнай шрыфтаў Брайля. Шмат уласных кніг прыносяць самі чытачы...

У бібліятэцы налічваецца ўжо больш як 6 тысяч розных выданняў. Ад такой колькасці літаратуры даўно ўжо стала цесна ў малым пакойчыку ўстановы, таму мясцовыя ўлады цяпер знаходзяцца ў пошуку рашэння гэтай праблемы.

Вялікую матэрыяльную дапамогу бібліятэцы аказвае яе галоўны шэф — прадпрыемства "Вертэкс-Брэст" ГА "БелТІЗ". У знак удзячнасці загадчыца спецыялізаванай бібліятэкі штотымся арганізоўвае дастаўку кніг і абслугоўванне рабочых гэтага прадпрыемства на месцы іх працы.

Частыя сустрэчы святароў з удзельнікамі клуба натхнілі апошніх на складанне духоўных вершаў. Таму цяпер у бібліятэчным літаб'яднанні ідзе актыўная падрыхтоўка да выхаду новага паэтычнага зборніка, але на гэты раз — духоўнага.

Любяць і паважаюць Людмілу Антонаўну яе чытачы за ўвагу да іх, спагаду і добразычлівасць. Таму і ў бібліятэчнай кнізе водгукаў і прапапоў — адны шчырыя падзякі і добрыя пажаданні.

Надзея ПАРЧУК

На здымку: загадчыца спецыялізаванай бібліятэкі-філіяла № 12 ЦБС г. Брэста Людміла Валюшка.

Асвятляе жыццё

Сельская бібліятэка ў вёсцы Малиноўшчына Маладзечанскага раёна адзначыла сваё 55-годдзе з дня заснавання. Вялікі ўнёсак у развіццё ўстановы зрабіла яе загадчыца (на працягу 35 гадоў) Яўгенія Раманоўская. Так, у Малиноўшчынскай бібліятэцы кніжны фонд складае 6 тысяч экзэмпляраў. А яшчэ вылісваецца 27 найменняў газет і часопісаў. Жыхары вёскі лічаць, што іх бібліятэка, як сонейка, якое асвятляе іхняе жыццё.

У хуткім часе ўстанову збіраюцца наведаць літаратурна-краязнаўчыя аб'яднанні "Светач" і "Агмень" з Маладзечна і "Жывіца" з Мінска. Чакаюцца літаратурныя сустрэчы з маладымі і сталымі творцамі.

Настасся ХАРУК

Адзіная прастора

У выдавецтве ААТ "Издательский Дом "Литературная газета" пачылася свет кніга вершаў "Я вижу сны на русском языке".

У зборнік увайшлі творы пераможцаў другога паэтычнага конкурсу "Я ни с кем никогда не расстаюсь!", які быў аб'яўлены Расійскім цэнтрам міжнароднага навуковага і культурнага супрацоўніцтва пры

Міністэрстве замежных спраў Расіі і "Литературной газетой". Аўтары — паэты, якія жывуць у розных краінах свету (у Аўстрыі, Германіі, Грэцыі, Нідэрландах, Канадзе, ЗША, Бельгіі, Казахстане, Украіне, Беларусі), але знаходзяцца ў адзінай культурнай, моўнай і інфармацыйнай прасторы.

Пераможцаў конкурсу ад Беларусі стала паэтэса з Віцебска Тамара Краснова-Гусачэнка.

Ул. інф.

Прасторная зала Светлагорскай раённай цэнтральнай бібліятэкі ледзь змагла прыняць усіх прыхільнікаў шчодрата таленту нашага земляка Міколы Мятліцкага. Зрэшты, сярод іх было нямала чытачоў часопіса "Польмя", якія хацелі сустрэцца з яго галоўным рэдактарам.

На спецыяльным стэндзе яны ўбачылі кнігі, а таксама часопісы і газеты з творамі шановага госця або з публікацыямі пра яго, якія нагадвалі, што лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Мятліцкі лепш за ўсіх іншых паэтаў здолеў перадаць чарнобыльскую трагедыю іх паўсядзённага жыцця. Цудоўна пацвердзіў гэта чытаннем сваіх пранікнёных вершаў і сам паэт.

Светлая сустрэча ў Светлагорску

Прызнаюся: прыемна было пачуць свае вершы, перакладзеныя Міколам Мятліцкім на беларускую мову і надрукаваныя ў часопісе "Польмя". Мне нічога іншага не заставалася, як аддзячыць яму чытаннем яго вершаў у маім перакладзе на рускую мову, якія змешчаны ў "Литературной газете".

Вядома ж, прагучала нямала пытанняў, было і такое: ці ёсць сярод невядомых нам пакуль маладых пісьменнікаў сапраўдныя шматабяцальныя таленты? Адказваючы на яго, паэт прыгадаў зусім маладых літаратараў Аляксея Бруя і Паўла Бархвостава, які, дарэчы,

стаў лаўрэатам прэміі часопіса "Польмя" за лепшы дэбют у мінулым годзе.

Цікава было пачуць прыхільніцу "Польмя" Ларысу Кашлачову, паэтку Софію Шах, а таксама Галіну Курчанку, з якой менавіта ў Бабчыне Мікола Мятліцкі жыў калісьці па-суседстве... Цудоўнымі падарункамі светлагорцам сталі кнігі з аўтографамі Міколы Мятліцкага.

Сустрэча з Міколам Мятліцкім — творцам і рэдактарам нашага галоўнага літаратурна-мастацкага часопіса стала адметнай падзеяй у культурным жыцці Светлагорска.

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ

Тыдзень праваслаўя

На Навагрудчыне прайшоў Тыдзень праваслаўя. Па благаслаўленні Архіепіскапа Навагрудскага і Лідскага Гурья на цэнтральнай плошчы горада праводзілася праваслаўная выстава-кірмаш, на якой сваю прадукцыю прадставілі манастыры, прыходы, а таксама майстры з розных куткоў Беларусі. Прывабліва ў наведвальнікаў раздзел выставаў "Трапеза": усім жадаючым прапанавала-

ся пакаштаваць манастырскае печыва, стравы праваслаўнай кухні.

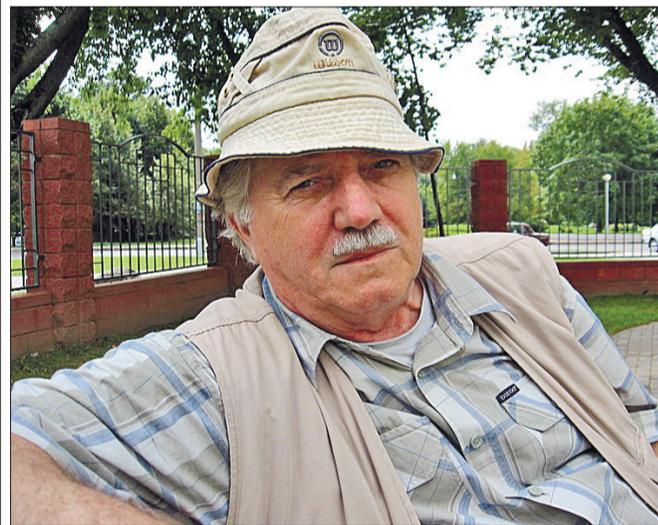
Праводзіліся экскурсіі, майстар-класы па дэкаратыўна-прыкладным і званарскім майстэрстве. Асабліва багата была прадстаўлена праграма духоўна-асветніцкіх мерапрыемстваў: прагляд відэафільмаў з далейшым абмеркаваннем пры ўдзеле святара. У цэнтральным кінатэатры райцэнтара для дарослых, дзіцяч і моладзі кожны дзень праводзіліся лекцыі з праглядам мастацкіх і дакументальных фільмаў — лаўрэатаў розных кінафестываляў, працавала фотавыстава "Мир духовный".

Яўген ЛАПЦЕЎ

Радасць ад мастацтва

У ліпені ў Локумскай галерэі "Радасць ад мастацтва" (Германія) прайшла выстава "Ад Віцьбы да Мербаха" віцебскага мастака Фелікса Гумена.

На выставе прадстаўлены нацюрморты, пейзажы Фелікса Фёдаравіча. А са жніўня выстава экспануецца ў Рэбургскай ратушы.

Па стане здароўя сам мастак не змог прысутнічаць на адкрыцці. Адкрываў яе паэт і перакладчык з горада над Дзвіной Уладзімір

Папковіч. Уладзімір Антонавіч ужо некалькі разоў наведваў Германію разам з беларускімі мастакамі. Яму вядомая нямецкая публіка.

— Цяпер на захадзе развіваецца такі мастацкі накірунак, як авангард. А ў нас засталася ў цэлым традыцыйная даўняя рэалістычная школа. І для немцаў гэта цікава.

Да гэтага ў Локуме выстаўляліся многія вучні Гумена. І вось цяпер там экспанаваліся творы самога майстра.

Фелікс Гумен нарадзіўся ў 1941 годзе ў Амурскай вобласці. Выпускнік мастацка-графічнага факультэта Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Удзельнік Першага ўсесаюзнага пленэру акварэлістаў (1966). У 24 гады стаў сябрам Саюза мастакоў СССР. З'яўляецца заснавальнікам віцебскай акварэльнай мастацкай школы.

Сяргей МАКАРЭВІЧ

На здымку: мастак Фелікс Гумен.

Новы сезон у краіне дзяцінства

Чарговы сезон распачнецца ў Беларуска-рэспубліканскім тэатры юнага глядача 13 верасня спектаклем паводле п'есы Сяргея Квалёва "Тарас на Парнасе".

Гэтая пастаноўка рэжысёра Наталлі Башавай паспела паланіць ужо сэрцы многіх аматараў сцэнічнага мастацтва, якія нават прапанавалі зрабіць "Тарас..." візітоўкай тэатра. З раніцы таго ж вераснёвага дня ТЮГ адкрыў глядачам "Дарогу на Віфліем". Калядная казка-прыпавесць, ці, як назвалі яе тэатралы, сучасны апокрыф пра жыццёвыя стасункі Хрыста, расказаны драматургам С. Квалёвым — знаўцам старажытнай літаратуры, удала перанесены на сцэну.

Спектаклі сезона, разлічаныя на дзіцячым рознага ўзросту дый на глядачоў дарослых, ураджаюць сваёй разнапланавасцю: тэатр імкнецца задаволіць густы самых патрабавальных глядачоў. Яго рэпертуар на верасень двухмоўны — пастаноўкі на беларускай і рускай мовах. Тут і творы класікаў — "Мешчанін у шляхецтве" Ж. Б. Мольера, "Папалушка" Т. Габэ, "Маленькія трагедыі" А. Пушкіна, "Маўтлі" Р. Кіплінга, і сучасных аўтараў — "А зоры тут ціхія..." Б. Васільева, "Палачанка" А. Дударова, "Сястра мая Русалачка" Л. Разумоўскай. Сярод прэм'ер — "Каралеўства крывых лютэрак", дзе прагучыць жывая музыка ў выкананні арт-рок групы "Zombie zoo", "Сіні аўтамабіль" (пра гэты спектакль ужо распавядалася ў "ЛіМе"), "Записки сумасшедшего музыканта".

У перыяд новага тэатральнага сезона трупамі плануе актыўна гастрываваць, у першую чаргу па Беларусі. На верасень запланаваны ўдзел ТЮГа са спектаклем "Шчаўкунчык" у Міжнародным тэатральным фестывалі "Белая Вежа", што традыцыйна адбываецца ў Брэсце. Адна з прэм'ер будзе прадстаўлена ў конкурснай праграме фестывалю "На порогі юности" ў расійскім горадзе Рязань (кастрычнік).

Творчае жыццё нашага Тэатра юнага глядача абяцае шмат падзей, прывабных і для айчынных, і для замежных глядачоў.

Ксенія ШАРЖАНОВІЧ

— Уладзімір Міхайлавіч, якім па ліку з'яўляецца сёлетняе свята? Каму ў свой час прыйшла такая выдатная ідэя падарыць гараджанам магчымасць адзначыць Свята горада?

— Было рашэнне Мінскага гарадскога савета дэпутатаў і гарвыканкама. Раней свята аб'ядноўвалі з Днём Незалежнасці. Але ўжо больш як восем гадоў Свята горада праводзіцца на пачатку верасня. Яшчэ напярэдадні пачнуць праходзіць мерапрыемствы, якіх будзе вельмі шмат. Гэта адкрыццё новых аб'ектаў, святыя двароў і вуліц, разнастайныя міні-фестывалі і міні-конкурсы. 12-га верасня пройдзе буйное гарадское мерапрыемства, падрыхтаванае гарадскімі прафсаюзамі і Мінгарвыканкамам — "Лепшы па прафесіі", на якім ушануюць і ўзнагародзяць лепшых прафесіяналаў па галінах вытворчасці. Сіламі прафесійных саюзаў і Мінгарвыканкама будзе наладжаны канцэрт у Палацы прафсаюзаў.

— **Відаць, для ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама Свята горада — ключавое ў гадавым цыкле мерапрыемстваў? А для вас асабіста — гэта яшчэ і своеасаблівае баявое хрышчэнне?**

— Так і ёсць. Асноўныя мерапрыемствы арганізуюцца ўпраўленнем культуры. Ініцыятыва арганізацыі належыць нам. Нешта прапаноўваем, узгадняем, распрацоўваем разам з аддзелама культуры раёна і горада, пасля гэтага сумесна вырашаем: што пакінуць і ад чаго адмовіцца.

— **А на якіх плошчах сёлета, на ваш погляд, пройдуць самыя цікавыя мерапрыемствы?**

— Яшчэ некалькі гадоў таму асноўныя мерапрыемствы праходзілі ў цэнтры, але потым максімальна наблізілі свята да людзей. Выраслі праводзіць у раёнах горада, у такіх як Чыжоўка, Шабаны, Малінаўка, Уручча... Кожны раён рыхтуе сваю праграму, ёсць мерапрыемствы падрыхтаваныя ўпраўленнем культуры. Прапанаваны цэлы комплекс урачыстасцей, якія адбудуцца 13 верасня ў цэнтры, напрыклад, праспекце Пераможцаў: з 11-й і да 22-х гадзін. Каля ратушы будзе ўручэнне ўзнагарод "Мінчанін года" — з удзелам кіраўніцтва горада. А 12-й гадзіне пачнецца свята духоўнай музыкі, у якім возьмуць удзел харавыя калектывы, барды, паэты. Зладкуем выстаўкі. Усё будзе прыгожа і адметна аздоблена, я сказаў бы, нават, шляхетна.

— **Якія артысты, спевакі, мастацкія калектывы возьмуць удзел у мерапрыемствах, можа, на гэты раз падрыхтавана нешта нечаканае для гараджан і гасцей?**

— Калі браць свята харавой музыкі, то тут задзейнічаны дзіцячыя ўзростныя хары і прафесійныя калектывы. Гасцей з далёкага і блзкага замежжа на гэты раз запрашаць не плануем. У нашым горадзе дастаткова сваіх творчых сіл. На мінулагаднім свяце быў зроблены эксперымент: каля ратушы прайшоў вялікі канцэрт салістаў Операга тэатра. І трэба адзначыць, што мінчанам ён вельмі спадабаўся. Гэта высокае мастацтва, якое дастапоўна людзям. Магчыма, не кожнаму стае часу на класічнае мастацтва, а тут, на свяце, высокае мастацтва будзе прадстаўлена шырокай аўдыторыяй. І гэта вельмі здорава. Бо на вуліцах горада мы далучаем людзей да шэдэўраў сусветнай класікі. Прапаноўваем не банальную гулянку, а дзякуючы такім мерапрыемствам як "Свята духоўнай музыкі" і "Свята оперы" — выходзім мастацкі густ. Плануецца пра-

Другую суботу верасня жыхары і госці сталіцы адзначаюць Свята горада, якое ўжо стала адметнай падзеяй культурнага жыцця Мінска. Што ж сёлета чакае гасцей і ўдзельнікаў свята? Каб пачуць кампетэнтную і дакладную інфармацыю, карэспандэнт "ЛіМа" напярэдадні свята сустрэўся з начальнікам упраўлення культуры Мінгарвыканкама Уладзімірам КАРАЧЭЎСКИМ.

Квітней, наш Мінск, любімая сталіца!

весці і "Свята мёду". Акрамя ярмаркі будуць і забаўляльныя тэматычныя праграмы. Сёлетні год — год здароўя. На праспекце Пераможцаў пройдзе Мінскі міжнародны марафон. Над гэтым працуюць упраўленне спорту і турызму і упраўленні культуры ды адукацыі. "Фестываль нацыянальных культур" адбудзецца ў парку Пяцідзесяцігоддзя Кастрычніка (Заводскі раён). Прадстаўнікі нацыянальных дыяспар прадставяць сваю творчасць на тамтэйшай сцэне. На пляцоўцы Цэнтральнага раёна спланавана вялікая забаўляльная праграма, яна будзе працягвацца да дзевяці гадзін вечара. Непадалёк ад стэлы пройдзе цікавае дзіцячае свята, на якое дзеці могуць прыйсці з бацькамі і ўбачыць не толькі выступленні артыстаў, але і самі прыняць непасрэдна ўдзел у шматлікіх

атракцыёнах, конкурсах — атрымаць падарункі ды прызы ад нашых спонсараў. Мы спланавалі свята па ўсім горадзе. Такая канцэпцыя выпрацавалася даўно і сябе апраўдала. Галоўнае, каб як мага больш людзей прыняло ўдзел у мерапрыемствах.

— **А ці наладжана ўпраўленнем культуры супрацоўніцтва з гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі? І хто, калі не сакрэт, з пісьменнікаў, паэтаў возьме ўдзел у свяце?**

— Як ужо адзначаў, будзе фестываль духоўнай музыкі. Думаю, там якраз і можна творцам упісацца ў праграму. Самі паэты, калі ў іх ёсць жадаанне, могуць звярнуцца ў любы раён горада і прапанаваць свае праекты.

— **Персанальна нікога не запрашалі?**

— У кожнай канцэртнай

праграме можна знайсці месца для паэта ці пісьменніка. Напярэдадні свята шчыльна з творцамі будуць працаваць бібліятэкі. Мерапрыемствы з пісьменнікамі больш камернага плана, а фестывалы горада носяць масавы характар. Усё залежыць ад тэмы, скіраванасці. У Траецкім прадмесці будзе праходзіць фестываль народнай творчасці "Мінск гістарычны". Свае работы пакажуць майстры народных рамстваў не толькі з Мінска, але і з абласных цэнтраў і раёнаў. Адбудзецца даволі цікавая ярмарка-продаж. Для стварэння своеасаблівага каларыту прадставім гарадскія касцюмы розных стагоддзяў.

— **Ці існуе ва ўпраўленні культуры Мінгарвыканкама фінансавая падтрымка пісьменнікаў у выданні іх твораў, мо выдзяляюцца пэўныя гранты, праводзяцца конкурсы або прызначаюцца літаратурныя прэміі за лепшыя творы?**

— Выданні былі, але дробныя і лакальныя. Вы падалі цікавую ідэю. Наступным разам можна аб'явіць конкурс на лепшы твор і па яго выніках выдаць зборнік. Гэтую ідэю мы выкарыстаем. Тым больш, што праца з аичыннымі пісьменнікамі вядзецца інтэнсіўна. А накіонт правядзення конкурсу трэба будзе сустрэцца з кіраўніцтвам Саюза пісьменнікаў і сумесна выпрацаваць агульную праграму дзеяння. Дарэчы, за кошт сродкаў Мінгарвыканкама праводзяцца акцыі па ўвекавечванні памяці пісьменнікаў і паэтаў. Адкрываюцца мемарыяльныя дошкі.

— **Якія выстаўкі беларускіх мастакоў плануецца арганізаваць у рамках Свята горада?**

— У Музеі Айчынай вайны пройдзе вельмі цікавая выстаўка "Мінск — падарожжа ў часе", на якой будзе прадстаўлена каля сарака работ. Прэзентуем і альбом мастака Анатоля Тычыны "Мой Мінск", у Нацыянальным мастацкім музеі будзе экспанавана выстаўка "Мінскія вокны". А ў Палацы Рэспублікі перад пачаткам канцэрта адкрыецца выстаўка "Мінск — горад будучыні". Сёлетняе свята пройдзе пад дэвізам "Красуй, наш Мінск, любімая сталіца!" З дапамогай макетаў пакажам праспект Пераможцаў, праект "Мінск-сіці". Гэта ўяўленні нашых архітэктараў таго, якім яны бачаць сталіцу ў будучым. Нацыянальны мастацкі музей зробіць гораду падарунак — у рамках праграмы "Ноч музеяў" ён будзе працаваць усю ноч. Да

ўсяго пройдзе яшчэ і выстаўка прапрадпрыемстваў горада ў Нацыянальнай бібліятэцы. Зразумейце: у нас выстаўка — паняцце больш шырокае, чым звычайна ўяўляецца, бо мы можам паказаць усё, што ёсць у горадзе. Гэта творчасць дзяцей і моладзі, работы прафесійных мастакоў, дзіцячыя пленэры, выстаўкі прапрадпрыемстваў і арганізацый. Кожны знойдзе, на што паглядзець.

— **Якія новыя культурныя аб'екты плануецца здаць (або ўжо здалі) у гэтым годзе?**

— Вельмі прыемна, што гэта цікавіць штотыднёвік "Літаратура і мастацтва". Магу паведаміць, у раёне "Чырвоная бора" плануем адкрыць бібліятэку: новая бібліятэка ў новым будынку. А таксама унікальны будынак кінатэатра "Беларусь". Думаю, восенню адчыняцца яшчэ нелькі аб'ектаў. Спадзяюся, мы зможам адкрыць для глядачоў будынак тэатра "Дзе-Я?" па вуліцы Лізы Чайкінай (Заводскі раён), — яго рэканструкцыя завяршаецца. У кастрычніку — лістападзе ўвядзём у дзеянне. Там будзе новая зала, шмат закуплена навейшага абсталявання.

Прыемна, што ў дзяржавы з'яўляецца ўсё больш магчымасцей, каб звярнуць увагу на культуру. Раней мы намагаліся захаваць хаця б тое, што засталася ў спадчыну ад Савецкага Саюза, а цяпер выйшлі на новы этап. Звярніце ўвагу, робім не касметычны рамонт будынкаў, а цалкам аднаўляем, рэканструкцыю праводзім, надаючы аб'ектам новае дыханне і імпульс. Рыхтуецца рэканструкцыя комплексу "Лошыцкі парк", дзе ствараецца Музей фальваркавага побыту. А паглядзіце, як змяніўся гістарычны цэнтр Мінска! Такіх аб'ёмаў будоўлі, з якімі прыходзіцца сутыкацца, раней ніколі не мелі. Шмат будынкаў становіцца на сур'ёзную рэканструкцыю. У наступным годзе — гэта Дзяржаўны цырк, Тэатр юнага глядача, Маладзёжны тэатр...

— **Што яшчэ вы хацелі б сказаць напярэдадні свята?**

— Многія мерапрыемствы жыхары краіны змогуць убачыць па тэлебачанні. Мы рыхтуем свой справаздачны канцэрт у Палацы Рэспублікі. Гасцямі будуць ганаровыя грамадзяне, нашы ветэраны, перадавікі вытворчасці, госці сталіцы. Напярэдадні 65-годдзя Перамогі выйшаў загад Міністэрства культуры, каб кожная вобласць, у тым ліку і горад Мінск, падрыхтавалі справаздачныя канцэрты. Першымі парадак канцэртаў распачала Брэсцкая вобласць, цяпер надыйшла чарга Мінска. Запрашалныя білеты будуць рассылацца па раёнах. Мы прадаманструем творчасць нашых прафесійных калектываў, і разам з тым, паспрабуем зрабіць імпрэзу адметнай, каб яна адрознівалася ад канцэртаў, якія рыхтуюцца да іншых святаў.

— **Што вам хацелася б пажадаць чытачам "ЛіМа"?**

— Безумоўна ж, простага чалавечага шчасця. Галоўнае, каб заўсёды над намі было чыстае сонечнае неба, а з твараў нашых людзей не сыходзілі ўсмішкі, каб святы былі не толькі па вызначаных датах, але штодзень у душы кожнага. Бо святы мы самі сабе ствараем.

Анатоль КУДЛАСЕВІЧ

На здымках: начальнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама У. Карачэўскі; так мінчане святкавалі ў мінулым годзе.

Фота Кастуся Дробава

«Бібліятэка — як паветра»...

Ліцьца, што па колькасці кнігасховішчаў у краіне мы займаем адно з першых месц у былым Саюзе. І, можа, нават у Еўропе: на 2 тысячы жыхароў у нас у сярэднім даводзіцца адна бібліятэка (а гэта адпавядае патрабаванням, распрацаваным ЮНЕСКА). Але калі ў краіне больш утульных чытальных залаў, а ў іх — багацце выбару літаратуры, рэдкіх, цікавых і зместоўных мастацкіх кніг, перыёдыкі — то і больш адукаваных, духоўна багатых людзей. Можа, таму заўсёды прыемна чуць пра рэканструкцыю існуючых і з'яўленне новых кніжных скарбніц.

Паводле звестак Інстытута статыстыкі ЮНЕСКА, да шэрага краін з найбольшай колькасцю бібліятэчных кніг на душу насельніцтва зараз адносяцца: Грузія — 16 335 кнігі на 1 тыс. жыхароў краіны, Манака (адпаведна, 9781), Ліхтэнштэйн (4968), Сан-Марына (3704), Ісландыя (2831), Арменія (2295), Эстонія (1714), Люксембург (1707), Літва (1601) і Македонія (1458). Беларусь — на 19-м месцы (667 кніг на 1 тыс. жыхароў краіны). За намі блізка геапалітычна Малдова, якая на 21-м месцы (598), Кыргызстан — на 22-м (576), Расія — на 26-м (513).

Яшчэ гадоў пяць таму Цэнтральная гарадская бібліятэка імя Карла Маркса горада Магілёва перажывала не лепшыя свае часы — яе збіраліся расфарміроўваць. Але гараджане адстаялі чытальню, і цяпер яна, абноўленая пасля рэканструкцыі, зноў вітае сваіх наведвальнікаў. Да свайго наваасялля рыхтуецца і Магілёўская абласная бібліятэка імя У. Леніна Алай ВАСІЛЕНКАЙ мы гаворым пра будучае бібліятэк з усходняга рэгіёна краіны.

— Ала Міхайлаўна, Магілёўшчына — край, дзе бібліятэкі, быццам, перажываюць сваё другое нараджэнне. Не так даўно пасля рэканструкцыі пачала працаваць гарадская бібліятэка. Ідзе рамонт у бібліятэцы абласной. Гэта значыць, што ў рэгіёне звярнулі ўвагу на праблемы кніжных скарбніц?

— Сапраўды так. Некалі я пачула такі выраз: «Бібліятэка — як паветра, калі яна ёсць, дык яе не заўважаеш, а калі яе няма, дык цяжка дыхаць». З увядом новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі бібліятэкі нашы нарэшце пачалі заўважаць. Адбыўся як бы першастуршок. І да нашых праблем пачалі адносіцца сур'ёзна. Гэтану прыкладам і наша Магілёўская вобласць.

Летась, у 2007 годзе, на капітальны рамонт з мадэрнізацыяй будынка абласной бібліятэкі аблвыканкамам было выдаткавана больш як мільярд беларускіх рублёў. У гэтым годзе — 1,3 млрд. рублёў на рамонт памяшканняў; толькі 150 млн. рублёў выдаткавана на ад-

наўленне Цэнтральнай гарадской бібліятэкі імя К. Маркса. Цяпер робяцца капітальныя рамонтны ў дзесяці бібліятэках вобласці. Атрымала новае памяшканне Старасельская бібліятэка Шклоўскага раёна, адкрылася гарадская бібліятэка № 2 у г. Крычаве. 70 сельскіх бібліятэк аграгарадкоў сёлета атрымалі камплекты камп'ютэрнай тэхнікі, 7 цэнтральных бібліятэк — аўтобусы-бібліятэкі («бібліятэкі на колах»). Бясспрэчна: адносіны да бібліятэк з боку дзяржавы — гарантыя далейшага развіцця ўсёй культуры, роднай спадчыны і яе будучыні.

—Кніжныя скарбніцы, якія існавалі здаўна, і ў савецкі перыяд, і на постсавецкай прасторы, калі ствараліся асобныя дзяржавы, мусілі разам з грамадствам пераасэнсоўваць сваю ролю. Ці запатрабавала гэта змен у вашай працы?

— Бібліятэкі сёння — не толькі захавальнікі, архівісты, а, найперш, «лоцманы» ў інфармацыйным патоку. А гэта патрабуе сёння абавязковай перабудовы ў падрыхтоўцы спецыялістаў бібліятэчнай справы. Гэта запатрабавана часу, таму да асноўных функцый бібліятэкара далучыліся функцыі бібліятэчнага менеджменту, маркетынгу, web-дызайну, архівіста электронных документаў, адміністратара сервера і г.д.

Сёння ўжо нават сельскія бібліятэкар павінен валодаць замежнай мовай, мець навыкі працы на камп'ютэры, глыбокія і разнастайныя веды ў розных галінах, каб своечасова і якасна даць чытацкую тлумачэнні сваім гурткам на розных кірунках. Ідзе рэарганізацыя сельскіх бібліятэк, ствараюць-

ца бібліятэкі-клубы, бібліятэкі-музеі, на існуючай базе адкрываюцца цэнтры прававой інфармацыі. Зараз іх у вобласці — 30, у тым ліку 3 — у сельскіх бібліятэках. 191 бібліятэка абсталявана камп'ютэрнай тэхнікай, у тым ліку 125 — сельскіх. Маюць выхад у Інтэрнет і электронную пошту 151 бібліятэка, 22 цэнтральныя раённыя бібліятэкі аўтаматызаваны ў поўным аб'ёме. Усё гэта пазітыўна адбілася на сучаснай бібліятэчнай справе, думаю, што не толькі ў нашай вобласці, але і ва ўсёй краіне.

— Якія задачы выйшлі на першы план цяпер?

— Прыярытэты засталіся ранейшыя: якаснае абслугоўванне, збор і захаванне краязнаўчых дакументаў, якія ўвабляюць інтэлектуальную моц нашай дзяржавы. Уявіце: за першае паўгоддзе бібліятэкі

вобласці набылі 115,2 тысяч дакументаў на агульную суму 1698,5 млн. рублёў, у тым ліку сацыяльна значнай літаратуры — звыш 21 тысяч экзэмпляраў, на перыядычныя выданні патрачана больш 400 млн. рублёў.

— Бібліятэкі, сапраўды, захоўваюць інтэлектуальны патэнцыял краіны, аднак, яны заўсёды лічыліся і асяродкам нацыянальнай культуры. Наколькі ж запатрабаваныя цяпер беларускія кнігі, перыядычныя выданні? Як папаўняюцца імі фонды?

— Мы кожны год аднаўляем заказы на перавыданне беларускай кнігі, прыкладна 100 — 150 назваў. Беларуская кніга, у асноўным, запатрабавана навучэнцамі сярэдніх школ, студэнтамі, настаўнікамі, навукоўцамі. На жаль, адсутнічае літаратура для

дзяцей сярэдняга ўзросту (акрамя кніг Р. Баравіковай, А. Бадака, А. Федарэнкі). А чым зацікавіць падлетка? Патрэбна кніга, вытанчаная «смачным» беларускім словам, каб яна закралася душу дзіцяці...

— Падлеткавая аўдыторыя — самая адаптаваная да сучасных сродкаў сувязі, інфармацыі. Апошнім часам шмат выпускаецца літаратуры на адносна новых электронных носьбітах. Ёсць аўдыёкнігі, практыкуюцца кнігі звычайныя з электроннымі дадаткамі да іх. Але калі выдавецтвы пачынаюць набываць неабходнае для выпуску такой літаратуры абсталяванне, то школы і бібліятэкі, дзе кнігі такія «чытаюць» найперш, з пераабсталяваннем зазвычай адстаюць...

— Дадам: неабходна літаратура і для людзей з паслабленым зрокам, і на электронных носьбітах, аўдыёкнігі. Сёння такая кніга запатрабавана. Гэта вельмі зручна для баўлення вольнага часу, у дарозе, на адпачынку. Моладзь, студэнцтва цікавіцца такой «літаратурай», асабліва пры напісанні рэфератаў, курсавых і дыпломных работ. Сёлета мы набылі літаратуры на электронных носьбітах для сваіх чытачоў больш як 800 экзэмпляраў. Але каб усё гэта «чыталася», сапраўды, неабходна новая сучасная тэхніка. Не ўсе бібліятэкі могуць паспець, абсталявацца з улікам запатрабаванняў чытачоў. А не паспяваем, бо не хапае сродкаў.

— Ці змяняецца ў сувязі з гэтым роля бібліятэкара, можа, яму ў дапамогу патрэбны праграміст, які б сачыў за тым, каб спраўна працавалі закладзеныя ў камп'ютэр праграмы?

— Бібліятэкар будучыні, на мой погляд, гэта — інтэлектуальны, інтэлігентны, добра-звычлівы, шчыры чалавек, які, да таго ж, вельмі добра ўпраўляецца з тэхнікай і новымі тэхналогіямі.

Бо і сённяшні наш чытач — розны, розны па ўзросце, па запыхтах. У асноўным, гэта — малады чалавек узросту да 35 гадоў, адукаваны, самадзататковы, якому патрэбна літаратура для павышэння свайго прафесійнага ўзроўню, самаадукацыі і пашырэння кругагляду, якому падуласна літаратура на звычайных і электронных носьбітах.

Ірына ТУЛУПАВА

На здымку: дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна Ала Васіленка.

Кніга кандыдата філалагічных навук, спецыяліста па песеннай лірыцы Ірыны Бароўскай «Пад зоркаю кахання і любові: Творчыя партрэты майстроў беларускай песеннай лірыкі» (Мінск, «Кнігазбор», 2008 г.) напісана ў старым добрым стылі беларускай крытыкі — памяркоўным, павольным, спакойным, з элементамі ўзнёсласці і замілавання, акцэнтам на гістарызме, суадносінах традыцый і наватарства.

У выходных звестках кнігі пазначана, што гэта навукова-папулярнае выданне, і яе аўтару, на мой погляд, удалося сумясціць аналітызм, лагічнасць, паслядоўнасць і структураванасць даследчыка літаратуры з эмацыянальнасцю, свежасцю і, галоўнае, нястомленасцю захопленнага чытача. Нярэдка бывае, што чытаеш якое-небудзь даследаванне па літаратуры і адчуваеш, што аўтар ужо стаміўся чытаць творы, згубіў гэту чароўную здольнасць — шчыра рэагаваць на вершы, страціў чытацкую радасць і свежасць адчування, якую яму замяніў сабра-аловак, што разбірае-прэпаруе твор «па костачках» ужо з першых літар. Кніга І. Бароўскай не такая.

Нястомленасць паэзіяй

Да таго ж несумненным плюсам дадзенай працы, мне падаецца, як ні дзіўна, яе просты і традыцыйны стыль, зразумелы і школьніку. Сучасная гуманітарыстыка, нават айчынная — самая традыцыйная ў свеце, захварэла на мудрагелісты стыль «навуковы маньерызм», пісаць зразумелай мовай стала няможна. Таму апошнім часам пачынаеш разумець складанасць простага, і здзіўляцца таму, што класічнасць стылю літаратуразнаўства стала выклікаць пачуццё, падобнае да таго, што ў аўтара дадзенай кнігі выклікае прадмет уласнага аналізу, — замілаванне.

Як і мае быць у навуковым даследаванні, спачатку аўтар разглядае этап зараджэння беларускай песеннай лірыкі, які звязаны з творчасцю Яна Чачота, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Цёткі, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча і іншых. Потым даследчыца больш падрабязна звяртаецца да твораў такіх паэтаў, як Адам Русак, Максім Танк, Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін, Уладзімір Карызна, Уладзімір Верамейчык, закранае творчасць кампазітара Алеся Аўсіюка, паэзію Віктара Шніпа, Леаніда Дранько-Майсюка, Алеся Бадака. Кожнаму

з гэтых аўтараў І. Бароўская прысвячае асобны раздзел, дзе паказвае месца песеннай лірыкі ў творчасці паэта, спецыфіку кожнага асобна ўзятага аўтарскага светапогляду, жанравыя асаблівасці і мастацкія сродкі.

Безумоўна, творчасць вышэй адначыных аўтараў разглядалася і раней, але тут мы маем новы ракурс: І. Бароўская адказвае на пытанне, чаму менавіта гэтыя канкрэтныя вершы сталі папулярнымі песнямі. Цытаты-ілюстрацыі да тэарэтычных палажэнняў прыводзіцца ва ўсіх патрэбных выпадках, і чытачу не трэба дадаткова некуды зазіраць, каб узгадаць тыя ці іншыя радкі.

Адзначым і тую прыемную асаблівасць, што кніга пазначана выразнай аўтарскай ацэнкай тых эстэтычных з'яў, якія разглядаюцца. Відавочна, што аўтар любіць тое, пра што піша, яго хвалюе паэтычнае слова, выклікае яркія эмоцыі і «катарсісныя» перажыванні: «О, гэтая асалада яднання з песняй, з мелодыяй! Гэта калі раствараешся ў ёй, зліваешся з ёю, падключаешся да яе энергетыкі, як да самога сэрца кампазітара. Тое пачуццё нельга перадаць словамі, яго можна толькі ад-

чуваць, суперажываць, як суперажываеш тады, калі звяртаешся малітвай да Вышняга Творцы і дзякуеш, што Ён дае магчымасць слухаць, перажываць, адчуваць радасць і шчасце ад далучэння да дзівоснай музыкі».

І сапраўды, у сённяшнім эфіры, які запаланіла бясконца расійская «папса», глытком чыстага паветра падаецца «Спадчына» або «Вераніка», чароўныя словы і гукі якіх — хочацца верыць — дапамагаюць чалавеку быць больш светлым і натхнёным. На наш погляд, актуалізаваная праз музыку высокая паэзія можа адэкватна супрацьстаяць масавай поп-культуры. Наш сучаснік усё менш чытае, але лёгкая для ўспрымання, бо пакладзеная на музыку, паэзія застаецца эфектыўным сродкам далучэння да эстэтычна якасных узораў нацыянальнага прыгожага пісьменства. Таму і даследаванне Ірыны Бароўскай уяўляецца надзвычай актуальным і своечасовым.

Я рэкамендавала б яе перш за ўсё настаўніцкай аўдыторыі і старшакласнікам, студэнтам філалагічных факультэтаў.

Ала ШЫЛЕЦ

Два погляды на адну кнігу

Эстэтычны феномен, альбо Крытычны грумінг

Заўважыўся факт: калі дзе-небудзь заходзіць гаворка пра творчасць Юры Станкевіча, то разгортваецца яна пераважна па двух сцэнарыях. Усё залежыць ад месца і... ад колькасці прысутных.

Сцэнарый першы. (Кулуарнае абмеркаванне. Колькасць суразмоўцаў — тры — пяць, у некаторых выпадках — да сямі чалавек). Пачынаецца з пытання: ну, што, чыталі Станкевіча?.. Тыя, што чыталі: а) абураюцца (ключавыя словы: "бруд", "амаральнасць", "вулгарнасць"...); б) рагочуць, прыгаворваючы эпізоды з сексуальнымі вычварэннямі, блытана цытуючы асобныя фразы (бо нават валодаючы ідэальнай дыкцыяй мала хто здольны бездакорна ўзнавіць лексічныя канструкцыі кшталту: "прастымуляваўшы эрэкцыю, ён эякуляраваў у прабірку..."); в) скрушна заўважаюць, што ёсць выпадкі, калі мэта (г.зн. ідэйны сэнс) апраўдвае сродкі (г.зн. эстэтыку).

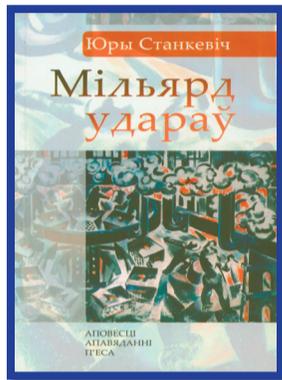
Тыя, што не чыталі, дружна жахаюцца, празмерна шчыра здзіўляюцца, артыстычна нікавеюць, настойліва патрабуюць падрабязнасцей (натуральна, брудных)... Урэшце пажадліва распытваюць, дзе набыць кнігу. Сцэнарый другі. (Публічнае абмеркаванне: творчыя вечары, прэзентацыі, іншыя літаратурныя мерапрыемствы і, безумоўна, рэцэнзіі ў друку). Зачынам размовы найчасцей робіцца лірычнае адступленне, дзе, як правіла, гучаць рэчы банальныя, агульнавядомыя: маўляў, прыгожае пісьменства заўжды шукала новых шляхоў мастацка-эстэтычнага паказу жыцця, новых формаў, метадаў і г.д. (З кантэксту вынікае, што Юры Станкевіч такі знайшоў). Яшчэ абавязковай з'яўляецца заўвага, што проза Юры Станкевіча — не для сярэдняга розуму, не для масавай аўдыторыі, якая ставіцца да літаратуры, як да забаўкі... Тут усё сур'эзна. Па-даросламу. (Вымаўляюцца такога кшталту рэплікі са шматзначным і глыбакадумным выглядам, які, верагодна, сведчыць, што IQ самога прамоўцы значна перавышае сярэдняе ўзровень). Напрыканцы прамовы гучыць што-небудзь пафаснае пра высакоргоднасць мастакоўскай мэты аўтара, пра адказнасць яго грамадзянскай пазіцыі (ключавыя словы: "духоўнасць", "гуманнасць", "шчырасць"...), некаторыя аратары, карцінна прыкладаючы рукі да грудзей, са спявадальнай пранікнёнасцю сведчаць, што пісьменнік прымусяў іх задумацца (пра сэнс жыцця, лёс нацыі ці яшчэ штосьці вялікае і значнае).

Шчыра кажучы, працягваючы новую кнігу Ю. Станкевіча "Мільярд удараў" (2008), я таксама задумалася. Праўда, пра іншае. Напрыклад, пра лексіку ды стылістыку прозы пісьменніка. Бо аўтарскі апавед азадачыў мяне літаральна з першай старонкі. І не толькі мяне... У зачыне аповесці "Эрыніі" Юры Станкевіч скарыстаў усяго пару фраз, якія выклікалі сапраўднае грамадскі рэзананс: "Але малады чалавек не рэагаваў. Нават, меркаваў ён, калі б яны тут заняліся грумінгам ці пачалі мастурбіраваць — яму пльваць". Вы думаеце літаратурны асяродак шакіравала слова "мастурбіраваць"? Не. Народ расхваляваў тэрмін "грумінг". Чытачы

кінуліся заўята гартаць слоўнікі. Высветлілася, што слова паходзіць з англійскай мовы (ад groom — чысціць каня) і азначае "камфортныя паводзіны млекакормячых, якія выражаюцца ў доглядзе футра і адрасаваны іншай асобіне". Прасцей кажучы, маецца на ўвазе звычайнае "аблізванне". (Ну, хто ж не бачыў, напрыклад, як старанна сучка вылізвае сваіх шчанят?) Са значэннем разабраліся. А далей пачалося высвятленне: мо пісьменнік не тое меў на ўвазе?.. мо слова пераблытаў?

Што меў на ўвазе аўтар — вядома толькі яму самому. У мяне, як ні дзіўна, прыгожае іншамоўнае слова выклікала нечаканыя асацыяцыі — непасрэдна звязалася з насквай літаратурнай крытыкай. Паспрабую патлумачыць: грумінг — гэта тое, чаго чакаюць (апошнім часам — адкрыта патрабуюць) ад крытыкі майстры пяра. Грумінг — гэта тое, у што, адпаведна, паспяхова ператвараецца літаратурная крытыка. (Усё лагічна: попыт і прапанова...). Філалагічны аналіз мастацкіх твораў імкліва мімікрыруе ў масавы грумінг. Чытаеш, і ўзнікае ўражанне, што назіраеш адно суцэльнае "аблізванне"... Калі ж крытык толькі паспрабуе штось скептычнае мармытнуць, гэты шал усчынаецца... дальбог пералакаешся! (Дзеля прыкладу. У гаворцы пра стан і перспектывы сучаснай беларускай крытыкі ("ЛіМ", 16 мая 2008 г.) літаратурназнаўца Ігар Запрудскі напаяўжартам заўважыў, што "варта пісаць не тое каб злосную, але "драпежную" крытыку, і што "функцыя сучаснай крытыкі падобная да ролі "санітараў літаратуры". Гэтая тэза выклікала неймавернае хваляванне ў шэрагах рупліўцаў пяра. Занепакоіўся нават такі вялікі літаратурны начальнік, як Валерый Максімовіч, які падзяліўся сваімі перажываннямі на пасяджэнні рэдкалегіі часопіса "Польмя": "Што гэта за "драпежная крытыка"? — гнеўна запытаўся ён у прысутных. — Як гэта разумець?! Вось, — кажа, — напрыклад, я... Надрукаваў у часопісе свае вершы. І нягледзячы на тое, што я — доктар навук, літаратуразнаўца, і магу сам аб'ектыўна ацаніць уласную творчасць, аднак вельмі хачу пачуць чыёсьці *добрае* [курсіў мой — Л. А.] слова". Праўда, далей прамоўца ўдакладніў, што не толькі "добрае" слова гатовы пачуць, але нават і "параду, падказку"... Тут і Уладзімір Гніламёдаў далучыўся: "Ага, — кажа. — І я хачу..." Вось так па-хуткаму і чарга ўтварылася). Такім чынам, калі маецца з'ява (тым больш распаўсюджаная ды ўстойлівая), дык і адпаведная назва ёй патрэбна. Лічу, што насплеў час для вызначэння новага жанру крытыкі — "грумінг". У якасці прыкладу прапаную ўласны ўзор "крытычнага грумінгу".

Думаецца, Юры Станкевіч — якраз аптымальны дзеля гэтага "аб'ект": майстар спелы, салідны, вопытны... Больш за тое, на вокладцы папярэдняй кнігі пісьменніка "Апладненне ёлупа" (2005) змешчана кароценькая

біяграфічная даведка, дзе сярод іншага адзначана, што аўтар — "культавая асоба сярод моладзі..." (Пагадзіцеся: адсутнасць ілжывай сціпласці ўжо выклікае сімпатыю да чалавека, а ганаровы тытул "культавы" з'яўляецца пудоўнай падставай для непрыхаванага і бессаромнага грумінгу).

Найперш засяродзім увагу на мастакоўскіх ідэях. Што ж хвалюе пісьменніка? Якія духоўныя турботы ці душэўныя згрызоты кіруюць яго пяром? Якія з'явы жыцця штурхаюць да пісьмовага стала?

Для тых, хто хоць крыху абазнаны ў творчасці Юры Станкевіча, адказ відавочны. Мэта творчасці пісьменніка сапраўды вельмі высакоргодная. Калі сфармуляваць яе лаканічна, дык гэта — выкрыццё маральнай дэградацыі грамадства, выяўленне заганаў і чалавечага свету ўвогуле. Варта мець на ўвазе, што фармулёўка абагуляе мноства адпаведных з'яў (ад наркаманіі, алкагалізму і сексуальнай разбэшчанасці да страты нацыянальнай свядомасці). З'явы страшныя. Вось таму аўтар не проста маляўніча дэманструе іх мажлівыя наступствы, а робіць гэта жорстка і груба, памастацку пераканаўча агаляючы пачварную рэчаіснасць.

Возьмем, напрыклад, памянёную ўжо аповесць "Эрыніі". Тут Юры Станкевіч стварае жудасную карціну быцця пасля "другога Чарнобыля" і шчодрата распісвае яе рэаліі і перспектывы. Інтэр'еры намаляваны тлустым чорным маркерам: "закіданыя смеццем локі каналізацыі, брудныя лужыны, зграі варон, <...> спітыя твары...", "пад нагамі выкарыстаныя трубакі шпрыцоў"... Але не гэта галоўнае. Пісьменнік вынайшаў уласную метадую людзей: іх звыродлівую сутнасць ён дэманструе праз сексуальныя паводзіны: "ля ўваходу <...> ляжала напаяўголеная ці то п'яная, ці то пад уздзеяннем наркотыкаў жанчына, ад якой шаснулі ўбок нейкія цені..."; "ён напароўся на чацвярхых цёмнакурных падлегкаў, якія, пэўна, па чарзе савакупляліся з бела малалеткай, якая моўчкі ляжала ў траве, рассунуўшы ногі"; "бераг быў усеяны шпрыцамі з рэшткамі крыві і смеццем. Некалькі дзесяткаў цел абаіх палоў, сініх ад "тату", ляжалі на брудных поспілках у рэдкай зацені кустоў вербалозы. Там-сям савакупляліся". Хіба ж не арыгінальна? Па-мойму, проста бліскава! Калі "сым-там савакупля-

юцца", то больш нічога не трэба тлумачыць, усё адразу зразумела: народ страціў не толькі годнасць, але нават рэшткі сумлення і сорама. Куды там нашым класікам, якія псіхалогію сваіх герояў выяўлялі праз унутраныя маналогі, усялякія там душэўныя рухі ды жэсты! Сёння — час новай літаратуры. Юры Станкевіч насамерэч вынайшаў новую літаратурную эстэтыку. Ён "не гуляе і не збіраецца гуляць з чытачом у аніякія папулярныя гульні" (як ні шкада, гэта не мае словы, цытую Л. Галубовіча). Культываць пісьменнік пра ўсё піша наўпрост — лупіць нас, неразумных, так бы мовіць, палкай па галаве... Бо пакутуе за народ, можна сказаць, хварэе. Многія праблемы сучаснасці "агучваюцца" ў творы вуснамі "разумнага юрода" Крэза, які сцвярджае, што "наш свет" — "гэта ўсяго толькі Сімуляцыя", і выключна даходліва прагназуе будучыню нацыі: "Пішыце завяшчання". Ну, што, падзейнічала "шокавая тэрапія"? Дайшло, нарэшце, куды коцімся?

...Вельмі карысна з творчасцю Юры Станкевіча будзе азнаёміцца жанчынам. Прадстаўніцы слабога полу, відавочна, уяўляюць сабой асаблівы клопат для культуры пісьменніка, бо ў яго творах няма фактычна ніводнай прыстойнай кабеціны. Жанчыны Юры Станкевіча — гэта прастыгнуткі і вычварэнкі, дэмаралізаваныя спервы і брудныя распусніцы. Натуральна. Мастак мысліць глабальнымі катэгорыямі, ён думае пра будучыню, выхоўвае і папярэджае. Дык чаго ж тут цырымоніцца? Вось адна паказальная замалёўка з аповесці "Эрыніі": "Лёгімі рухамі дзяўчына скінула з сябе сукенку, а потым і ўсё іншае і зноў лягла на ложак. Жанчыны Мегаполіса ў сваёй асноўнай масе былі не такія. Маленкія, з нямытымі валасамі галоўкі, блатная мова, крыклівае, істэрычнасць. Разам з тым амаль атрафіраваная здольнасць нараджаць дзяцей, гатаваць больш-менш прыстойную ежу, ранняя даступнасць — доза ці алкаголь, альбо грошы, альбо якія таньня пацеркі ці завушніцы і абсалютная адсутнасць хоць якога намёку на пачуццё нацыянальнай, урэшце рэшт, агульначалавечай годнасці. <...> У ложку яна механічна выконвала быццам запісаную ў ёй раней праграму: пачала з аральнага сексу, потым села на яго верхам, ашчаперыўшы нагамі, — поза, забароненая мусульманамі, — і нават аргазм якога яна ўрэшце дасягнула, быў у яе ціхі, нібы прытоены". Які аб'ёмны і выразны малюнак! Паскундую чалавечую сутнасць

пісьменнік выкрывае рашуча і бескампрамісна. Няма сумневу: кожная асобіна жаночага полу, якая прачытае гэтыя радкі, абавязкова зробіцца лепшай, стане больш духоўнай, сумленнай, ачысціцца, нарэшце, ад брыдоты... А там, глядзіш, неўзабаве і нацыянальная годнасць абудзіцца!..

Варта падкрэсліць, што з адвольным спрытам Юры Станкевіч даследуе жаночыя хваробы і ў прозе, і ў драматургіі. Нават, думаецца, у драматургічных жанрах ён дэманструе яшчэ большы досціп. Бо, напрыклад, у апавесці "Партрэт выпускніка на фоне "адлігі" камсамольскай сакратарка Надзея Пацок мае адно некалькі рэплікі. І хоць рэплікі тыя і ёмістыя, і псіхалагічна-дакладныя (кшталту: "У, svolachy... <...> Хоць бы цыцкі схавала, курва..."), маральныя вопікі герані раскрыты не зусім дастаткова. А вось у п'есе "Гарпіі" абедзве дзейныя асобы жаночага полу — Хутканогая і Змрочная — характарызуюцца глыбока і ўсебакова. Найперш — прамым прадстаўленнем аўтара: "Хутканогая — маладая жанчына гадоў 25-ці, псіхіка часам неўраўнаважаная <...> Фанатка ідэі. Юрлівая і прагна да ежы"; "Змрочная — дзяўчына 22—24 гадоў. Развіволеная ва ўчынках, цынічная, схільная да здрады. Юрлівая". А далей — па тэкście — кожным учынкам, кожнай фразай герані выяўляюць сваё ганебнае змесціва. Іх рэплікі не патрабуюць ні інтэрпрэтацыі, ні каментарыяў:

"Змрочная. Так, ногі і ў мяне не лепш, быццам трахалі ўсю ноч. Вось так. (Паказвае.) Ведаеш такі спосаб — ногі ў яго на плячох, і ён табе ўстаўляе... Гэх, зараз бы... <...>

Хутканогая (хіхікнуўшы). Вось ты і падкаціся старцу пад бок. На ранішняю эрэкцыю. Можна, яна ў яго яшчэ і назіраецца..."

Або яшчэ (не менш таленавіта):

"Змрочная (цынічна). Усякая жывая істота мае адтуліну: аральную і анальную, каб есці і... выкідаць адходы. Нараджаецца, есць нейкі час, выдзяляе адходы і памірае. Вось і ўвесь сэнс так званага жыцця.

Хутканогая (смеючыся). А ў перапынках? Хіба ты забылася? У цябе ж, як і ва ўсіх нас, яшчэ адна адтуліна. Раскажы Фінэю, што ты рабіла ў вучэбцы ў перапынках паміж ядой і прыбіральняй, ха-ха!"

Арганічна! Натуралістычна! Геніяльна! Духоўнасцю тхне з кожнага радка, з кожнай, можна сказаць, пчыліны тэксту! Проста губляюся, якімі б яшчэ кампліментарнымі воклічамі выказаць свае эмоцыі... А можа, (калі пісьменнік шчодро аперыруе "эрэкцыямі", "эякультамі", "савакупленнямі" і г.д.) варта было б і крытыкам выказаць захапленне адпаведна: "Заходжуся ў экстазе!" або "Скаланаюся ў аргазме!" Не ведаю... Замест рэзюме лепш працягну літаратуразнаўцу Уладзіміра Навумовіча, які засведчыў, што ў творах Юры Станкевіча "перамаюць чалавечыя, духоўныя пачатак, шчырасць і спробы адшукаць праўду жыцця".

Лада АЛЕЙНІК

Р. S. (Амаль безадносна да папярэдняга "грумінгу").

...Адмысловыя з'явы — феноменальныя па сваёй эстэтыцы — сёння маюць месца ў розных галінах мастацтва. Ва ўсім свеце. Так, напрыклад, у 2003 годзе ў сталіцы Канады ў галерэі "SAW Gallery" адбылася выстава "Scatalogue: 30 years of crap in contemporary art" ("Скаталогія: 30 год дзярма ў сучасным мастацтве"). Дэманстраваліся палотны, напісаныя фекаліямі, а таксама — розных канфігурацый шклянчкі і слоікі з экскрэментамі... "Работы" мелі гучныя назвы, кшталту: "Сэксізм", "Расізм", "Томафобія"... Арганізатары — браты-блізняты Стэфан і Джэйсан Лорэны — патлумачылі, што такім чынам пратэстуюць — і супраць заганаў у жыцці грамадства, і супраць кансерватызму ў мастацтве. А таксама падкрэслілі, што шукаюць новых форм і метадаў эстэтычнага паказу жыцця. Газеты надрукавалі водзвывы крытыкі. Ключавыя словы ў артыкулах былі "эстэтычны феномен", "шчырасць" і "праўда жыцця"...

Актуальнасць прозы Юры Станкевіча

“Я хацеў бы бачыць сваю краіну больш жорсткай, народ якой ведаў бы, навошта яму жыць, а не сагнутую дзеля выпятка раскірэчку, і хацеў бы мець побач людзей, якія не запабягаюць перад набрыддзю... Вядома, знойдзеца катэгорыя людзей, якія скажуць: “фарбуеш у чорнае”. Гэта сляпыя людзі...”

З інтэрв’ю Ю. Станкевіча (“ЛіМ”, 1999, 27 жніўня)

Яшчэ, здаецца, зусім нядаўна, трымаючы на ўвазе здароўе нацыі, мы радысна сведчылі пра нараджэнне такой міфічнай істоты як савецкі народ, як чалавек новага камуністычнага грамадства, які стаў не толькі ідэянацыяналістам, але і пазбавіўся ўсіх вядомых і невядомых недахопаў індывідуалізму. Сёння ж усё часцей выказваем незадаволенасць маральным воблікам сучасніка (“няма таго, што раней было...”), гаворым пра бездухоўнасць, перавагу прагматызму над бескарэслівасцю, пра недахоп патрыятызму і адсутнасць нацыянальнай ідэі ў выхаванні маладога сучасніка. На тэлебачанні зніклі перадачы, дзе глядач мог сустрэцца з выбітнымі майстрамі прыгожага пісьменства, паўдзельнічаць у творчых вечарынах.

На хвалях беларусізацыі і дэмакратызацыі апошніх дваццаці гадоў XX стагоддзя радалі працэсы абнаўлення мастацтва слова, прырытэтнымі становіліся ідэі нацыянальнага адраджэння, гуманізацыі чалавека і жыцця. Літаратуразнаўцы, выкладчыкі, настаўнікі па-новаму перачыталі класічныя творы, развіталіся з тэорыяй сацыялістычнага рэалізму, бачылі нацыянальны характары ў кантэксце сусветнага эстэтычнага вопыту.

На пятым курсе Дзяржпедуніверсітэта імя М. Танка студэнты спрабуюць прачытаць і асэнсаваць творы, надрукаваныя на старонках нацыянальных літаратурна-мастацкіх газет і часопісаў (“ЛіМ”, “Наша ніва”, “Польмя”, “Малодосць”, “Дзеяслоў”, і інш.). Называюць тэмы, праблемы, пераказваюць сюжэты. Адзначаюць драматызм і трагічнасць светаадчування ў сучаснай беларускай літаратуры. Яны вызначаюць магістральныя накірункі творчасці Віктара Казько, Юры Станкевіча, Алены Брава, Адама Глобуса, Людмілы Рублёўскай, Анастасіі Казлова... Нават у старэйшага прэзаіка Івана Шамякіна ў творах апошняга дзесяцігоддзя (“Падзенне”, “Бумеранг”, “Крывінка”, “Пошукі прытулку”, “Сатанінскі тур”, “Адна на падмостках”, “Абмен”, “Без пакаяння”, “Няскончаны партрэт”, “Палеская мадонна” і інш.). Аднак праблемы дня сённяшняга не вырашаюцца, а толькі адчуваюцца і пакідаюцца без аптымістычных развязак.

Літаратура адмаўляецца неслі адказнасць за душу чалавека. Яна яго, чалавека, не выпраўляе, не робіць лепшым або горшым. Няма былога гуманістычнага пафасу, які вымагаў гаварыць пра грамадзянскае служэнне свайму народу, пра карысны ўклад кожнага ў агульную скарбніцу. Бачанне літаратурай свету праз чорныя акуляры (на гэты раз не ружовыя!), думаю, можа быць і цікавым, і змястоўным, і плённым, але толькі не адзіным са шматлікіх бакоў прызмы праўды рэчаіснасці і чалавека ў ёй. Трагізм вельмі блізкі да самазабойства, сама-

губства. І ў гэтым сэнсе ён не мае перспектыву...

Маральная якасць мастацтва слова, спасціжэнне ўнутранай змястоўнасці характару забяспечваюць эстэтычныя крокі наперад нацыянальнай літаратуры. Нетрадыцыйны, “няправільны” творы Юры Станкевіча — гэта размова пра сённяшні дзень нацыі, пошук чалавекам свайго гістарычнага месца, магчымасці самарэалізацыі ў паслячарнобыльскай сітуацыі. Творы яго, як мне падаецца, маюць унутраную паскоранасць. Але менавіта паскоранасць, не паспешлівасць. Сканцэнтраванасць духоўнага зместу зыходзіць з загадка насычанай болей праблемы развіцця беларускай супольнасці.

Героі Ю. Станкевіча — добра адукаваныя людзі, якія, аднак, не дасягнулі значных вышынь у сваёй кар’еры. Даніла Прусак (“Любіць ноч — права пацукоў”), Андрэй Корбат (“Ліст у Галактыку “Млечны шлях”), Мазур (“Прузі”), Хутканог (“Мёртвая кропка”), Вераніка (“Пакунак для свекрывы”), герой аповесці “Забілі негра”, Слядз (“Эрыніі”), Ігнат (“Партрэт выпускніка на фоне “адлігі”) — выхадцы з невялікіх правінцыйных гарадоў. Яны — “трагічна хворыя адзіночкі”. Большасць з герояў не рэалізаваныя ў жыцці, “лішнія”. Герой аповесці “Апладненне ёлупа” Марка Ласкоў вымушаны з’ехаць з радзімы (бацька — вораг народа), згубіцца ў вялікім горадзе на будоўлі. На чужыне прайшоў ён этапы жыцця савецкага чалавека: спачатку скончыў рабфак, затым архітэктурны інстытут. Марка ўдзельнічае ў пабудове гіганцкага Палаца, дзе будзе стаяць статуя Правадыра. Паступова герой-праўдшукальнік прыходзіць да высновы, што краіну чакае пагібель... Робіць знарок пралікі, але яго арыштоўваюць і садзяць у турму.

Некалі (“Польмя”, 2000, № 11) я рабіла спробу аналізу аповесцей Ю. Станкевіча “Любіць ноч — права пацукоў” і “Бесапатам”. Набыткі прэзаіка бачыліся з пункта гледжання адпаведнасці канонам рэалістычнага мастацтва: новыя тэмы, праблемы, праўдзівасць паказу сацыяльных заган грамадства. Усё называе мала тлумачыць непатворнасць, у нейкай меры таямнічасць, загадкавасць, цэласнасць мастацкага свету Юры Станкевіча. Пісьменнік распрацоўвае сваю філасофскую канцэпцыю тэксту.

На пачатку трэцяга тысячагоддзя час вымагае новага погляду на чалавека ў грамадстве. Асноўная ўвага надаецца душэўна-духоўнаму жыццю персанажа. Пакуль жа нават у вопытных майстроў слова ідзе канстатацыя незадавальнення тым, што адбываецца з чалавецтвам і чалавекам. Свет прыгожага пісьменства жыве на сённяшні дзень з адчуваннем хісткасці, няпэўнасці ў пошуках новых крытэрыяў эстэтыкі Слова.

Кансерватыўнымі падаваліся звароты сталых пісьменнікаў да такіх паняццяў

як станоўчы герой, аўтарскі ідэал. Пісьменнікі перасталі “несці адказнасць” за ўчынкі героя мастацкага твора, тлумачыць абставіны. Сімволіка, складаныя метафары, абсурд, фантазмагорыя, плынь свядомасці запаланілі прыгожае пісьменства.

Песімістычны настрой стаў, на жаль, пануючым у пераважнай большасці твораў сучаснай беларускай прозы. Духоўны заняпад, у якім часткова апынуліся мы на хвалях перабудовы-разбурэння нават тых каштоўнасцей, якія трэба было пакінуць нечэпанымі, лагічна прывёў да страты стабільнасці, а, значыць, і камфартнасці пачування чалавека ў свеце, нявер’я ў заўтрашні дзень. Адсюль: страх перад жыццём, адсутнасць ідэалаў, няведанне шляхоў да аптымістычнага выхаду з тупіковага становішча. Героі аповесці Ю. Станкевіча “Бесапатам” вынаходзяць назву гэтаму пацучцю.

Героі аднайменнай аповесці Ева Мураш у лісце да сяброўкі Даны піша: “Мне апошнім разам сніцца дзіўны і аднолькавы сон: у пакоі хаваецца нешта пагрозлівае і жахлівае, і гэта нешта, хаця і нябачнае, ведае, што я пра яго ведаю, і сочыць за мной і рыхтуецца да нападу. У мяне ж тады адно жаданне — знікнуць, схавацца, і я ціхенька збіраюся і выслізваю з сваёй схованкі, бо яна ўжо і не схованка, а пастка. Сёння ноччу я зноў сніла тое ж, з’явілася новае і нечаканае адценне: у гэтага нешта вызначылася імя, назва. Вось яно: Бесапатам”.

Яшчэ больш змрочныя перспектывы вымалёваюцца ў аповесці “Эрыніі”: “Эпоха асветы скончылася, народы дэмаралізаваныя, а іх лідэры — нікчэмныя. Калектыўнае самазабойства якраз і пачынаецца з адмаўлення традыцыйных каштоўнасцей, пры якім асобныя вяртлявыя і хітрыя, як чарвякі, індывіды могуць і выжыць, а народ немінуча загіне”.

Як прысуд агучана будучыня выпускнікам школ галоўным героем Ігнатам Канюковым (“Партрэт выпускніка на фоне “адлігі”). Параўноўвае іх са сляпымі птушанятамі, якія ў дзень вылету з гнязда гінуць.

Суіцыдальны настрой герояў Ю. Станкевіча многае вытлумачвае. Жывуць яны без усведамлення мэты і сэнсу, няма арыенціраў-указальнікаў да змястоўнага, адухоўленага жыцця. Адсюль — жаданне спрашціць іншых, абвінаваціць апошніх у сумным нудотным жыцці-цягаміне. Часам падобнае вынікае ад непаўнавартасці самой асобы, ад унутранай закамлексаванасці. Прынізіць іншых, каб самому ўзвысіцца, няхай сабе толькі ў сваіх вачах. Каб выжыць у бязлітасным свеце трэба ўмець без жалю пазбаўляць жыцця. Няўменне правіць расправу — недахоп. Жорсткая рэальнасць дыктуе свае законы існавання, падзяляе людзей на тых, каму “ўсё дазволена” і на “мяккіх душой”, з якімі робяць усё, чаго захочуць “моцныя”.

Прыкмета новай эстэтыкі ў мастацкіх творах сённяшняга часу — вельмі вузкі дыяпазон выяўленчых сродкаў, з дапамогай якіх прэзаік (не толькі Ю. Станкевіч) стварае характар. Перачытайце творы апошніх гадоў Васіля Быкава “Сцяна”, “Дваццаць марак”, “Чырвоныя пяціліцы”, “Велікоднае яйка”, “Афганец”, “Бліндаж”, Віктара Казько “Да сустрэчы”, “Бунт незапа-трабаванага праху”, “Час збіраць косці”, “Евангелле ад Лукі”, “Зазірнуць у вочы свайму “Я”, Уладзіміра Арлова “Рэквіем для бензапілы”, Алены Брава “Каменданці час для ластавак”, “Змяя, пакрытая пёрамі птушкі сонца”, “Тапіць дзяўчынак тут дазволена”... У творах адсутнічае пейзажная замалеўка. Адбываецца своеасаблівая “урбанізацыя” мыслення.

Характэрна, што ў класічнай літаратуры, нават у творах савецкага перыяду, раскрыццё характару адбывалася праз псіхалагічны прыём дыялога, унутранага маналага, мастацкую дэталі і г. д. Сёння асоба чалавека пераважае раскрываецца праз псіхалагічны стан і перажыванне, а не праз дзеянне, учынкі. Адзінокі, самотны, эгацэнтрычны герой амаль не мае стасункаў з іншымі людзьмі, у яго няма размоў-дыялогаў з сябрамі-аднадумцамі. Калі можна так сказаць, чалавек здзіўся не толькі ўнутраны подзвіг, які аўтаматычна тым самым становіцца змястоўна-значным, галоўным у тэксце твора.

Літаратура на мяжы тысячагоддзяў фіксуе страшныя факты, часам не маючы сіл іх вытлумачыць. Што гэта? Аб’ектыўнае бяссілле мастацтва слова, яго бездапаможнасць, што тлумачыцца нараджэннем новай хвалі мастацкасці?! Як літаратуры дабрацца-дайсці да псіхалагічнага асэнсавання трагеды чалавечай душы, да ягонай свядомасці?

Прайшло амаль 25 гадоў, калі Алесь Адамовіч — выдатны прэзаік, глыбокі даследчык літаратуры, таленавіты публіцыст — агучыў тэрмін “звышлітаратура”, зацікаўлена гаварыў якім павінна стаць мастацтва слова, каб дайсці да людзей. Адамовіч-мастак не баяўся сам і вучыў іншых “дадумваць да канца”, не заставацца ў баку ад спасціжэння пісьменнікам самых патаемных глыбін чалавечай псіхікі. Звышзадачу літаратуры бачыў у дагаворанні праўды да канца. Новае мысленне, на яго думку, у тым, што “літаратура — не доктар, літаратура — боль”.

Мне здаецца, што напрыканцы XX — пачатку XXI стагоддзяў заклік гэты быў пачуты як творцамі, так і чытачамі. Так, мяне як прафесійнага чытача нашай прозы не задавалі часам слабая псіхалагічная абгрунтаванасць характараў Юры Станкевіча, у многім іх зведзенасць да некалькіх тыпаў, аголенасць і нават збедненасць унутранага свету герояў, моўна “паспешліваасць”, недакладнасць... Адным словам, ёсць над чым падумаць і папрацаваць пісьменніку. Але прысутнічае на старонках яго кнігі галоўнае — зацікаўленая, заглыбленая размова пра сучасніка, сённяшні і заўтрашні дзень Бацькаўшчыны. Пры чытанні твораў Ю. Станкевіча бывае няўтульна, вусцінна, адзінока... Але, як і герой апавядання “Тэрыторыя шчасця”, “я хачу пабачыць усё на свае вочы”.

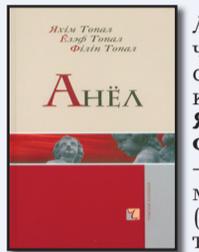
Гэта мая мэта. Чалавек без мэты — нішто. Хіба не так? І яшчэ. На нашым шляху да Беларусі вельмі важна быць відучымі... Таму ўпарта, з радаснай надзеяй на працяг размовы набываю кожную кнігу пісьменніка.

Вольга КОЗІЧ

Кніжная паліца

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” выйшла кніжка прозы пісьменніцы са Жлобіншчыны **Валасюка Кадзетавай “Шкляная зорка”**, якую склалі тры апавесці і восем апавяданняў на збадзённы тэмы сучаснасці. Даволі аб’ёмнае месца займаюць і сюжэты пра каханне. Шмат якіх з твораў ужо друкаваліся ў перыядычных выданнях і заваявалі чытацкую прыкметнасць.

У выдавецтве Логвінава выйшла чарговая кніжка ў серыі “Чэшская калекцыя” **“Анёл Яўхіма, Ёзэфа і Філіпа Топалаў”** — выбітнага пісьменніцкага роду (бацькі і сыноў), творчасць якіх належыць да вяршынь сучаснай чэшскай літаратуры. Пераклаві на беларускую мову В. Бялькевіч і С. Смагрычэнка, які напісаў і прадмову да цікавай кніжкі.

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” выйшаў зборнік тэкстаў аўтара з правінцыі (Ішкароўшчына) **Малецкая КУКУЦЯ** пад назовам “Чысціна душы” — які складаецца з вершаў і аповесці “Распапаная ружа”.

У выдавецтве Логвінава выйшла ў свет яшчэ адна кніжка ў серыі “Чэшская калекцыя” — гэта вядомы раман **Яраслава РУДЗІША “Неба над Берлінам”**, які перакладаўся ўжо на польскую, нямецкую і сербскую мовы. Пасляслоўе С. Беня, В. Марціновіча, В. Морт, А. Хадановіча, а таксама Марыі Мартысевич, якая і пераклала кніжку на беларускую мову.

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” да 70-годдзя пісьменніка выйшла кніжка **Івана КАНАНОВІЧА** пад назовам “Старыя званы”. Яе складаюць частыры апавесці і шэсць апавяданняў. Проза напісана ў добрым традыцыйным стылі беларускай літаратуры савецкага часу. Прадмова рэдактара кніжкі В. Гардзэя.

У ААТ “Брэсцкая друкарня” выйшла кніжка абразковай маленства **“Сцежка да сядзібы”** **Львона ВАЛАСЮКА**. Як напісана ў анатацыі, **“ягоньня малюнкы памяці даюць уяўленне пра побыт, звычкі і мараль кожнай беларускай вёскі, паўвядражаюць усталяваную філасофскую ісціну: у дзяцінстве і юнацтве чалавек жыве будучыняй, у сталасці — успамінамі пра былое. Кніжка напісаная жывою вобразнаю моваю, выкліка цікавасць як у юнага, так і ў дарослага чытача”**.

Ніна
МАЕЎСКАЯ

Дарогі, шляхі, скрыжаванні...
Колькі пройдзена вас —
не злічыць.
Сустрэчы, спатканні,
расстанні...
Што ж так сэрца
зацята маўчыць?

Паслужліва высвеціць памяць
Твары, быццам бы лікі ікон.
А думак віхура, як замець,
Засціць, блытае шэраг імён.

Ні бачыць, ні помніць не хоча:
Болям, мусіць, ёй той успамін
Ах, восень... Так доўжацца ночы...
Зябка стукае ў шыбу язмін.

Чайкі... Белья... Быццам лілеі,
Расцвілі на іскрыстай вадзе.
Летні дзень ад спякоты аж млее,
Замаруджана ціха ідзе.

Нашы вокны расчынены насцеж.
І плыве так няспешна рака.
І унучак — маленькае шчасце
Падрастае ў надзейных руках.

Мы трымаем яго каля сэрца,
Не хаваем ад добрых людзей.
І любоў трапяткая — як скерца
У сімфоніі светлых надзей.

Дальняя дарога...
Ды ні кроплі стомы.
Ўрэшце, дзякуй Богу,
Еду я дадому.
Вунь за той лагчынкай —
Недалёка вёска.
Да шашы дзяўчынкай
Выбегла бярозка.
О, якая стрэча!
Помню: ад'язджала,
А яна, малеча,
Вецейкама махала.
Ах, гады-гадочки...
Хутка так ляцелі.
Белья вяночкі
Вішанькі надзелі.
Чуйныя ў расстанні
Я спяліла словы,
Каб сказаць: "Вітанне,
Садзік мой вішнёвы!
Ты пад гэтым небам
Для мяне шмат значыў".
...Радавацца трэба —
Я ж стаю і плачу.

Спаліў мароз вярціні пад акном.
Патухлі кветкі, і завяла завязь.
Ім не гарэць гарэзлівым агнём.
Ці так пачуці спальвае нянавісць?
Усё ж вясною можна аднавіць.
Нашто адразу
так пачуці брыдзіць...
Зноў скажаш: не навучыцца любіць,
Той, хто не ўмее —
знаю — ненавідзець.
Ці помніш, як гучала на ўвесь свет
Вось гэта фраза
з гартам адмысловым?
Услед і мы, нібыта запавет,
Бяздумна паўтаралі тья словы.
Быў час такі...
Вайна прыйшла ў наш дом,
І помсты полымем душа гарэла.

Што нейкія вярціні пад акном...
І апраўданне гэта састарэла.
Ды чым — скажыце —
сэрцу даражыць,
Я спраўна па рахунках заплаціла?
Лічу —
любаві болей там не жыць,
Дзе ўсё даўно
нянавісць атруціла.

Хадзіла змалку ты заўжды,
Дзе сонца канцікам адметным,
А побач цень. Ступі туды —
І станеш, мусіць,
непрыкметнай.

Там можна штосьці прыхаваць...
Ды цень яшчэ і прахалода.
І добра там адпачываць,
Як надараецца нагода.

А я хаджу не нацянькі,
Ні ціхай засенню, ні краем.
Дзе сонца аж на два бакі,
Сабе я сцежку выбіраю.

Там птушка мне махне крылом.
І я ўжо з радасцю імкнуся
У дзень, напоены святлом.
І азарыцца не баюся.

Летні вечар. Ціха-ціха...
Пчолы спяць даўно ў вулях.
Клапатлівая шпачыха
Прыдрамала між галля.

Тут, на клёне пры дарозе
Яе ладненькі дамок.
А насупраць — на бярозе —
Прымасціўся і шпачок.

Дзеці іх, відаць, паснулі
Ў цёплай сцішнасці начы.

І шпакі спакой адчулі
І заслужаны спачын.

Зухавата на дасвецці
Зноў усхопяцца яны,
Бо падымуць лямант дзеці,
Даглядзеўшы свае сны.

Пра высокія палёты —
Ёсць жа, мусіць,
сны ў шпакоў —

І пра страх... —
нагнаў тут кот ім —
І пра тлустых чарвякоў.

Зычым мы ім спаць салодка
Тут, ва ўтульнасці дамка
Ночка летняя кароткая,
Сон кароткі і ў шпака.

Жыла я — птушкаю лунала,
І словы — кветкамі цвілі.
А ты, мудрэйшая, казалася:
— Хадзіць вучыся па зямлі!

Не прыямляй мяне, не трэба.
Парыўных крылаў не складу,
Хоць буду пазіраць на неба
Праз слёз дрыготкую слюду.

Я помню морак нізкай хаты —
І сённа оды ёй пяю —
Праз вокны,
быццам бы праз краты,
Знайшла там зорку ўсё ж сваю.

— лепш думай пра кавалак хлеба,
Бо дзе б і кім мы ні былі,
І як ні вабіць часам неба,
Ды гнёзды ўём мы на зямлі.

Не прыямляй мяне, не трэба.
Сябе не цешу я падманам.
Жывём мы не адзіным хлебам,
На штосьці ж крылы прыхаваны.

Зміцер
ЗАХАРЭВІЧ

Зміцер Захарэвіч нарадзіўся
ў 1980 годзе ў Мінску. Скончыў
гістарычны факультэт БДУ.
Цяпер — на вайскавай службе,
з'яўляецца капітанам органаў
пагранічнай службы Рэспублікі
Беларусь. У "ЛіМе" друкуецца
ўпершыню.

Прыгажосць

Неадменным, неаглядным,
недасяжным
Золкам ад лагчыны басанож,
Ў хусту зрэбную убраная,
бязважка
Па расе ступала Прыгажосць.

Ў вышыню санліва-безгалосую
Заплятала жаўруковы спеў.
Васільковаю сінечаю прарочыла
Шчодры на пагоду дзень.

Ў смолі чорнае змарнелых хатаў
Ратавала ўсіх ад, варажбы
І пладзіла ў гнёздах бусянятаў,
І выпроствала заломы на мяжы.

Даланёю ахінала струджаных
Перад ранішнім, апошнім, сном,
Гэтак некалі харугвы
харалужныя
Бласлаўляла ворагам на скон.

...Верная даўнейшай завядзёнцы,
Ўсе стагоддзі ад пачатку скрозь
Перш за ранішняга промні сонца
На зямлю маю ступае
Прыгажосць.

Нябёсы Тваёй прысутнасці

Услед за сіверам
гнанымі птушкамі
Пакідаю апрыклы ўтул —
У нябёсы Тваёй прысутнасці
Напаўслеп апантаны брыду.

У разводдзі змроку паўночнага
Зорны Стан —
ратавальным мастом.
Стуль, дзе промні
схаваныя ў похвы,
Я кірую найпрост на яго.

Ад старога крыніцы
здрабнелай,
Дзе купаны быў немаўлём,
Ад зямлі адрываецца цела,
Нішчачы прыцягнення закон.

Хай за пераадолення радасць
Незлічона змушае зямля

Цераз крок памыляцца
і падаць,
Але зноў выпраўляюся ў шлях.

Гэта свет непадлеглы Смерці
Ён бязмежны і шчыры. Адтуль
Жнівень сыпле сваё насенне
У расчыненых душаў раллю.

І, бязлітасны да немагчымага,
На прыступку раблюся бліжэй.
Вось Ты перад маімі вачыма.
Сэрца, дай мне моцы яшчэ!

Замайчай гадзіннік
змітрэнжаны —
Разгубіўся, не скеміўшы, што
Тут спрадвеку толькі цяперашні
Час люструе Тваю прыгажосць.

Перад Брамаю Неўміручасці
Пакідаю апошні ўздых.
Я дабрыў,
я святкую заручыны
З Валадарствам нябёсаў Тваіх!

Карагод

Улетку — сонца ды рака,
Святкуем Яна, Спаса.
Бясконцы дзень, мурог і пах
Чабору, кропу, квасу.

Увосень —
шэрань, халады,
Разбітыя калюгі,
Ад комінаў імкнуць дымы
Да неба, кошык бульбы.

Зімы прыкметы прыгадай:
Сумёты, дровы, сівер,
Куцця, Каляды, свежына,
Кажух ды рукавіцы.

Вясна —
пралескі, крыгаход,
Бліны, ручнік,
Вялікдзень,
Нарэшце знікне ў цэбры лёд
І зноўку лета прыйдзе.

Фота Кастуся Дробава

Алергія

Вітал Савіцкі

Апавяданне

— А калі папросту, дык усё гэта самая сапраўдная атрута для ўсяго жывога і для чалавека таксама. І угнаенні, якімі Міхейчык і твае летуны кадыць зямлю, таксама ёсць нішто іншае, як зараза. Значыць, і ты цяпер як бы іх пасобнік і з'яўляешся шкодным элементам... Чаго глядзіш, як гусь на...

— Во-во, гляджу, ходзіш ты, нібы муха тручаная, ад ветру хістаешся, хі-хі... — засмяўся стары і пераканана зазначыў: Без гэтай самай "хіміі", кажуць, мы з табой да цяперашняй пары перакідваліся б з квасу на хлеб, а зараз — чуў па радзіву? — нават семдзесят цэнтнераў з гектара не мяжа, вось! Добры тавар сам сябе хваліць, а ў крывым люстэрку і рот набакір.

— Ат, чаўпень! — зазваў Платон. — Але ж нездарма і тое сказана, што еш мёд, ды асцерагайся джала. Ну-тка, уцягни ў сябе паветра!

— Гэта навошта?

— Уцягни, уцягни, ды глыбей.

— Ды кінь ты, — адмахнуўся дзед Піліп, але адварнуўшыся, з-за цікаўнасці, непрыкметна пацягнуў носам залкаваты ранішні ветрык.

— Ну як, — спытаў Платон.

— Што як?

— Чым пахне?

— А чым павінна пахнуць? Паветра яно і ёсць паветра.

Платон скрушна матлянуў галавой:

— Эх ты, Піля-Прастафіля! Павінна вясной пахнуць. Ручаі адгаманілі, зямля адапрэла, парэчка распусцілася, а ў храпы дустам патыхае, хімічным смуродам. Ці нюх страціў? Гэта тваім хвалёным таварам усё навокал скрозь набрыняла. Хіміяй дыхаем, ядзім яе, п'ём яе з вадой, а ён — навука!

Паранейшаму глядзячы на суседа недаверліва, стары нешта старанна думаў. І раптам бы зазвіжыўся:

— Эге! Значыцца, па-твойму, усё атручана, як жа тады тыя вучоныя ды вялікія начальнікі? Ім што, ежу і пітво з іншай планеты падвозяць? Не будуць жа яны дустам харчавацца.

— Вядома, не будуць, — хутка згадзіўся Платон, — для іх, мабыць, асобныя агароды трымаюць, на чарназёме, на конскім гноі.

— Ат, брэхаш ты ўсё, — перабіў яго дзед Піліп і ўжо наважыўся ісці.

— Брашу? — ухапіў за рукаво старога Платон. — А дзе падзеліся хрушчы, адкажы? Чаму менш стала кнігавак, жаваранкаў, перапёлак, нават вераб'ёў? Чаму па начках не рыпціць драч? Куды зніклі конікі? Нават ракі ў рацэ пераваліся. Усё пайшло набакір.

— Э, знайшоў пра што гаварыць, — увільнуў дзед Піліп, — птушкі, жучкі... Сказана, хлеб усюю галава!

Стары заспяшаўся дамоў, вырашыўшы, што лепш абыходзіць Платона, каб з-за яго мудронах размоў не хвалявацца дарэмна і не стамляць мазгі і без таго стомленыя за жыццё. Аднак, пакуль ішоў, міжволі ўсё прынохваўся да нежаго, усё вадзіў ды шыгаў носам. Снедаў нехаця, перабарліва, смакаваў усё так, што гаспадыня нават захвалявалася, ці не захварэў раптам. І спаў дрэнна, пасля бяссоннай ночы — нейкае гідлівае адчуванне закрала-

ся знячэўку і доўга муліла ў душы.

На наступны дзень дзед Піліп пацёгся на сваю вахту раней. Дарога да аэрадрома была заасфальтавана і абсаджана маладымі гонкімі бярозкамі. Іх празрыстыя лёгкія кроны пачалі ўжо захутвацца ў першую клейкую зеляніну, ад гэтага на душы ў старога цяплела і лагоднела. Ён пяшчотна аглядаў дрэўцы і задаволена прыцмокваў, такім чынам вітаючы вясенняе абнаўленне. Але чым бліжэй падыходзіў ён да хімічнага склада, тым больш пахмурнеў ягоны позірк. Бярозкі тут іржавелі плямамі — то зверху, то знізу, а то і зусім стаялі без ніводнага лісточка, цёмныя, чахлыя, нібы абпаленыя, сіратлівыя, жалобныя.

— І-эх, бедалагі, — распачна ўздыхнуў дзед Піліп, — няўжо і вы таксама, таго...

У старэчай галаве паволі ўзварухнулася непрыемная згадка, і, каб пазбавіцца яе, ён узяўся шукаць Міхейчыка. Агранома не было, і вартаўнік бязмэтна пашвэдаўся па двары і ўсеўся на пажарную скрыню.

Па полі гуляў калючы ветрык, ганяючы пустыя цэлафанавыя мяхі з-пад суперфасфата. Самалёт якраз стаяў пад чарговай загрузкай, абодва лётчыкі з механікам лазілі пад ім. І тут невядома чаго з'явілася ў старога вар'яцкая задумка. Ён падхапіўся і хуценька патрухаў да самалёта.

— Хлопцы, дазвольце з вамі праляцець на ераплане, закарцела хоць разок глянуць на сваё Падрэчча з неба, з Божай вышыні, так сказаць...

Лётчыкі зірнулі на яго:

— І не баішся, дзед?

— Як кажуць, тры вайны за спінай. Бабы нават у космас лятаюць, а я ж усё-ткі мужык.

— А не рассыплешся, мужык?

— Ат, невялікая страта, усё роўна хутка туды, — дзед адчайна траснуў шапкай, якую зняў з лысай галавы.

— Тады залазь у салон, — дазволіў старшы пілот.

Пакуль самалёт узлятаў і, плаўна ўзнімаючыся, ішоў па прамоі, дзед Піліп сям-так мацаваўся, хоць яшчэ на зямлі па цэле забегалі мурашы. Але як толькі, прпусціўшы пад сабой Малінавы лясок, машына нахілілася на бок і нырнула, як у прорву, уніз, на Падрэчча, страх гарачай хваляй абдаў усё ўнутры. Нават у жываце нешта забулькала, і гнюсная слабасць падсекла ногі. Сутаргава хапаючы перасохлым ротам паветра, ён кінуўся ў той бок, куды нахіліўся самалёт. Ужо калі падаць, вырашыў ён, дык прама на свой падворак, які прамільгнуў, здаецца, пад левым крылом. Стары нават успомніў некалькі слоў з "Ойча наш". Міжволі азірнуўся на адчыненую кабіну і ўбачыў, як насмешліва падміргнуў яму другі пілот. Матляючыся з боку на бок, стары з цяжкасцю дацёгся да кабіны і тут крыху перадыхнуў.

Камандзір машыны, без шлема, пры навушніках, трымаў рукі на штурвале і ўсміхаўся.

— Ну як? — крыкнуў ён.

— Н...нар-малё-ёва-а, — ледзь выгаварыў дзед Піліп.

Праз шкло кабіны адкры-

лася такая бясконца прастора, што ў старога зноў перахапіла дых, але ўжо не з-за страху, а ад захаплення. Ён крыху агойтаўся, але тое, што імкліва праплывала пад ім, не паспяваў разглядаць. Палі, лугі, дарогі выглядалі вельмі дзіўнымі, а машыны і людзі нікчэмнымі, смехатліва маленькімі і безабароннымі. Ад гэтага з'яўлялася адчуванне, што ты неперажоўны і ўсемагутны. Адсюль, зверху, падумалася старою, можна скінуць на зямлю што хочаш, — і карыснае, і небяспечнае.

Зрабіўшы над цэнтральнай сядзібай вялікі круг, самалёт зноў пачаў зніжацца, і дзеду зноў стала моташна. Аднак, перасільваючы сябе, ён прагна ўглыдаўся ў зямлю. Убачыў рэчку, якая капрызліва звывалася светлым шнурком па шэра-зялёным лузе і чалавека з белым сцягам, які паказваў лётчыку чарговую паласу, дзе трэба падкарміць. Самалёт апусціўся так нізка, што можна было разглядаць асветленыя вечаровым сонцам жоўта-залацістыя пацеркі на вербах каля ракі і асаквыя грывы на пясчаных прапелешных.

І тут у самалётным чэраве нешта гучна заварочалася, зашоргал, нібы дождж па шыфернай страсе, а з-пад жывата вырвалася і заструменілася, заклубілася, распаўзаючыся ззаду, ружаватае воблака. Яно на хвіліну накрыла чалавека з белым сцягам, захінула падрэчанскія сады, у якіх месцамі захаваліся яшчэ пчаліныя вулі і ацалелымі сем'ямі, пацягнулася па лузе і асела недзе за рэчкай. Збянтэжаны стары прасачыў за воблакам, пакуль яно не растала і ўспомніў сваю ўчарашнюю размову з Платонам.

Пасля першага ў жыцці палёту старою было моташна, яго нават пахіствала, як пасля хваробы, але ўсё хутка мінула. Навалілася нешта іншае, нейкая незразумелая назола. Дзед Піліп быццам нешта страціў, нібы з-пад яго вымыкнулі нейкую апору. Тое, да чаго прыладзіўся, што лічыў добрым і карысным, зараз уяўлялася грахом, бядой. Неасэнсаванае пачуццё віны і раскайвання гняло яго.

Назаўтра ён вартаваць не выйшаў. За ім прыехаў на легкавіку Міхейчык.

— У чым справа, Піліп Лукіч, чаму дома сядзім?

Адвоццячы вочы, стары пачаў даводзіць, што яму нездаровіцца.

— У мяне ад вашай хіміі гэта самая, як яе... аральгія, во!

— Не алергія, а глупства ў вашых галовах! — не стрымаўшыся, успыліў аграном. — Збірайся, дзед, больш няма каму, нельга ж тэхніку пакідаць без нагляду.

— Ды ну яго да чортавай мацеры ваш драндулет, не пайду і ўсё тут, — асмялела адсек стары.

Адвечоркам, калі пілоты наважыліся ісці адпачываць, Міхейчык прыехаў і сказаў, што вартаўніка сёння не будзе.

— Амаль усіх пенсіянераў у калгасе абышоў — ні адзін не хоча. Зладу з імі няма, хоць самому тут заставайся на ноч.

— А якая прычына? — не зразумеў лётчыкі.

— Здаецца мне, што яны такім чынам выказваюць сваю прыхільнасць да хімізацыі, — сумна пажартаваў Міхейчык.

— Старыкоўская блазnota, — усміхнуўся адзін з пілотаў.

Галоўны аграном нічога не сказаў і нехаця, хмурна пацягнуўся да сваіх смярдзючых складоў.

нам, зайшоў у падсобныя памяшканні, дзе забараніў курыць на працоўным месцы калгаснікам, што дапамагалі экскаватаршчыку на загрузцы самалёта... Урэшце яго пахваліў старшы лётчык: "Малайчына, дзед. Наводзь парадак..."

Дзед Піліп патаптаўся і, супакоіўшыся, усеўся на пажарную скрыню з пяском.

Сонца хілілася да захаду. У цёплай бязветранай прасторы курылася зямля, у навакольных палатках усталёўвалася цішыня, якую час ад часу парушаў толькі самалётны гул. "Трудзьяга", — з павагай адзначыў стары, наглядаючы за яго палётамі. Невялікі аэраплан нагадаў дзеду страказа, якраз так людзі і завуць гэты самалёт.

Гул знікае, "страказа" нячутна кружыць недзе за Малінавым лесам. Дзед Піліп пакутліва падлічвае і колькі ж трэба было мужчынскіх рук і часу, каб рассяць тыя цяжкія пуды ўгнаенняў на палі, што за адзін раз зрабіў аэраплан, але не паспявае падлічыць, як пусты самалёт ужо коціцца да вялізнага беллага бурта ўжо з другога боку. "Ёмка, — не перастае здзіўляцца стары, — што значыць гэты, як яго... тэхнічны прагрэс!"

Лётчыкі шчыравалі да цямна, ішлі з аэрадрома стомленыя, але з вартаўніком прыветныя. Ноччу стары паводзіў сябе вельмі пільна: усведамляючы, што яму даверана ахоўваць важны і адказны аб'ект, успомніў армейскую маладоўцу — відаць, гэта і не дала заснуць.

І дахаты раніцай дзед Піліп вяртаўся ў добрым настроі, з пачуццём выкананага службовага абавязку.

Платон гэтай парою рыпеў калаўротам, выцягваў са студні ваду.

— Добрай раніцы!

— Добрай, — згодна кіўнуў Піліп.

— Ну як аддзяжурыву, хімік?

Дзед крыху разгубіўся — новая мянушка замест учарашняй, падбадзёрваючай, хоць і вабіла нейкай таямнічасцю, але ўсё ж бянтэжыла.

— Аддзяжурыву, як трэба, аднак, нешта ты хутка разжалаваў мяне з начальнікаў аэрапорта ў хімікі. Гэта ж чаму — хімік?

Платон паставіў вядро з вадой на лаўку пры студні і падрыхтаваўся да лекцыі.

— Ці вядома табе, што такое гербіцыды, пестыцыды, інсектыцыды, нітраты ды іншае?

Дзед Піліп недаверліва скасавурыўся на суседа:

— Давай не цяпні, кот вучоны, кажы толкам — няма часу, спаць хачу.

Кожную вясну, як толькі сыходзіў з палёў снег, у калгас прылятаў самалёт, і аграному Міхейчыку, які і так меў шмат розных клопатаў, прыходзілася яшчэ шукаць вартаўніка на калгасны аэрадром. Вядома, ніхто не думаў, што ў гаспадарцы знойдзецца экстрэмніст, здольны выкрасці самалёт, але пільнаваць дарагі лятальны апарат і ёмістасць з высакаякасным авіяцыйным палівам ад усюдыснай малечы ды і ад дарослых належала.

У вартаўнікі жыхары Падрэчча, што было бліжэй да аэрадрома, не вельмі ірваліся: змерзнеш там, маўляў, красавіцкімі раніцамі да пацінення, а галоўнае, водарыпахі такія, што пасля ходзіш, нібыта аб'еўся якога дурману.

Да дзед Піліпа, дарэмна абышоўшы ўсю вёску, Міхейчык завярнуў проста так, ні на што не спадзеючыся — ужо вельмі зношаны дзедок, камар на сабе знясе — і пачаў вяла ўгаворваць, але праз хвіліну зразумеў, што таргуецца той для прыліку, а сам, відаць, рады, задаволены, нават неяк пасвятлеў.

Дзед Піліп сапраўды ажыў. Ну як жа, столькі гадоў ніхто з начальства і носа ў хату не паказвае, забыліся, быццам спісалі, як нейкую рэч, і раптам успомнілі, спатрэбіўся, упрошваюць, па імені і па бацьку завуць, і не які-небудзь там брыгадзір, а сам галоўны аграном.

Трэба сказаць, што да аграномаў, заатэхнікаў, эканамістаў, наогул да людзей вучоных, адукаваных малацісьменны Піліп адносіўся з непахіснай пакорнай павагай. Нават гэты чырванабай і назола Платон, які ніколі не разлучаўся з газетай і не прамінаў выпадку, каб паддэкавацца з Піліпа, як з чалавека цёмнага і адсталата, часта выклікаў у яго з-за сваёй вучонасці павагу, а то і заздраць.

Згадзіўшыся, дзед Піліп ужо ўвечары таго ж дня апрануў зношаны кашушок балотнага колеру, абуў валёнкі і няспешна накіраваўся на службу.

У гэты час па завядзёнцы Платон вызіраў з-за свайго плота і, відаць, чакаў каго-небудзь, каб памэнціць языком. Дзед Піліп меўся прайсці паўз суседа паважна, незалежна, падкрэсліваючы ўласны гонар працоўнага грамадзяніна і не ўвязвацца ў пустыя размовы, але не атрымалася.

— Прывітанне, Піліп! — сыпануў Платон. — Кажуць, ты цяпер пры пасадзе, пры ахвочаны да грамадска-карыснай працы? А?

— А то як жа! — бадзёра, з гонарам адказаў дзед Піліп. — Сказана: не спяшайся языком, а спяшайся справай. Я не тое, што некаторыя вастрасловы-самавучкі на пенсіі сіднем сядзяць.

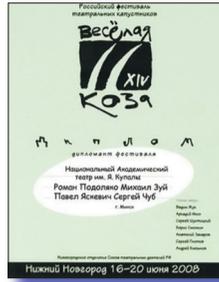
Стары вырашыў, што пацэліў у самае хваравітае месца суседа, збіў таго з панталыку, аднак, Платон, нібы гэта яго не датычыла, паблажліва ўсміхнуўся:

— Бачу ж, нос задраў. Глядзі, не спатыкніся, начальнік аэрапорта.

Платон, акрамя ўсяго іншага, лічыўся мастаком на розныя крыўдныя мянушкі, але гэтая, якую ён прыляпіў дзеду на хаду, не здалася Піліпу абразлівай, наадварот, нават падштурхоўвала, нібыта накладала нейкі абавязак. Таму, прыйшоўшы на аэрадром, дзед Піліп адразу ж пачаў паводзіць сябе пагаспадарску, як сапраўдны начальнік. Прагнаў з асфальтаванай узлётнай паласы цікаўную дзятву, пільна агледаў склады, дзе захоўваліся мінеральныя ўгнаенні, пастукаў па цыстэрне з бензі-

Арт-пацэркі

Што новага ў купалаўцаў?

Прэм'ера спектакля "Ядвіга" адбылася ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы 4 верасня. Аднак неафіцыйная прэм'ера прайшла напярэда-

дні летніх вакацый тэатра: два апошнія чэрвеньскія вечары ён "выпрабавуваў на публіцы" спектакль, які збіраў поўную залу.

Чытачы, якія разам з "ЛіМам" сочаць за хронікай творчага жыцця купалаўцаў, напэўна, здзівіліся: адкуль — "Ядвіга"? У бліжэйшых планах тэатра і сапраўды была іншая назва. Але вось што значыць жывы творчы працэс: вынікам працы над сцэнічным увасабленнем новай п'есы Аляксея Дударова "Любаслава" ("Плач Любаславы") сталася новае імя галоўнай гераіні і адпаведная назва на афішы. Дэтэктыўная гістарычная драма "Ядвіга" разам з п'есамі Аляксея Дударова "Князь Вітаўт" і "Чорная панна Нясвіжа" складае ў рэпертуары купалаўцаў своеадметны трыпцік. Над пастаноўкай гэтага аднаактовага спектакля (увасоблены на сродкі дзяржа-

казу Міністэрства культуры Беларусі) працавалі рэжысёр Валерый Раеўскі, мастак-пастаноўшчык Барыс Герлаван, рэжысёр Ігар Пятроў, кампазітар Віктар Капыцько (дзеянне суправаджаюць каларытныя, выразныя музычныя ды шумавыя фанэграмы), рэжысёр па пластыцы Яўген Карняг. У цэнтры падзей новага сцэнічнага твора, якія разгортваюцца на пачатку XVI стагоддзя, — складаны, драматычны лёс Ядвігі, дачкі знанага шляхціца Русіноўскага, і яе сёстраў — Марты ды Марылі. Дзеянне адбываецца ў Вялікім княстве Літоўскім, прынамсі, у замку Русіноўскіх на Ашмяншчыне. Загадкавае забойства, любоўныя жарсці, доўгія размовы-

развагі ды жорсткія роспытты, інтрыгі, варажнеча, смяротнае пакаранне — дэтэктыў ёсць дэтэктыў. У ім дзесяць персанажаў, а яшчэ — безыменныя манашкі, ваяры, скамарохі ды банда. Галоўныя ролі Ядвігі ды суддзі Вальковіча выконваюць Валянціна Гарцуева і Андрэй Кавальчук, Вікторыя Чаўлытка і Мікалай Прылуцкі. Наогул, у спектаклі занята большасць актёрскага складу тэатра, у тым ліку Мікалай Кірычэнка, Аляксандр Падабед, Генадзь Гарбук, Георгій Маляўскі, Арнольд Памазан, Сяргей Чуб, Святлана Анікей, Кацярына Яворская, Мікалай Кучыц, Дзмітрый Есяненіч, Юльяна Міхневіч, Яўгенія Кульбачная — усіх, што на-

зываецца, і не пералічыць. А "банду", якая дзейнічае на сцэне, увасабляюць студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Улетку, акурат напярэдадні адной з рэпетыцый спектакля "Ядвіга", мастацкага кіраўніка тэатра народнага артыста Беларусі Валерыя Раеўскага віншавалі з 35-годдзем творчай дзейнасці на чале калектыву купалаўцаў. Тая адметная падзея, пра якую пісаў і "ЛіМ", адзначалася ў тэатральных кулуарах. На новы сезон плануецца ўжо афіцыйная публічная імпрэза з нагоды своеасаблівага творчага рэкорда Раеўскага.

Таксама летам артысты Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы віншавалі з юбілеямі сваіх калег — улюбёнцаў публікі: Віктара Манаева, Наталлю Качаткову, Ніну Піскарову.

Ды і маладыя купалаўцы далі нагоду для віншаванняў. Сяргей Чуб, Раман Падаляка, Павел Яскевіч і Міхаіл Зуй па запрашэнні Ніжагародскага аддзялення Саюза тэатральных дзеячаў Расійскай Федэрацыі ўдзельнічалі ў XIV фестывалі тэатральных капуснікаў "Вясёлая каза". На гэтым дасціпнае свята ў Ніжні Ноў-гарад з'ехаўся больш як тры дзесяткі арт-каманд з розных расійскіх гарадоў, а таксама з украінскага Харкава ды з нашай сталіцы. Журы адзначыла выступленне беларусаў сярод лепшых: паводле вынікаў "капуснікаў" фестывалю нашы хлопцы атрымалі дыплом і памятны падарунак.

Новы сезон — чакай новых падзей. Ці не самай значнай сярод іх будзе пачатак у Купалаўскім тэатры капітальнага рамонту, які, вядома ж, істотна паўплывае на яго творчае жыццё... Але пра гэта — іншым разам.

Лана ІВАНОВА
На здымках: сцэны са спектакля "Ядвіга".
Фота
Аляксандра Дзмітрыева

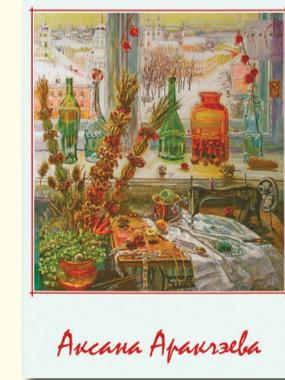
Прыгожы старажытны горад Ліда рыхтуецца адзначыць сваё 685-годдзе. Урачыстасці адбудуцца тут 4 — 5 кастрычніка. Да юбілею прымеркаванае адкрыццё новай экспазіцыі Лідскага гісторыка-мастацкага музея, які, дарэчы, у наступным годзе адзначыць паўстагоддзя сваёй дзейнасці. Новае "змества" — у новых сценах: гарадзкіх помнікаў, што музей займаў раней культуры будынак і дзевяць гадоў таму быў пераселены ў колішні Дом сямейных урачыстасцей. Праведзена яго грунтоўная рэканструкцыя. І цяпер у абноўленых сценах двухпавярховага музея размешчана выстаўка "Натхненне" (жывапіс, графіка і скульптура мастакоў Лідчыны), зменныя экспазіцыі "Бяром пачатак ад Гедыміна", "Час і лёс" (на фоне калекцыі старадаўніх гадзіннікаў — гісторыя горада, расповед пра яго знаных ураджэнцаў). У пастаяннай экспазіцыі будуць прадстаўлены флора і фауна Лідчыны.

Літаграфія Лівіуса Дзюлаі "Бальзак, "Забавуныя казкі II" нагадвае не толькі пра летні візіт яе аўтара, знакамітага венгерскага графіка і мастака-мультиплікатара, у Беларусь. Яго першы мінскі вернісаж стаўся, да таго ж, самай першай выстаўкай, якая ўрачыста адкрыла новую галерэю Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Многія сталічныя жыхары памятаюць гастронам "дваццатку" з папулярным кафетэрыем. Акурат у сценах той колішняй крамы № 20 побач з тэатральным інстытутам і размясцілася другая галерэя БДАМ (першая, старэйшая выставачная зала, знаходзіцца ў навучальным корпусе). Як паведаміла нам загадчыца музея акадэміі Ірына Персікава, тут плануецца размяшчаць выстаўкі, узровень якіх павінен адпавядаць акадэмічным вышнім прафесійнай творчасці, запрашаць майстроў з сусветнымі імёнамі, ладзіць міжнародныя мастацкія акты. Архітэктурныя асаблівасці інтэр'ера (у адрозненне ад "паветранай прасторы" першай залы) не дазваляюць разгортваць тут маштабныя праекты, а вось для камерных экспазіцый — гэта цудоўны куток. І пуставаць ён не будзе.

Малюнічы альбом-каталог выданы да персанальнай выстаўкі мастака Аксаны Аракчэвай "Родны горад у фарбах". Вернісаж адбудзецца сёння, 12 вера-

сня, у сталічнай бібліятэцы № 1 імя Л. Талстога. У экспазіцыі — новыя жывапісныя палотны з вядомага цыкла "Мінскія вокны", дыпцік "Мой Менск", акварэлі ды замалеўкі, зробленыя падчас летніх мінскіх пленэраў як Аксанай Аракчэвай, так і яе вучнямі.

С. ВЕТКА
Фота аўтара

Пакуль «не сезон», аднак...

Апынуўшыся ў цэнтры Мінска, звярніце ўвагу на тое, як змяніўся фасад Беларускай дзяржаўнай філармоніі. На яе калонах з'явіліся рознакаляровыя палотнішчы з абвесткамі канцэртаў ужо новага сезона. Дакладней, не проста канцэртаў, а тэматычных абанементаў. Іх будзе сем.

Сем... А за гэтай лічбай — музыка розных жанраў. Аматарам класікі, думаю, будзе прыемна даведацца, што ў 71-м сезоне Беларускай дзяржаўнай філармоніі працягнуцца канцэрты унікальнага цыкла "Усе санаты Людвіга ван Бетховена". Гэтыя творы вялікага класіка будуць гучаць, як і на працягу мінулага сезона, у выкананні нашага гоścia — знанага расійскага піяніста, лаўрэата міжнародных конкурсаў Міхаіла Лідскага.

У новым сезоне Беларускай дзяржаўная філармонія прадставіць шэраг адмысловых, пазнаваўчых і захапляльных абанементаў цыклаў для маладых слухачоў, для школьнікаў, прычым — з удзелам юных выканаўцаў. У цыклах канцэртаў пад рубрыкамі "Граем з аркестрам" і "Дэбют юных талентаў" выступяць Акадэмічны сімфанічны аркестр і Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі, а салістамі будуць навучэнцы Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі ды Мінскага дзяржаўнага музычнага вучылішча імя М. Глінкі. А

вось у канцэртах абанемента "Дзеці — дзецям" возьмуць удзел вучні мінскіх музычных школ, вядомай Рэспубліканскай гімназіі-каледжа імя І. Ахрэмчыка ды яшчэ — Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа. Самі за сябе гавораць такія назвы канцэртных абанементаў, як "Нас яднае хор" і "Спяваюць хлапчкі".

Філарманічны сезон у сталіцы афіцыйна яшчэ не распачаты — паводле шматгадовай традыцыі гэтая ўрачыстая падзея прыпадае на Міжнародны дзень музыкі, які адзначаецца 1 кастрычніка. Аднак Вялікая канцэртная зала і гэтымі вечарамі збірае публіку. Шматлікіх аматараў фартэп'янальнай музыкі прывабіў канцэрт 10 верасня: лаўрэат міжнародных конкурсаў, выдатны беларускі піяніст Юрый Біліоў распачаў цыкл канцэртаў "Усе санаты Аляксандра Скрабіна". (У праграме першага вечара значыліся санаты № 1, 2, 6, 7, 10).

А ўчора ў гэтай самай зале быў "Вясёлы вечар" — так называлася праграма Дзяржаўнага камернага аркестра

Беларусі, у якой пад кіраўніцтвам Пятра Вандзілоўскага прагучалі творы Аляксандра Цфасмана. Атмасфера канцэрта адпавядала яго назве: іскрыстая лёгкая рэтра-музыка, якая нагадала танцавальныя рытмы, джавазывы матывы, стыль вялікіх эстрадных аркестраў мінулага стагоддзя...

С. Б.
На здымку: музыканты Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі А. Подаў і Л. Каліноўская.
Фота аўтара

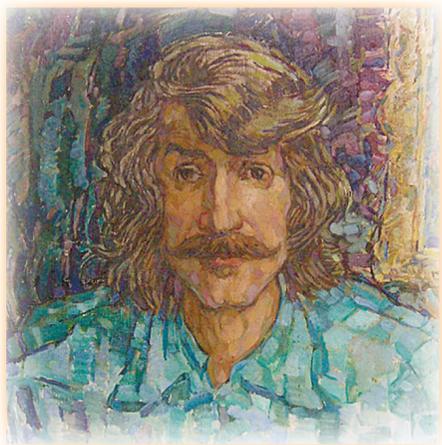
Скрыпка ў родных сценах

Івацэвіцкая дзіцячая школа мастацтваў адзначыла сваё 50-годдзе. Да гэтай знамянальнай даты яе выхаванцы, педагогі дый усе жыхары райцэнтра, неаб'якава да мастацтва, атрымалі цудоўны падарунак. Адзін з выпускнікоў школы па класе скрыпкі, а цяпер артыст Сімфанічнага аркестра Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы Беларусі Сяргей Траціяк наведваў у родных сценах з канцэртамі. Ён выступаў не адзін, а ў складзе ансамбля "Серэнада". Гэта струнный квінтэт, які ў 2006 годзе стварылі музыканты тэатра — па ініцыятыве яго салісткі Тацяны Траціяк, жонкі Сяргея. Тады пад акампанемент "Серэнады" прайшоў яе творчы вечар. І вось ужо другі год "Серэнада" выступае па Беларусі з опернымі салістамі, часта дае канцэрты інструментальнай музыкі.

У Івацэвіцкай дзіцячай школе мастацтваў, зала якой змяшчае 200 чалавек, струнный квінтэт выконваў папулярныя творы XX стагоддзя, іграў мелодыі з кінафільмаў. Усе слухальнікі прагучалі з вялікай цікавасцю, радаваліся за таленавітага земляка і яго сяброў-музыкантаў. А Сяргей Траціяк шчыра ўсміхаўся шматлікай публіцы, удзячна за сустрэчу ў родным горадзе, дзе прайшло яго дзяцінства.

Лідзія ТРАЦІЯК
г. Івацэвічы

Сваю юбілейную выставу Анатоля Чміль назваў "Прыстанак душы" і прысвяціў Віцебску. У экспазіцыі, прымеркаванай да 60-гадовага юбілею мастака і разгорнутай у абласным краязнаўчым музеі, — Віцебск старажытны і сучасны. "Я з тых мастакоў, якім не ўсё адно, дзе жыць, — прызнаецца Анатоля Чміль. — Нягледзячы на мае ўкраінскія карані, Віцебск стаў мне родным. Мае першыя творы, прысвечаныя Віцебску, з'явіліся на выставах яшчэ ў 1980-х гадах. Але і зараз я з вялікім задавальненнем і вельмі шчыра пішу Віцебск, які на маіх палотнах часцей за ўсё старажытны".

Зоркі блукаюць — і вяртаюцца

16 верасня адкрывае свой 76-ы сезон Нацыянальны акадэмічны тэатр оперы Беларусі. У гэты вечар на сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў адбудзецца спектакль "Аіда".

Як вядома, у рэпертуары нашага тэатра сёння даволі багата прадстаўлены творы Д. Вердзі: апроч "Аіды" — "Рыгалета", "Трубадур", "Баль-маскарад", "Набука", "Травіята"... З мінулага сезона распачалася праца над операй "Макбет", у далейшых планах — "Дон Карлас". Так што, справіўшы наваеселе ў абноўленых родных сценах, нашы оперныя зоркі будучы ўражваць прыхільнікаў свайго жанру зіхоткімі гранямі спеўнага таленту і акцёрскага майстэрства ў амаль дзесятку неўміручых вердзіўскіх шэдэўраў.

маладых вакалістаў імя Л. Александройскай, лаўрэата I прэміі Нацыянальнага конкурсу імя С. Манюшкі ў г. Чэрвені, тады студэнтку 3 курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (клас народнай артысткі краіны Л. Галушкінай), прынялі ў тэатр оперы. Той год прынес ёй званне лаўрэата Міжнароднага фестывалю імя С. Манюшкі (Брэст) і дыплом Міжнароднага конкурсу імя А. Дворжака ў Карлавах Варах. А год леташні — дыплом V Міжнароднага конкурсу маладых оперных выканаўцаў у Эстоніі ды I прэмію XXII Міжнароднага конкурсу вакалістаў імя М. Глінкі (Расія).

А пакуль калектыў рыхтуецца да сустрэчы з публікай ды ўспамінае лета. Для вядучых салістаў, артыстаў хору і аркестра Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы Беларусі на ліпень і жнівень прыпалі адказныя замежныя гастролі. Спачатку — Іспанія, дзе на Канарскіх астравах ладзіцца фестываль опернага мастацтва, затым — Германія, дзе старажытныя гарады Маншау і Сарбрукен таксама прымаюць міжнароднае свята оперы. Да сёлетніх фестывальных вандровак нашы артысты рыхтавалі оперы "Набука" і "Травіята" Д. Вердзі, "Мадам Батэrfляй" і "Тоска" Д. Пучыні, "Севільскі цырульнік" Д. Расіні, а таксама "Рэквіём" В. А. Моцарта.

Юрый Гарадзецкі "збіраў лаўры" на Міжнародным конкурсе вакалістаў імя Л. Александройскай (Беларусь, 2004), III адкрытым Усерасійскім конкурсе вакальна-фартэп'янных дуэтаў (2006). Ён заваяваў дыплом прэстыжнага 44-га Міжнароднага конкурсу вакалістаў імя Ф.Віньяса (Барселона, Іспанія, 2007). А гэтай вясною стаў лаўрэатам 78-га Міжнароднага конкурсу імя каралевы Елізаветы ў Бельгіі. Беларускую дзяржаўную акадэмію музыкі малады спявак скончыў у 2007 г. па класе прафесара Л. Івашкова, салістам тэатра стаў на год раней (а перадусім набыў спецыяльнасць харавога дырыжора ў Магілёўскім музычным каледжы).

Павандраваўшы па еўрапейскіх оперных маршрутах, беларускія зоркі вярнуліся на родны небасхіл. У новым сезоне нашым зацікаўленым чытачам абавязкова пашанцуе пачуць шыкоўнае мецца-сапрана Аксаны Волкавай і вытанчаны лірычны тэнор Юрыя Гарадзецкага (на здымках). Нягледзячы на іх маладосць, у гэтых салістаў ёсць і свае "фанаты" сярод беларускіх гледачоў, і сусветнае прызнанне.

Рэпертуар маладых зорак складаецца з вядучых партый у операх ("Яўгеній Анегін", "Чарадзейная флейта", "Травіята", "Барыс Годуноў" ды інш.) і з камерных твораў.

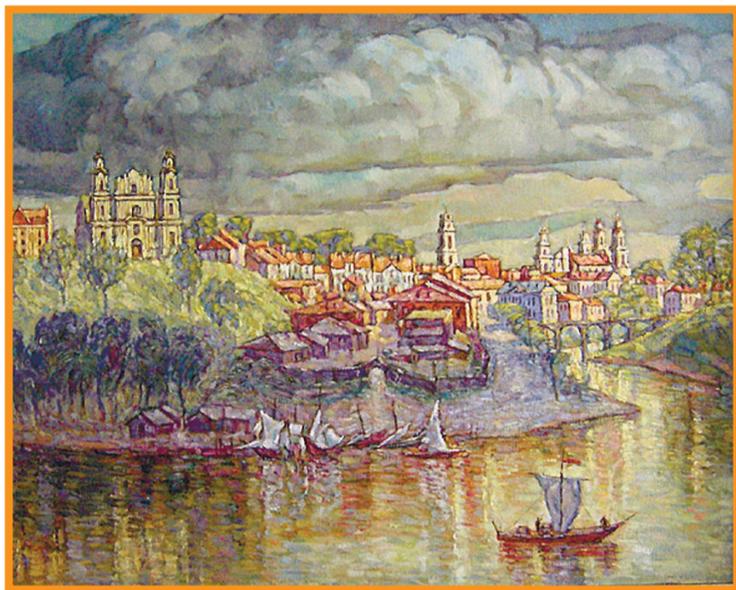
У 2001г. Аксану Волкаву, дыпламанта Нацыянальнага конкурсу

На працягу верасня тэатр прадставіць у спектаклі "Яўгеній Анегін", "Дзікае пал'ванне караля Стаха", "Князь Ігар", а таксама канцэртную праграму "Вечар раманса".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

Яго прыстанак

У даўнія студэнцкія гады для Анатоля Чміля сапраўдным адкрыццём жывапісу сталіся першыя вучнёўскія вопыты і творчыя эксперыменты ў майстэрні, а адно з чарговых наведванняў Эрмітажа. Тут, сярод вялікай колькасці палотнаў сусветна вядомых мастакоў, увагу маладога жывапісца прыцягнуў "Партрэт інфанта Маргарыты" работы Д. Веласкеса. Гэты твор здзівіў А. Чміля найбагацейшымі магчымасцямі алейнай тэхнікі, абудзіў у ім каларыста, літаральна натхніў на творчасць. А дзівосны смарагдава-зялёны колер, які асабліва ўразіў у гэтым палатне, пазней стаў адной з дэмакратызму (у параўнанні, напрыклад, са школай маскоўскай).

Эпізод з творам Веласкеса стаўся асабліва запамінальным, але, безумоўна, не адзіным сярод падзей, што адбываліся падчас навучання Анатоля Чміля на мастацка-графічным факультэце Ленінградскага педінстытута ў класе жывапісу, кіраўніком якога быў загадчык кафедры Л. Кабачык. Прыхільнік рэалістычнага кірунку ў творчасці, асабліваю ўвагу настаўнік надаваў спадчыні рэалістычных традыцый, прафесійнаму ўдасканаленню сваіх выхаванцаў. Здаровы кансерватызм, уласцівы ленінградскай мастацкай школе, зусім не выключалі адметнага яе дэмакратызму (у параўнанні, напрыклад, са школай маскоўскай).

старажытных мурах". Тонкае адчуванне прыгажосці і непаўторнасці прыроды, эмацыянальная адкрытасць вызначаюць пэтытку яго шматлікіх пейзажных твораў.

"У мастацтве я не філосаф, не рэвалюцыянер, — падкрэслівае А. Чміль. — Усё гэта не маё. Я пішу тое, што разумею. Мне больш падабаецца навакольны свет. Я гэтым жыву і ў мастацтве займаюся тым, што мне любя. І для мяне рэалізм сапраўды бязмужны. А таму радуе, што апошнім часам на выставах даволі многа высокапрафесійных твораў, у якіх пануюць добрыя рэалістычныя традыцыі. Гэтая тэндэнцыя відэаважна ва ўсім сусветным мастацтве. Зразумела, мастацтва павінна быць рознае... Я люблю Васіля Кандзінскага, Рэне Марыя, Рауля Дзюфі... А з беларускіх мастакоў вельмі падабаецца творчасць Віктара Альшэўскага і Уладзіміра Тоўсціка, Уладзіміра Савіча і Мікалая Кірзева, ды незабыўнага Міколы Селяшчука".

Анатоля Чміль шмат чытае, улюбёны ў класіку мастацтва, але стараецца трымаць руку і на пульсе сучаснага творчага жыцця. "Яшчэ ў студэнцкія гады мы нярэдка выкладалі за кнігі палову гішпэндзі, — прыгадвае А. Чміль. — Чыталі запоем. Прачытвалі, а потым... адносілі ў "Букніст", бо трэба ж было неяк выжываць. А цяпер я з задавальненнем перачытваю Уладзіміра Караткевіча... Што датычыць літаратуры на рускай мове, то вельмі люблю Чэхава, Дастаеўскага, раняга Талстога, Меражкоўскага, Гумілёва, рускую і французскую паэзію. Я звычайна атрымліваю асабліва асалоду ад таго, як гэта напісана. Бывае, што чытанне на радужае візуальныя вобразы. Але я ніколі іх не маюю... Гэта ўсяго толькі эмоцыі, настроі, стан душы... Нярэдка падчас працы слухаю класічную музыку. Звычайна гэта Вівальдзі, Чайкоўскі, Бах. Люблю таксама Булата Акуджава. Будзённая мітусня мне перашкаджае, часам проста выбівае з калыяны... Магчыма, таму, калі прыходжу ў майстэрню, я не адразу хапаюся за пэндзлі і фарбы. Бывае, што праца пачынаецца з томіка Блока..."

Вельмі цікавіцца Анатоля Чміль тым, што адбываецца ў яго роднай Украіне, часта бывае там, ганарыцца сваёй радзімай, некалькі твораў прысвяціў ёй. "Мне вельмі хочацца, каб там усё атрымалася і было добра. Але не менш баліць сэрца ў мяне і за Беларусь", — кажа мастак.

Дарэчы, мала хто ведае пра тое, колькі зроблена ім для станаўлення вядомай сёння і за межамі нашай краіны Віцебскай дзіцячай мастацкай школы № 1, дзе і сёння працуе жонка А. Чміля мастацтвазнаўца Ларыса. Дапамагаў ствараць матэрыяльную базу, збіраць бібліятэку па мастацтве, нешта наладжваць, абсталёўваць. "З "другой паловай" мне проста пашанцавала, — прызнаецца мастак. — Мы ведалі адно аднаго са школы. У восьмым класе я напісаў ёй ліст — прызнаўся ў каханні. Ларыса ў той час вучылася ў шостым класе... Пазней нашы дарогі крыху разышліся: яна вучылася на гістарычным факультэце ў Львоўскім універсітэце, а я быў у Пішчэры... Але менавіта ў Віцебску мы апынуліся разам".

Калі заходзіш у майстэрню жывапісу, дзе Анатоля Чміль вядзе заняткі, і бачыш яго сярод студэнтаў мастацка-графічнага факультэта, зусім не адчуваеш напружанасці, не чуеш ментарскага тону. Ціхая даверлівая гутарка, парады паглядзець, як гэта зроблена ў таго ці іншага вядомага мастака... "Паміж выкладчыкам і студэнтамі не павінна быць вялікай дыстанцыі, — мяркуе А. Чміль. — Так было, калі я сам быў студэнтам. Стаўшы выкладчыкам, таксама ўсё жыццё імкнуўся да гэтага. Дый асяроддзе паспрыяла. Паміж маімі калегамі і студэнтамі заўжды былі сяброўскія, зычлівыя адносіны. У гэтым і выяўляецца павага да асобы маладога мастака, асобы творцы".

Міхась ЦЫБУЛЬСКИ, кандыдат мастацтвазнаўства г. Віцебск

На здымках: жывапісныя палотны А. Чміля "Аўтапартрэт" (1998); "Дождж прайшоў" (2004).

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Установа адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі"

А Б 'Я Ў Л Я Е ПРЫЁМ
на 2008 год
У АСПІРАНТУРУ
на бюджэтнай аснове

з агрываю і без агрыву ад вытворчасці на спецыяльнасці 17.00.02 "Музычнае мастацтва".

Паступаючыя здаюць уступныя экзамены па спецыяльнасці, замежнай мове і філасофіі. Асобы, якія паступаюць у аспірантуру, падаюць наступныя дакументы:

- заяву на імя рэктара акадэміі;
- асабісты лісток па ўліку кадраў, аўтабіяграфію і дзве фотакарткі 3x4;
- копію дыплама аб вышэйшай адукацыі;
- выпіску з залікова-экзаменацыйнай ведамасці;
- выпіску з працоўнай кніжкі (пры наяўнасці);
- медыцынскую даведку па адпаведнай форме;
- спіс і копіі навуковых апублікаваных прац (пры наяўнасці);
- рэкамендацыю савета акадэміі (факультэта) для асоб, якія закончылі акадэмію ў б. г.;
- рэферат па спецыяльнасці з рэцэнзіяй;
- пашпарт, дыплом аб вышэйшай адукацыі прад'яўляецца асабіста.

Прыём дакументаў праводзіцца з 15 па 25 верасня 2008 года. Уступныя экзамены — з 1 па 21 кастрычніка 2008 года.

Даведкі па адрасе: г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30, тэл. 227-11-03; 226-11-76.

Лёс бібліятэкі Каладзеева

Бібліятэка І.Х. Каладзева доўгія гады лічылася страчанай. Хто ж такі Каладзеў, у чым каштоўнасць ягонага кніжнага збору?

Іван Хрысанфавіч Каладзеў нарадзіўся 30 кастрычніка 1859 г. у сям'і дробнапамесных дваран Хрысанфа Іванавіча і Наталі Якаўлеўны Курносавай. У пачатку 1870-х гг. сям'я пасялілася ў Барысаўскім павеце Мінскай губерні. Пасля смерці бацькі ў 1876 г. спадчына пераходзіць да сына Івана. Скончыўшы курс сельскагаспадарчай акадэміі ў Германіі, Іван заняўся прадпрыемлівай дзейнасцю, здаючы свае вялікія ўладанні ў арэнду пад фабрычныя прадпрыемствы, якія тут будаваліся. Немалы даход дазваляе будучаму калекцыянеру прысвячаць вольныя гадзіны любімай справе — вывучэнню мясцовай "барысаўскай даўніны".

За 25 гадоў І. Каладзеў сабраў бібліятэку, якая яшчэ пры жыцці калекцыянера сталася "першым зборам не толькі ў Расіі, але і ў Еўропе", паколькі яна найбольш поўна адлюстроўвала гісторыю напалеонаўскіх войнаў. Яна налічвала каля 15 тысяч выданняў на ўсіх еўрапейскіх мовах. Самы вялікі раздзел складалі выданні на рускай мове, сярод якіх асаблівую каштоўнасць уяўлялі падборкі часопісаў і газет, пачынаючы з 1810 г. Французскі аддзел складалі мемуары сучаснікаў, дзеячаў і ўдзельнікаў Вялікай арміі.

Пры жыцці калекцыянер падараваў сваю бібліятэку маскоўскаму Музею 1812 года, ліквідаванаму ў 1919 годзе. Апошняе дакументальнае сведчанне пра месцазнаходжанне бібліятэкі І. Каладзева датуецца 1917 г. Далей яе след губляецца.

Беларускія даследчыкі спрабавалі адшукаць бібліятэку ў буйнейшых кнігасховішчах Масквы і Санкт-Пецярбурга. Пошук ускладняўся адсутнасцю ў кнігах экслібрысаў, якія калекцыянер збіраўся загазаць, аднак не паспеў. (І.Каладзеў памёр 19 мая 1914 г. у сваім маёнтку Новабарысаў Мінскай губерні).

У адзеле пісьмовых крыніц Дзяржаўнага гістарычнага му-

зея (Масква) знойдзены два рукапісныя каталогі кніг рускага і нямецкага раздзелаў бібліятэкі І. Каладзева. Два аналагічныя каталогі нямецкага і французскага раздзелаў захоўваюцца ў адзеле рэдкіх кніг Дзяржаўнай публічнай гістарычнай бібліятэкі Расіі ў Маскве. Былі прагледжаны каля 100 выданняў

на рускай, французскай і нямецкай мовах. У першую чаргу, прыцягвалі ўвагу кнігі з аўтографамі, уласніцкімі пазнакамі, экслібрысамі.

Даследчыцкая праца прадоўжылася ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Параўнальна нядаўна супрацоўнікамі аддзела рэдкіх кніг НББ выяўлены 14 выданняў з дарчымі надпісамі І. Каладзева і 135 кніг з нумарнымі папяровымі наклейкамі на вокладках з магчымага кніжнага збору І. Каладзева. Аднак даказаць іх прыналежнасць сп. Каладзева не ўяўлялася магчымым.

Супастаўленне нумароў на кнігах у НББ і нумароў па каталогах Каладзева, якія захоўваюцца ў Маскве, дазваляе меркаваць, што большая частка бібліятэкі І. Каладзева захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Пакуль,

на жаль, яна не складае адзінага комплексу: кнігі на рускай мове знаходзяцца ў фондзе дарэвалюцыйнай літаратуры, кнігі на замежных мовах — у фондзе замежнай літаратуры, выданні з аўтографамі — у адзеле рэдкіх кніг.

Якім чынам бібліятэка апынулася ў Беларусі? Па сведчаннях, надрукаваных у часопісе "Польмя", але пакуль не пацверджаных дакументальна, Галоўнавука Наркамасветы ў 1926 г. перадала частку бібліятэкі І. Каладзева (8 тысяч тамоў) Беларускай ССР. Відавочна, астатнюю частку збору перадалі з бібліятэкі ДГМ у 1938 г. у ДПГБ Расіі разам з кніжнымі фондамі Музея 1812 г. Кнігі з прыватных бібліятэк апынуліся ў розных месцах і размеркаваліся па розных фондах.

Тым не менш, пачатак працы па выяўленні бібліятэкі Каладзева можна лічыць паспяховым. На сённяшні дзень атрыбуціраваны 265 кніг, складзена картатэка на знойдзеныя кнігі.

Перадаючы свой кніжны скарб у 1913 г. Маскве, І. Каладзеў завяшчаў: "Увесь збор павінны вечно захоўваць найменне: "Бібліятэка імя Івана Хрысанфавіча Каладзева".

Хочацца верыць, што надзеі калекцыянера збудуцца.

Алена БУКРЭВА, старшы навуковы супрацоўнік аддзела выяўленчых матэрыялаў Дзяржаўнага гістарычнага музея (Масква)

Аўтар удзячны супрацоўнікам аддзела рэдкіх кніг НББ Г. Кірэвай і Т. Рошчынай за супрацоўніцтва.

«Я моцна палюбіў старонку гэту»

Янка Журба (Іван Якаўлевіч Івашын) нарадзіўся 1 мая 1881 года ў вёсцы Купніна, якая цяпер з'яўляецца часткай Чашніцкага раёна ў Віцебскай вобласці. Сям'я ў бацькі была вялікая, аж дванаццаць дзяцей, і Іван рос ва ўмовах пастаянных нястач і цяжкай фізічнай працы. Бацька заўважыў у сыне жаданне вучыцца і з апошняга, адмаўляючы вялікай сям'і шмат у чым, вучылі сына ў Полацкай настаўніцкай семінарыі, якую той скончыў у 1902 годзе. Пасля Іван настаўнічаў у школах Себежскага і Гарадоцкага павеатаў Віцебскай губерні.

Ды самы важны этап жыцця Івана Івашына пачнецца ў 1906 годзе, калі ён прыедзе ў Глухаў былой Чарнігаўскай губерні і паступіць на вучобу ў мясцовы настаўніцкі інстытут, дзе вучыліся ў свой час вядомыя пісьменнікі А. Даўжэнка, С. Сяргеў-Цэнскі, С. Васільчанка. Менавіта тут, у Глухаўскім настаўніцкім інстытуце, праз газету "Наша Ніва" Іван Івашын пазнаёміцца з Янкам Купалам і Якубам Коласам. І вось, пад псеўданімам Янка Журба, стане ў шэраг тагачасных аўтараў прагрэсіўнай газеты "Наша Ніва"...

Летаць падчас маёй вандрожкі па Украіне, у Глухаўскім дзяржаўным педагагічным універсітэце зайшла гаворка пра пісьменнікаў і мне нагадаў пра нашага земляка — Янку Журбу. Было шмат пытанняў і ў мяне і да мяне... Мне зрабілі копію ліста Янкі Журбы, напісанага ім паўстагоддзя таму ў Глухаўскім настаўніцкім інстытуте. Ліста, які ў Беларусі дагэтуль невядомы.

"Шаноўны Якім Аляксандравіч! Атрымаў Ваш ліст. Выконваю Вашу просьбу з вялікім спазненнем. Ужо трынаццаць год, я інвалід І-й групы па зроку, няма магчымасці ні чытаць, ні пісаць. У гэты час я зусім адзінокі і жыю на кватэры ў чужой сям'і. У сувязі з гэтым услякая мая перапіска звязана з вялікімі цяжкасцямі. Адказваю на Вашыя пытанні.

Паступіць на вучобу менавіта ў Глухаўскі настаўніцкі інстытут мяне падахоўвалі наступныя акаліччаны. Будучы ў Полацкай настаўніцкай семінарыі я шмат чытаў пра Украіну, і мяне вельмі ўразіў гэты цудоўны край. Я жадаў як мага больш пазнаёміцца з украінскім народам, яго мовай, літаратурай, украінскімі народнымі песнямі і з прыродай Украіны.

У гэты інстытут я паступіў ў жніўні 1906 года. З рэвалюцыйных студэнтаў ін-

стытута, з якімі я зблізіўся, асабліва помню Сухарэбра Івана Якаўлевіча і Сцяпана Калесніка. Што я тады чытаў з рэвалюцыйнай літаратуры — не помню.

Будучы ў інстытуце, я наведваў нелегальны ўкраінскі гурток, існаваўшы пры інстытуце. У гэтым гуртку вывучалася ўкраінская літаратура, а таксама абмяркоўваліся і некаторыя палітычныя пытанні, што тычыліся становішча Украіны пры царызме. Адначасова з гэтым гуртком пры інстытуце былі арганізаваны нелегальныя літаратурны і філасофскі гурткі, у якіх я прымаў актыўны ўдзел. У філасофскім гуртку я чытаў даклад на тэму "Сувязь філасофіі з жыццём, навукай і літаратурай." Акрамя гэтага, я прымаў удзел у нелегальным беларускім гуртку. Гэтымі гурткамі кіравалі больш вопытныя і аўтарытэтыя студэнты інстытута. З педагогаў інстытута на мяне аказалі самае моцнае ўздзеянне выкладчыкі рускай мовы і літаратуры Савіцкі і Феўралёў. Будучы ў Глухаўскім інстытуце я пра Украіну нічога не пісаў. Газета "Наша Ніва", у якой я змяшчаў свае творы напісаныя ў Глухаве, выдавалася ў Вільні (Вільнюс).

У Глухаве я жыў на прыватнай кватэры, на якой вуліцы і ў каго — не помню. "Лісты з Украіны" я пісаў у г. Канстанцінаградзе (Красноград) Палтаўскай губ. У гэтых лістах я акрэсліваў больш адметныя падзеі з грамадскага жыцця Украіны, а таксама перакладаў з украінскай мовы на беларускую некаторыя артыкулы з украінскіх газет, якія мелі дачыненне да жыцця ў Беларусі. Усе гэтыя матэрыялы друкаваліся ў газеце "Наша Ніва".

Глухаўскі настаўніцкі інстытут я скончыў ў чэрвені 1909 года. Пасля заканчэння інстытута працаваў два гады ў г. Кастанцінаградзе на Палтаўшчыне. Пасля выезду з

Глухава я ніякай сувязі з ім не меў. Зараз я нідзе не працую па інваліднасці.

З пісьменнікаў, скончыўшых Глухаўскі настаўніцкі інстытут, я нікога не ведаю. Мне вядомы толькі прафесар Растаргуеў, які з'яўляецца беларускім гісторыкам, літаратуразнаўцам. Што тычыцца аўтабіяграфіі ў сувязі з Глухам, то я ўсе аўтабіяграфічныя звесткі паведамляю, даючы адказы на пытанні.

Гэтым лістом высылаю сваю фотакартку.

Ад усяго сэрца дзякую Вам за Вашу вялікую ўвагу да мяне, а таксама і за Вашыя добрыя пажаданні.

Я і да гэтага часу стараюся падтрымліваць сувязі з гарагой майму сэрцу Украінай. У сувязі з тыднем беларускай літаратуры ў Кіеве, у верасні мінулага года, я з велікадушнай радасцю напісаў верш, прысвечаны Украіне пад назвай "Братняй Украіне". Гэты верш я пасылаю дадзеным лістом.

Братняй Украіне

Ніколі не забуду час той ічасны, Калі зычліва мне ўсімнуўся лёс: У сонечную братнюю Украіну Мяне ён, бы на крыллях, перанёс.

Я моцна палюбіў старонку гэту У раннія юнацкія гады, За прыгажосць яе гэзівосных песень, Што поўняць сэрца радасцю заўжды.

Я палюбіў цябе, край украінскі, За слоўцы музыкі бандур тваіх, За хараставы паззіі Шаўчэнькі, Што цешыць і старых і маладых.

Люблю красу садоў тваіх шматлікіх, Калі прыбраны ў бель яны вясной, Твае мне любы мясячныя ночы І яснасць зор, што свеціць над табой.

Люблю прастор тваёй зямлі ўрадлівай, Імклівы бег магутнага Дняпра І мілагучнасць мовы украінскай, Што мне гучыць званчэй за серабра.

Я не забуду гэты край цудоўны, Што аздабляў тут век мой малады; Мне не забыць сяброў, адданных, шчырых. Якіх тут меў у раннія гады!

Я ў думках і сягоння на Ўкраіне, З братамі украінскімі ізноў. Дзень гэты радасцю маёй квітнее, А ў сэрцы зноўку ўспыхнула, гарыць любоў.

Мая любоў — да светлай Украіны, Што абудзіла мне ўспамінаў роі Аб незабыўных днях майго юнацтва, Што пралыло ў краіне гарагой.

Ніколі не забуду час той ічасны, Калі зычліва мне ўсімнуўся лёс: У сонечную братнюю Украіну. Мяне ён, бы на крыллях, перанёс.

Вельмі прашу даручыць каму-небудзь з украінскіх паэтаў перакласці названы верш на украінскую мову. Калі мой верш будзе дастойны гэтага, то вельмі пажадана, каб ён быў апублікаваны ў якім-небудзь украінскім часопісе альбо газеце. Калі ласка, паведаміце мне, ці свачасова атрыманы Вамі гэты матэрыял і ці маецца магчымасць перакласці мой верш на украінскую мову.

Вельмі прашу прыслаць складзеную Вамі карту па наступным адрасе: БССР, г. Полацк, Віцебскай вобл., Захарніцкі с/савет, в. Ніжне-Баравая, Івашыну І. Я. За выкананне маёй просьбы буду Вам сардэчна ўдзячны.

Са шчырым прывітаннем і пажаданнямі поўнага поспеху ў Вашай рабоце. Я. Журба"

(Ліст напісаны 09.05.1958г. на рускай мове і мае рэгістрацыйны штамп "Украінскі Дзяржаўны педагагічны інстытут. МУЗЕЙ. 07.02.1974 г." Пераклад аўтара артыкула).

Прайшло столькі гадоў, а лёс пісьменніка Янкі Журбы яшчэ натхняе на шчырыя словы і справы.

Не ведаю, ці выканалі просьбу беларускага паэта пра пераклад на ўкраінскую мову ягонага верша "Братняй Украіне", толькі я вырашыў перастрахавацца і папрасіў свайго сябра, украінскага паэта Анатоля Міроненку зрабіць свой пераклад гэтага верша і атрымаў згоду.

У Брэсце добра ведаюць журналіста Аляксандра ВАЛКОВІЧА. Вопытны газетчык, за плячыма ў якога і служба ваенным карэспандэнтам, і работа ў шэрагу рэгіянальных выданняў, сёння набывае ўсё большую вядомасць як літаратар, празаік, чые творы становяцца заўважнымі і ў Расіі, і нават за акіянам, друкуюцца ў інтэрнет-выданнях, атрымліваюць прэстыжныя прэміі. Творчасць празаіка нядаўна была адзначана і падзякай старшыні Брэсцкага аблвыканкама. У той літаратурнай рабоце, якой заклапочаны

Аляксандр Валковіч, істотнае месца займае даследаванне гісторыі Беларусі, Берасцейшчыны. Дарожныя ўражанні, інтанацыі трывогі і заклапочанасці экалагічнымі праблемамі — усё гэта прысутнічае ў творчасці берасцейца. І якраз гэтымі рысамі зробленае Аляксандрам Міхайлавічам нагадвае як крэйзнаўчую літаратуру, так і публіцыстычнае крэйзнаўства Яраслава Пархуты, Уладзіміра Мароза, Анатоля Казловіча, Анатоля Бензерука... Давайце зазірнем у творчую майстэрню журналіста і пісьменніка.

вы на мае запыты не адгукнуўся. А па электроннай пошце архівы не кантактуюць увогуле. Усё па старых законах і старых звычаях. На паперы. Трэба ехаць. Дадалося і новае: трэба плаціць. Гэта першае. А другое... Скульптура расійскага царскага зубра аддадзена палякам (асабіста я лічу, што памылкова) па пагадненні Рыжскай мірнай дамовы паміж Расіяй (РФСР) і Польшчай аб двухбаковай перадачы рэквізаваных у час ваенных дзеянняў культурна-матэрыяльных каштоўнасцей. Некаторыя пункты гэтых пагадненняў шырокаму розгаласу не падлягаюць, а то і ўвогуле аддадзены забыццю. Ніхто і зараз не жадае чапаць шчыmlіваю і няпростую тэму.

Пушча займала чалавечы розум на працягу многіх стагоддзяў, была эпіцэнтрам прыцягнення самых розных асоб. Паляванні вальможаў, любаванне пушчанскімі краявідамі мастакамі і даўня цікавасць з боку падарожнікаў і вучоных...

— **Адзін Шышкін чаго варты!**

— Ён прыехаў у пушчу па просьбе імператара і як вынік — неўміручы мастацкія палотны, і пашырэнне ведання пра Белавежскую старонку ў Расіі.

— **Маляваў свае эцюды ў пушчы і адзін з першых прафесійных мастакоў Туркмені Назар Ёмудскі...**

— І такіх прыкладаў з розных стагоддзяў мы маглі б прывесці нямала. Матэрыялаў па пушчы — процьма. Самы даступны ў плане іх пошукаў архіў — Гродзенскі. Па геаграфічным, ведамасным прынцеце. Цэнтральны гістарычны архіў Санкт-Пецярбурга пераезджае (калі ён ужо толькі пераедзе!) на новае месца і з кліентамі не працуе. Масква! Варшава! Санкт-Пецярбург! Усё там ёсць і ў дастатковай колькасці. Трэба ўлічваць рэаліі, патрэбна праграма. Патрэбны людзі і сродкі, каб адкрыць нешта прыхаванае і масавому, і нават больш свядомаму чытачу. Такая ў крэйзнаўства задача — адкрываць старонкі гісторыі і даводзіць даўня памятку да новых пакаленняў.

— **Калі чытаў вашу "зубрыную сагу" ці лепей сказаць "пушчанскую сагу", падумалася аб перспектывах развіцця экалагічнага крэйзнаўства...**

— Надзвычай патрэбная і дакладная для нашага часу фармулёўка. Экалагічны аспект у крэйзнаўстве патрабуе развіцця, большай акрэсленасці. І мой пошук на тое скіраваны, каб нешта засталася нашчадкам. Каб бярозы і зубры радавалі душу, саравалі сэрцы нашым наступнікам.

— **Хто вам найболей актыўна дапамагаў і дапамагае ў крэйзнаўчых росшуках?**

— Спецыялісты, людзі нераўнадушныя, звычайныя вясцоўцы, якія ведаюць і тое, што ні ў якіх архівах не знойдзеш.

— **А рэакцыя шырокай грамадскасці на кнігу пра пушчу...**

— Былі самыя розныя водгукі. Але і тыраж кнігі, і тое, што яна выдана ўсяго толькі ў Брэсце — гэта, несумненна, накладвае сваю пячатку на вядомасць, на рэзананс... Піярам я займацца не ўмею...

Ты, хто прачытаў кнігу, гавораць: "Праўда". Некаторыя так выказваюцца: "Было не так, а вось так..." Калі гэта гучыць пераканаўча, прыслухоўваюся, адкладаю ў памяць, можа быць, яшчэ вярнуся да тэмы на іншым узроўні. Адзін высокі чыноўнік спрабаваў усё высветліць, а хто ж гэта мне пра ўсё расказаў...

Я па натуре больш лірык, чым гісторык-дакументаліст. А па літаратурных схільнасцях больш прывязаны да апалядальнай прозы, навілістыкі. Не заўсёды, праўда, атрымліваецца так, як задумана, як хацелася б, як планавалася... Па-чарнамырдзінску часам атрымліваецца. Што зробіш, я — прадукт савецкай эпохі, і нікуды ўжо ад гэтага, пэўна, не падзенуся.

Гутарыў Кастусь ЛАДУЦЬКА

«Праўда крэйзнаўству толькі на карысць...»

— Аляксандр Міхайлавіч, а што ўвогуле значыць для вас крэйзнаўства?

— ...На нашых сотках на ўскраіне пасёлка Дамачова расла бяроза. Дрэва давала цень і сушыла карэннямі зямлю. Мой бацька змагаўся з бярозаю: падсякаў карэнні, абразаў здаровыя галіны. Але не ссякаў дрэва. Мой бацька цяжка хварэў ракам — наступствы ўдзелу ў выпрабаваннях атамнай бомбы на Тоцкім палігоне. Бацька прайшоў фінскую і Вялікую Айчынную, выжыў, а радыяцыя параніла яго смяротна. Ён памёр, але бярозу так і не спляжыў. Гэта была так званая чорная бяроза — рэдкі від. Пасля смерці бацькі дрэва паваліла бура.

Калі я вырас, аднойчы патрапіў у горад Мюнстэр, гэта ў Германіі. Расшукваў сляды знаходжання ў фашысцкай няволі маёй маці, вывезенай у Нямеччыну ў 1943 годзе. А тады, у Мюнстэры, памірала ад лейкеміі Раіса Гарбачова. І я быў у той самы час у тым горадзе і, канечне ж, нічога пра Раісу Гарбачову не ведаў і нічым дапамагчы не мог. Таксама, як і бацьку свайму. Усё сплялося і склалася разам, прымусліла сканцэнтравацца маім перажыванням і развагам. І так напісалася апавесць "Бяроза чорная, бяроза белая". Апавесць, надрукаваная ў часопісе "Немига літаратурная", трэці нумар за 2005 год. Звесткі пра бярозу Катула — бярозу чорную — дапамог збіраць кандыдат біялагічных навук Віктар Дземянчык з тагачаснага Інстытута праблем Палесся. У Маларыцкім раёне па яго ініцыятыве адчынены помнік прыроды "Турнянскія чорныя бярозы", куды я ездзіў і параўноўваў тыя бярозы з маёю, на агародзе з дзяцінства.

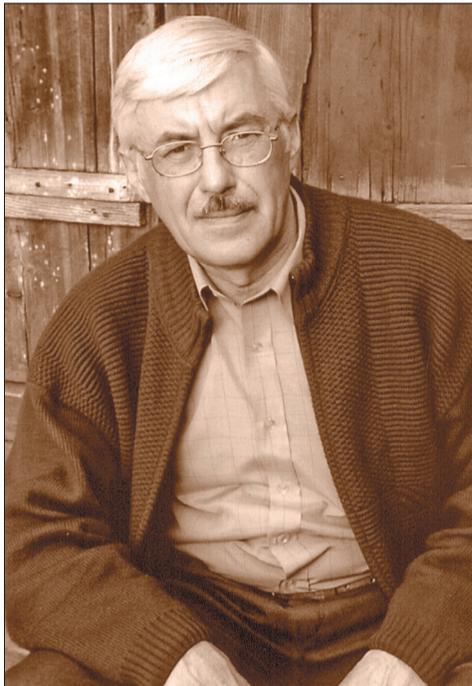
Дык што значыць для мяне крэйзнаўства? Гэта — краевугольныя камяні лёсаў маіх родных і блізкіх, маёй радзімы. Іх злагачына не ведаць і не шанаваць. Ведаць свой край — вось галоўны клопат крэйзнаўчай зацікаўленасці.

— **Ваша новая кніга — "Зубр Белавежскі". Нават часопіс "Полымя" адгукнуўся рэзэнзіяй, хаця часцей звяртае ён увагу на імёны вядомых, на кнігі класічнага характару, чыстай, так бы мовіць, паэзіі і прозы... Што скіравала творчыя інтарсы да Белавежскай пушчы, пра якую столькі пісана-перапісана?**

— А што мы ўвогуле ведаем пра пушчу? Ну, рэліктавы лес. Ну, жывуць там зубры. А далей?.. Пісьменнік, публіцыст Анатоль Казловіч справядліва падкрэсліў: Белавежская пушча за доўгія гады не стала для беларускага народа такім самым сімвалам і месцам маральнага, духоўнага прыцягнення, як, напрыклад, гара Фудзіяма для японцаў. Альбо — дадам да параўнання А. Казловіча — як Кітайская сцяна для жыхароў Паднябеснай.

Я не магу ўспомніць ніводнага твора беларускай літаратуры, дзе Белавежская пушча была б так уласціва, як зрабілі за кароценькую паездку Аляксандра Пахмутава і Мікалая Дабранравы. Што, у нас таленты пераваліся? Ці прычына ў іншым — у славытым "не пушчаць"? Вось і атрымліваецца каламбур нездарок... Таму паехаў і ездзіць буду, нягледзячы на "не пушчаць"... Мажліва, калі-небудзь і атрымаецца нешта вартэ — сур'ёзна і з патрэбай для розных часоў прамоўленае, праўдзівае прамоўленае. А любым крэйзнаўству, любым мастацкаму памкненню праўда толькі на карысць.

— Аляксандр Міхайлавіч, пра пушчу пісьменнікамі беларускімі ўсё ж

шмат напісана. На памяці — і бліскучыя старонкі пра Белавежжа Віталія Вольскага, адрасаваныя перш-наперш дзіцячаму чытачу, і многія "пушчанскія" вершы...

— Але ці адкаліся яны ў масавай свядомасці народа, саміх жыхароў пушчанскіх вёсак?.. Ды спрацацца не будзем. Лепей пажадаем беларускім літаратарам больш пільнай увагі да пушчанскіх праблем і больш шчырай і адказнай, няхай сабе і мастацкай, размовы пра лёс Белавежскай пушчы, пра яе месца ў грамадскай і нацыянальнай свядомасці беларусаў.

— **І я далучаюся да вашага пажадання. У згаданай кнізе "Зубр Белавежскі" як быццам бы толькі пра зубра — гісторыя пра чыгуннага зубра, пра помнік, яго знікненне. Гісторыя падказана некім ці таксама ўзнікла па ходзе вашага крэйзнаўчага пошуку?**

— У журналісцкіх, пісьменніцкіх колах існуе сталае меркаванне: пра ўсё калі-небудзь і хто-небудзь пісаў ужо. Рэзон ёсць. Іншае пытанне: у якім аб'ёме, наколькі шырока? У кнізе Мікалая Карцава "Паляванне ў Белавежскай пушчы" — лічы, першай фундаментальнай даследчыцкай працы пра пушчу — ёсць згадка пра чыгуннага зубра. Магчыма, недзе яшчэ ёсць такія ж згадкі. Спробы атрымаць пэўныя архіўныя гістарычныя звесткі на гэтую тэму былі зроблены навуковым супрацоўнікам Нацыянальнага парку "Белавежская пушча" Мікалаем Чэркасам. Мне з яго дапамогаю ўдалося больш-меней абагульніць вядомае, удалося пасла і самастойна знайсці новыя звесткі. Дапамагло Генеральнае консульства Рэспублікі Польшчы ў Брэсце. Дарэчы, польскія перыяд існавання статуі зубра — да сённяшняга дня "ў цемры". Тут вельмі важна, лічу, не вызначаць аўтарскія прыярытэты, а пашырыць пошук, прыцягнуць да яго як мага больш удзельнікаў. Гісторыя чыгуннага зубра раскрыта далёка не поўнасцю. Масква, Санкт-Пецярбург, Варшава, Спала — колькі яшчэ прыпынкаў, станцый, блізкіх і далёкіх дарог-сцяжынак у гэтым пошуку!..

— **У другой частцы сваёй кнігі вы ведаеце апавед ад імя арнітолага...**

— А ў першай жа — ад "імя" жывога зубра... Усё проста. Часта "я" апавядальніка блытаюць, атаясамліваюць з асобай

Дарэчы, у час работы над дылогіяй я часта сустракаўся, шмат і ўнікліва гутарыў з паляўнічымі, леснікамі, старажыламі пушчы. Напрыклад, сабака без голасу і арбалет — сапраўдная гісторыя, у якую мо і цяжка паверыць. Затое які вобраз! Там і той самы бортнік яшчэ жыве. І смалагоны з пльытагонамі адшукаюцца. У пушчы ёсць старажытны валун з адбіткам чалавечай нагі.

таго, хто піша. Каб надаць апавяданню максімальную дакладнасць, давялося падысці да сумяшчэння двух "я". Звычайны літаратурны прыём. Мая дылогія, падкрэсліваю, усё ж не з'яўляецца дакументальным, публіцыстычным, крэйзнаўчым творам у традыцыйнай, звычайнай форме. Шмат домыслу, не, не вымыслу, а менавіта домыслу. Дык чаму б не ўкласці светлыя думкі ў галаву і душу лірычнага героя, які вядзе апавед ад першай асобы? Даходліва. Даверліва. Экспрэсіўна. А на месцы арнітолага мог бы аказацца і золаг, батанік ці нехта яшчэ іншы. Людзі, так павялося, больш давяраюць прафесіяналам.

Дарэчы, у час работы над дылогіяй я часта сустракаўся, шмат і ўнікліва гутарыў з паляўнічымі, леснікамі, старажыламі пушчы. Напрыклад, сабака без голасу і арбалет — сапраўдная гісторыя, у якую мо і цяжка паверыць. Затое які вобраз! Там і той самы бортнік яшчэ жыве. І смалагоны з пльытагонамі адшукаюцца. У пушчы ёсць старажытны валун з адбіткам чалавечай нагі. Кулямёт "Максім" — манумент загінуўшым пагранічнікам. Масткі з царскімі арламі-вензелямі. Царскі тапаграфічны рэпер. Германскія вузкакалейкі. І публікацыі пра гэта ёсць. Але мала напісана задуманых апавяданняў. А скульптура "Дзяўчынка на зубры са званочкам" мінскага мастака Баўдарэнка! Гэта ж казка! Відаць, і пушчанская чарадзейка "Алеся" яшчэ чакае свайго Купрына.

— **Ці дапамаглі ў нечым архіўныя росшукі?**

— Падкрэсліваю: ніводзін з архіваў Масквы, Санкт-Пецярбурга, Варша-

Р. С. Пакуль інтэрв'ю рыхтавалася да друку, "выспеў" яшчэ адзін мастацкі твор Аляксандра Валковіча, ізноў — пра Белавежскую пушчу. Называецца "свежая" апавесць "Алеся. Беларускія сны". Дзеянне разварочваецца на старэйшым балоце Белавежжа "Дзікі Нікар", на забытай Разбойнай дарозе, у пушчанскіх лясах і дубравах. Чытачы пабываюць у "буслінай" вёсцы, сустрэнуцца з прыгажуняй-хутаранкай, бабкай-варажбіткай і магутным зубрам, патрапіць у сапраўднае і гістарычнае мінулае запаведнага лесу. А пачатак прыгодам аўтара ў запаведным лесу пакладзе "Нулявы кіламетр аўтадарог Расіі" на Манежнай плошчы ў Маскве, дзе адлюстраваны сімвалічныя знакі — ЗУБР, ГЛУШЭЦ і ВУГРЫ.

К. Л.

Чалавек з легенды

Беларускі геолог і геохімік, прафесар Канстанцін Ігнатавіч Лукашоў нарадзіўся 8 студзеня 1907 года ў вёсцы Гарадзец Быхаўскага раёна ў беднай сялянскай сям'і. Працоўную біяграфію будучы вучоны пачаў у 1925 годзе сакратаром камітэта сялянскіх таварыстваў узаемадапамогі, загадчыкам клуба мясцовага шклозавода "Ільч", а праз два гады па пудёўцы камсамола паехаў вучыцца ў Ленінградскі дзяржаўны ўніверсітэт. І вучыўся паспяхова. Яшчэ студэнтам удзельнічаў у рабоце Усесаюзнага з'езда глебазнаўцаў, на якім яго выбралі членам аргкамітэта па падрыхтоўцы Міжнароднага кангрэса.

Атрымаўшы дыплом, Канстанцін Ігнатавіч стаў выкладчыкам, потым загадчыкам кафедры глебазнаўства, дэканам, а ў 1938 годзе рэктарам гэтага ж універсітэта.

Пасля быў Інстытут знешняга гандлю СССР (кафедра эканамічнай геаграфіі), Маскоўскі ўніверсітэт (кафедра фізічнай геаграфіі замежных краін). І пяць гадоў працы ў Наркамзе замежнага гандлю СССР з 1939 па 1944 гады. Вось гэты перыяд у жыцці вучонага асабліва цікавы, але зусім малавядомы. Пакуль існаваў СССР ніхто, акрамя сям'і Канстанціна Ігнатавіча, не ведаў, што буйнейшы спецыяліст у галіне геолога-мінералогіі, малады прафесар Лукашоў быў тым чалавекам, які прапусціў "праз свае рукі" ў Вялікую Айчынную вайну ўвесь ленд-ліз — сістэму перадачы Злучанымі Штатамі Амерыкі ў пазыку зброі, боепрыпасаў, сыравіны, харчавання. Як і чаму ён трапіў у складаны свет міжнародных адносін?

Адказ на гэтае пытанне я знайшоў толькі ў час росквіту гарбачоўскай дэмакратыі, калі газета "Известия" змясціла інтэрв'ю з удавою акадэміка Валянцінай Дзям'янаўнай і яго сынам Валянцінам Канстанцінавічам, членам-карэспандэнтам Акадэміі навук Беларусі, ад якіх Лукашоў пры жыцці нічога не хаваў.

Дык вось, у час масавых рэпрэсій Сталін шукаў новых людзей, якія не былі б "заплямлены" сувязямі з ва-

рожным светам і палітыкаю наогул. На гэтую ролю ідэальна падыходзілі "нейтральны-вучоныя", пра якіх казалі са здэкам — "поўныя палітычныя нулі".

Напачатку вучоны адмовіўся, бо яго толькі прызначылі рэктарам, але калі яго выклікаў да сябе ў Крэмль Анастас Мікаян і спытаў, як аб справе ўжо вырашанай: "Куды вы, Канстанцін Ігнатавіч, жадаеце паехаць — у Англію альбо ў Амерыку?", Лукашоў выбраў Амерыку. І быў прызначаны прэзідэнтам "Амгандлю" ў Нью-Йорку замест загінуўшага пры загадкавых абставінах паўпрадэ Скланскага (загінуў у час прагулкі па возеры на матэрнай лодцы).

Толькі ў Нью-Йорку Лукашоў да канца ўсвядоміў небяспечнасць сваёй пасады. Тым больш пачалася Другая сусветная вайна. Канстанцін Ігнатавіч тут жа прызначаюць намеснікам старшынні ўрадавай закупачнай камісіі па ленд-лізу. Старшынней камісіі быў прафесійны вайсковец, функцыі якога зводзіліся толькі да падпісання дакументаў аб адпраўцы грузаў. Усе ж арганізацыйныя, вытворчыя, камерцыйныя клопаты, звязаныя з ленд-лізам, абрынуліся на новага намесніка. Спакою не было ні днём, ні ноччу. Работы дадалася пасля паездкі ў ліпені 1941-га Гары Гопкінса, спецыяльнага саветніка прэзідэнта Рузвельта па ленд-лізу, у Маскву. Гопкінс дамовіўся са Сталіным аб першачарговых пастаўках. А І кастрычніка Герыман, Бівербрук і

Молатаў падпісалі першы "канфідэнцыйны" пратакол паміж ЗША, СССР і Вялікабрытаніяй. Ён уключаў звыш 70 асноўных паставак і звыш 80 відаў медыцынскага забеспячэння. Тут было ўсё, пачынаючы ад танкаў, самалётаў, эсмінцаў, вілісаў і заканчваючы армейскімі ботамі, якіх кожны месяц патрабавалася 400 тысяч пар. А таксама многія тысячы тон тушонкі, яйкавага парашку, сухога малака, масла.

Але падпісаны дагавор "уверсе" зусім не азначаў дакладнага і своечасовага яго выканання "ўнізе". Лукашоў мітусіўся па ўрадавых установах, фірмах, заводах, прасіў, пераконваў, а тое і каго-нікі абвінавачваў у сабатажы. Адночы ён атрымаў асабістую тэлеграму ад самога Сталіна — абарончым заводам тэрмінова патрабавалася медзь. Савецкі паўпрэд тут жа звярнуўся да медзьянога магната Джэймса Бірнса. Той, патрасаючы дакументамі, пачаў даказваць, што ў іх няма ніводнай рэзервай тоны медзі. Тады Канстанцін Ігнатавіч дастаў са скураной папкі свае дакументы і пераканаўча даказаў апаненту, што Злучаным Штатам павялічылі імпорт медзі з Мексікі, дзе адкрыты новыя радовішчы, што дадатковыя руднікі па здабычы нафты ўвяла ЮАР, што ў саміх Штатах значна павялічылася паўторнае выкарыстанне медзі, і Бірнс здаўся.

Лукашоў не ўгадняў кожную "літару" з Масквой, многае браў на

сябе. Адночы самастойна павялічыў колькасць паставак, нягледзячы на тое, што на дакуменце, які вызначаў іх аб'ём, ужо стаяў подпіс Сталіна. Неўзабаве ад Вярхоўнага Галоўна-камандуючага прыйшла тэлеграма, у якой ён адобрыў такі самастойны ўчынак і ў той жа час ветліва прасіў больш падобнага не дапускаць.

Тым не менш, Лукашоў працягваў дзейнічаць з улікам сітуацыі. Ён смела затрымаў адпраўку ў Саюз вялікай партыі амерыканскіх танкаў, якія аказаліся чамусьці неўкамплектаванымі. І гэта пасля таго, як наш генерал прыняў гэтыя танкі да адпраўкі, паставіўшы ў дакуменце свой подпіс. І потым крычаў, патрабавай адмяніць такое рашэнне, але Канстанцін Ігнатавіч заявіў, што на фронт ён будзе адпраўляць толькі добрае баявое зброю, а не металалом. Генерал адразу ж паведаміў Маскве аб "наўмысным шкодніцтве" паўпрадэ. Што азначае такі данос у ваенны час, разумеў кожны. На ішчасце, з "Вялікай зямлі" прыйшла тэлеграма, змест якой поўнасьцю падтрымліваў пазіцыю Лукашова.

Падобных недарэчнасцей у дыпламатычнай рабоце вучонага хапала цераз край. Высокая актыўнасць, самастойнасць Канстанціна Ігнатавіча чамусьці надта не падабаліся нашаму паслу Н. Уманскаму — чалавеку разумнаму, але залішне самалюбіваму. Вось ён сумесна з пасольскім энквэдзістам і настрачыў аднойчы ў Маскву данос аб тым, што таварыш Лукашоў самастойна, без ведама пасольства, выдэж шкодныя перамоў з амерыканцамі. Але і тут быда абыхіла яго бокам. Тэлеграма з Масквы за подпісамі Вячаслава Молатава і Анастаса Мікаяна прадпісвала Канстанціну Ігнатавічу і надалей весці ўсе гандлёвыя перамоў без удзелу пасольства. Гэта была звонкая аплявуха даносчыкам. Больш таго, у хуткім часе пасол Н. Уманскі пакінуў Амерыку, а на яго месца прыехаў усім вядомы бліскучы савецкі дыпламат Міхаіл Літвінаў.

Лукашоў нежарка расказваў у вузкім коле сям'і, што даводзілася ўвесь час баяцца не амерыканцаў, а сваіх начальнікаў з Масквы. Масква была непарадкавальнай. Гэта асабліва на-

глядна праявілася ў гісторыі з каўчуком. З Масквы для закупкі каўчука і для вывучэння яго вытворчасці прыехала група спецыялістаў. Яны ўсё рабілі строга па інструкцыі, не праўлялі ніякай самастойнасці. Ды якраз у гэты час наша краіна сама пачала выпускаць каўчук. І што вы думаеце? Спецыялістаў тых адазваі на Радзіму і... рэпрэсіравалі "за штучнае стрымліванне развіцця айчынай прамысловасці". Лукашоў жа атрымаў надта далікатнае заданне — ануляваць заказы на каўчук з фірмай "Дзіюпон"...

Але гэта была не самая "далікатная" справа. Відаць, Лукашоў усё ж, як звычайна кажучы ў такіх выпадках, нарадзіўся ў кашулі і пад ішчаслівае зоркаю: яму верылі і свае ў Маскве, і амерыканцы. Менавіта таму ўдалому і надзвычай разумнаму беларусу дазвалялі выратаваць нашых "персона нон грата", а дакладней, разведчыкаў, якія прываліліся, і ціхенька перапраўляць іх дадому.

Гэта нашаму земляку ўдалася толькі дзякуючы вялікім асабістым сувязям, блізкаму знаёмству з самымі ўплывовымі людзьмі Амерыкі, якія былі блізкія да прэзідэнта Рузвельта: Бернард Борух, Эд Стэцініус, Джэймс Бірнс, Дональд Нельсан, Аверэл Гарыман, Нельсан Рафелер, Кардэл Хел, Уолес. Напэўна таму пасол Н. Уманскі крыўдаваў і вельмі зайдзросціў такому знаёмству будучага акадэміка. Але асабліва блізка ён сшышоўся з ужо згаданым Гары Гопкінсам, які веў увесь ленд-ліз і якога называлі "ценым прэзідэнта". Настолькі блізка, што Гопкінс нярэдка зваў Лукашоўвым дадому і прапаноўваў разам паабедцаць, каб потым абмеркаваць справы.

За сваё жыццё акадэмік Лукашоў напісаў 55 манаграфій, больш як 400 навуковых работ. На мемуары аб ленд-лізе часу ў яго, відаць, не хапіла. Ды і небяспечна было іх тады пісаць.

Памёр наш славуты зямляк напрыканцы мая 1985 года ў Мінску, дзе і пахаваны. У роднай вёсцы Гарадзец яго добра памятаюць. У мясцовай сярэдняй школе былі нават два стэнды, якія расказвалі пра жыццё акадэміка, ягоныя пісьмы да былога дырэктара школы М. А. Коршыкава, які нядаўна, на вялікі жаль, памёр. Вось і ўсё. А чаму б адной школе Быхава не прысвоіць імя К. І. Лукашова? Чаму б, нарэшце, не даць імя славагата земляка адной з вуліц у горадзе Быхава?..

Мікола ЛЕЎЧАНКА

Не астуджанае сэрца

Катэгарычна не згодзен са сцвярдэннем, што пісьменніку шкодзіць праца ў газеце. Канечне, бягучыя справы адцягваюць увагу ад напісання мастацкіх твораў, а ў астатнім... Наадварот, пастаяннае знаходжанне сярод людзей падкажа шмат цікавых тэм, акуне ў такія жыццёвыя сітуацыі, якія няздатна прыдумаць нават самая шчодрая аўтарская фантазія. Быў бы толькі талент.

Сведчанне таму — кніга прозы і паэзіі Марыі Ляшук "Благословенные Небом". Аўтар яе працуе ў сталіцы Палесся, рэдагуе гарадскую газету "Пінскі вестнік". Таму і яе кніга (дарэчы, першая) пабачыла свет там жа — у Пінскай рэгіянальнай друкарні.

Тое, што кніга "Благословенные Небом" створана таленавітым чалавекам, яскрава відаць і са звароту да чыгача, напісанага кандыдатам філалагічных навук, членам Саюза пісьменнікаў Валянцінай Локун. Дарэчы, Валянціна Іванаўна таксама жыве ў Пінску і сваёй творчасцю добра засведчыла, што ў сапраўднай літаратуры правінцыі няма. В. Локун разглядае не толькі лепшыя набыткі сучаснай беларускай літаратуры, а і ахвотна падтрымлівае новыя таленты — тыя самыя, якія гэтыя набыткі і панажваюць.

Адкрываецца кніга навелай "Благословенная Небом", героем якой з'яўляецца само Каханне, а калі трымацца бліжэй да рускамоўнага варыянта — Любоў: "Они расправлялись с ней одновременно, прекрасно осознавая, что поступая таким образом, устраивают ей боль. Только им было все равно — ведь

цель преследовали одну — изжить со свету [...].

И настал момент, когда цель казалась достигнутой: жертва обессилела, ей не подытаться после столь яростной атаки.

Однако жизнь не покинула ее, едва теплится, давая надежду на воскресение. И оно наступило. Исколотая, избитая, израненная, она медленно возрождалась, омывая синяки целебными утренними росами, купаясь в летних бодрящих дождях, подставляя светлое лицо ласкающему солнышку. Она закалялась, мужала, становилась еще красивее и чище, чем прежде..."

Дык хто ж гэтыя мучыцелі, па-беларуску, праўда, ёсць яшчэ і больш дакладны варыянт — каты, якія прыносілі любові пякельны, нясцерпны боль? Ды іх доўга шукаць не даводзіцца, бо яны знаходзіцца сярод нас. І іх, як гэта ні страшна, шмат, бо яны ўсе тыя, для каго каханне становіцца адно толькі разменнай манетай. А яшчэ тыя, хто ў розных сітуацыях — малых і вялікіх, простых і складаных, звычайных і неардынарных — няздатны ўзвысіцца над абставінамі, зрабіўшы ў асобных выпадках нават, здавалася б, немагчымае, каб не толькі не прычыніць бо-

лю таму, хто поруч з табой, а і суняць гэты боль, калі яго прычынілі іншыя.

Творы М. Ляшук — самі малюнкі жыццёвай паўсвядзеннасці, прапушчаныя праз душу чулую і чуйную. А суперажыванне таму і такое моцнае, што пісьменніца ў сваіх творах, па сутнасці, нічога не прыдумляе. Хіба што ўмела абагульняе, тыпізуючы тое, што было ў самім жыцці.

Ва ўсіх іх разе я ніколі не сумняваюся ў верагоднасці сітуацыі, пакладзенай у аснову, як на маю думку, адной з лепшых навел кнігі, — "Зима на двоих". Хворы, перанёсшы цяжкую аперацыю, у медсястры пазнаў туго, з якой даўным-даўно без асаблівых згрызот сумлення разышоўся, бо ў яго заўсёды было шмат жанчын, а асабліва абцяжарваць сябе сямейнымі абавязкамі яму не хацелася. А ў выніку застаўся адзін. І вось цяпер, калі гэтая нечаканая сустрэча праз гады для абодвух і радасць, і боль, і ішчасце, і пакуты, ён усё дапытваецца, а што яна хацела сказаць яму ў той вечар, калі ён не прыйшоў на спатканне. Тады з яе вуснаў вырываецца: "Я ждала ребенка". І адразу дадае: "Твоего ребенка"...

Якую з навел ні возьмеш, у аснову яе абавязкова пакладзена сітуацыя, якая як бы нагадвае: чалавек, не астудзі сваё сэрца, іначай ты страціш многае, пазбавіўшыся душэўнага і маральнага апірышча. У самой М. Ляшук — сэрца акурат не астуджанае, таму так уважліва і ставіцца яна да людскіх лёсаў, чуйна рэагуючы на гучанне камертона іх душаў. Важна і тое, што ў пераважнай большасці выпадкаў, нават тады, калі, здаецца, сітуацыя тупіковая, у апошні момант для персанажаў з'яўляецца магчымасць ачысціцца

ад таго, што гняло іх. Як, для прыкладу, у навеле "Искушение". Герой яе, дараваўшы жонцы здраду, усю сваю злосць выліваў на дзіця, якое нарадзілася не ад яго. Калі ж ён паміраў, родныя дачкі не спяшаліся прыязджаць, а Мішка, чужы яму, прыехаў. Кажучы словамі навелы "И воздастся по делам", "жизнь сама расставила точки над 'i'..."

Вершы, сярод якіх і напісаныя па-беларуску, таксама прысвечаныя вечным маральным каштоўнасцям, таму і раздзел, у якім яны прадстаўлены, невыпадкова названы "Рассодия любви". Хораша гаворыцца пра тое, што спадарожнічае чалавеку на працягу ўсяго жыцця. Асабліва пяшчотна выказвае пісьменніца сваю любоў да маці і да палескай прыроды — вёска Табулкі, у якой яна нарадзілася, між іншым, знаходзіцца не так і далёка ад Парэчча, дзе заканчвала сярэдняю школу Яўгенія Янішчыц. Менавіта ў гэтым кутку "танканогія аўсы // У пояс кланяюцца ветру // І залатыя каласы // Смакуюць чыстае паветра" ("Палессе"). І тут задумваецца над хуткаплыннасцю жыцця: "Ах, лістападзе, лістапад, // Няўжо краса твая апала // Даўно барво-васць адшугала // І крадзецца зіма ў сад" ("Ах, лістападзе-лістапад").

Паўтару ўслед за В. Локун: "Не спешите книгу "Благословенные Небом" читать сразу — от начала до конца. Читайте частями, думайте, анализируйте и делайте выводы". І лішні раз пераконвайцеся, што таленавітыя журналісты могуць быць не менш таленавітымі пісьменнікамі.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Драмгурткі на Беласточчыне пачыналіся са сцэнічных твораў. У сярэдзіне 1950-х Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Беластоку (БГКТ) актыўна ўзялося за арганізацыю драматычных гурткоў. "Моладзь! Калі хочаш жыць культурна — арганізуй драматычны гурткі", — такія лозунгі былі паўсюль. І заклікі кіраўніцтва БГКТ далі пэўны плён.

Драмгурткі беларусаў Беласточчыны

На Беласточчыне пачалі арганізоўвацца і дзейнічаць гурткі мастацкай самадзейнасці. А Мікола Матэйчук 19 мая 1957 года ў Беларускам тыднёвіку "Ніва" апублікаваў артыкул пра тое, што беларусам у Польшчы неабходна арганізаваць яшчэ Беларускі драматычны тэатр. Спавод Матэйчук спыняе ўвагу на "малых формах" беларускай драматургіі. Ён піша, што не трэба абмяжоўвацца толькі аднаагоўкамі, бо беларуская драматургія мае багатыя традыцыі і сур'ёзныя драматычныя творы.

Пазней, у 1960 годзе, на трэцім з'ездзе БГКТ таксама вяртаўся гутарка пра беларускі тэатр. А Вера Леўчук у артыкуле "Аб тэатры" ("Ніва", 14 ліпеня 1963 г.) выказала сваю думку пра тагачасны тэатральны рэпертуар. "Бо тое, што драмгурткі на вёсках неяк радзіць з рэпертуара (усё іграюць "Мікітава лапаць" ды "Пярэстую красулю"), абсалютна не сведчаць аб базе для працы прафесійнага тэатра, — пісала В. Леўчук. — Нават прапанаваны гурток ГП не зможа працаваць з такім рэпертуарам, які цяпер маем. А п'есы з БССР зноў мала падыходзяць для нашых умоў".

Але ў тым жа годзе на Беласточчыне беларускі тэатр адкрыўся так і не ўдалося. А шкада! Бо ў ім змаглі б працаваць і прафесійныя рэжысёры і акцёры з Беларусі.

Сапраўды, у сельскай мясцовасці не хапала беларускіх п'ес. Іх перапісалі ад рукі, перадавалі з вёскі ў вёску. Таму Галоўнае праўленне БГКТ вырашыла пашырыць рэпертуар.

У 1956 годзе асобным выданнем выходзіць "Паўлінка" Янкі Купалы накладам 2500 асобнікаў. На вокладцы кнігі выдаўцы змясцілі партрэт песняра, а на апошняй старонцы была надрукавана рэклама тыднёвіка "Ніва" і ўмовы падпіскі.

"Паўлінку" адразу атрымалі многія самадзейныя тэатральныя калектывы. Артыстам спадабалася такая ідэя, таму праз два гады выдавецтвам ГП БГКТ асобнымі выданнямі былі выпушчаны "Прымакі" Янкі Купалы, п'еса "Суд" Уладзіслава Галубка, "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча. Наклад гэтых кніжак быў па 3000 асобнікаў. Дарэчы, у канцы кніжачкі "Пінская шляхта" была надрукавана нават біяграфія Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча.

У 1957 годзе Галоўным праўленнем БГКТ у Польшчы па ініцыятыве беларускай моладзі асобным выданнем выйшла калектыўная кніжка п'ес на роднай мове "Зборнік сцэнічных твораў".

Выдавецтва сабрала ў кніжку тры п'есы, якія няцяжка было падрыхтаваць і паставіць на любой вясковай сцэне. Сюды ўвайшлі п'есы "Пярэстая красуля" А. Чужыніна, "Боты" М. Крапіўніцкага, "Мікітаў лапаць" М. Кудзелькі і "Міхалка", з польскага пераапрацавана Далецкімі. Так было сказана ва ўступным слове. Але тут павінен быць невялікі каментар. Сапраўды, М. Крапіўніцкі — украінскі аўтар. А хто такі А. Чужынін? Па словах аўтара слоўніка беларускіх псеўданімаў Янкі Саламевіча, гэта таксама ўкраінскі аўтар. Але чаму пра гэта не згадваецца ў зборніку сцэнічных твораў? І ці мог украінскі драматург мець такі рускі псеўданім? А што датычыць п'ескі А. Чужыніна "Пярэстая красуля", дык яна вельмі арыгінальная, смешная і сцэнічная.

"Мікітаў лапаць" напісаў беларускі драматург Міхась Чарот (сапраўднае прозвішча Міхась Кудзелька). Упершыню яна была апублікавана і пастаўлена ў 1923 годзе.

П'еска "Міхалка", якая "з польскага пераапрацавана Далецкімі", да сённяшняга дня выкаікае спрэчку наконт яе аўтарства. Янка Саламевіч сказаў, што п'есу напісаў Вацлаў Іваноўскі і яшчэ нейкі брат з сястры. Пра тое, што аўтарам "Міхалкі" з'яўляецца Вацлаў Іваноўскі піша і Юры Туранак: "Вялікі поспехам карысталася яго камедыя са шляхецкага жыцця "Міхалка", пасля першай публікацыі 1911 года ў Пецярбургу яна вытрымала некалькі перавыданняў, апошняя выйшла ў 1957 годзе ў Беластоку" ("Мадэрная гісторыя Беларусі", Вільня, 2006. Стар.190).

Камедыя "Міхалка" ў свой час карысталася вялікай папулярнасцю ў беларускіх гледачоў. Яе ставілі ва ўсіх аматарскіх гуртках і прафесійных беларускіх тэатрах, у тым ліку і на Беласточчыне. Гартаючы беларускі друк за 1911 — 1912 гады, трапляюцца паведамленні аб дзейнасці тэатральнага аматарскага калектыву ў двары Дольдзі былога Барысаўскага павета.

"Зборнік сцэнічных твораў" саслужыў добрую службу. Змешчаныя ў ім п'есы ставіліся на Беласточчыне дзiesiąты разоў. Іх паказвалі на многіх аглядах аматарскіх тэатральных калектываў, якія праводзілі БГКТ супольна з павятовымі аддзеламі культуры і асветы.

Пазней Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Польшчы, эксперыментуючы, выдавала асобныя п'ескі. Напрыклад, тыднёвік "Ніва" ў 1960-х гадах спецыяльным рэпертуарным

дадаткам надрукаваў лірычную камедыю ў адной дзеі "Бярозка" Васіля Шчогалева ў перакладзе з украінскай мовы Міколы Татура. Як рэпертуарны дадатак да "Нівы" выйшлі з друку камедыя "Суседка" Алеся Пальчэўскага і "Мараль Наталлі Зотавай" Іды Эвальд і іншыя. Наклады іх былі, як і "Нівы", каля 5 тысяч асобнікаў.

Пра выхад гэтых і ўсіх іншых кніжачак п'ес паведамляла на сваіх старонках "Ніва". Беларусы Беласточчыны самі нават пачалі пісаць п'ескі і прыносіць на пасяджэнні літаб'яднання пры рэдакцыі "Нівы".

У 1969 годзе БГКТ выдае другі "Зборнік сцэнічных твораў". Бо ранейшых выпускаў кніг п'ес было недастаткова. Таму ў новы зборнік увайшлі п'есы "Злавацца не трэба" В. Зуба, "Цудоўная дудка" В. Вольскага, "Урок танца" У. Адаеўскага, "Вываражыла" Ю. Геніюша, "Люцынка-інжынерка" С. Яновіча. А таксама да школьнай сцэны — п'есы "У ліхадзеевым палоне", "Не на тым коніку" В. Зуба, "Як я быў доктарам" М. Алтухова, "Пасла ўрокаў" Х. Мальцінскага, "Першы ўрок самастойнасці" М. Скрыпкі.

Упершыню ў гэтым зборніку свет пабачылі п'есы беласточкіх аўтараў — Сакрата Яновіча і Юркі Геніюша. Дарэчы, асобным выданнем у 1978 годзе выходзіла п'еска Сакрата Яновіча "Не пашанцавала". А ГП БГКТ у 1976 годзе выдала "Зборнік сцэнічных твораў" Сакрата Яновіча і Юркі Геніюша. У гэтым зборніку, як пісалі аўтары ў невялікай прадмоўцы да свайго выдання, чытачы змаглі знайсці тое, што магло развесяліць людзей. Але гэта была праўда пра жыццё-быццё, аздоблена жартам. У зборніку Сакрат Яновіч выносіў на суд чытачоў тры свае п'есы — "Сто хвароб на аднаго чалавека", "Старыя" і "Сынок", а Юрка Геніюш — п'есы "Хто каго?" і "Прыгоды белага грыба".

Цяпер беларускім гурткам Беласточчыны было што ставіць. Тым больш, што зрэдку п'есы друкаваў і "Беларускі календар".

Згадваецца мне і яшчэ адно беласточкае выданне, якое называецца "Ад абраднасці да тоеснасці" (2004). У яго увайшлі восем сцэнарыяў абрадавых пастановак для беларускіх дзіцячых садкоў Беласточчыны. Сцэнарый напісалі Аліна Ваўранюк, Барбара Пякарская, Ганна Кандрэцюк, Аляксандр Максімоў і Тамара Карнілюк.

Сяргей ЧЫГРЫН

П'еса для дзяцей...

Актуальнасць абзначанай тэмы відавочная. Беларускаму літаратурнаму дыскурсу традыцыйна бракуе ўвагі крыткі і літаратуразнаўцаў да драматургіі для дзяцей. Першынтэра ў друкаванні твораў гэтага літаратурнага роду, адрасаваных падрастаючаму пакаленню, сёння трымае "Вясёлка". Аднак і "дарослыя" выданні, бывае, успамінаюць пра гэтую літаратурную дзялянку. З іх трэба адзначыць "Маладосць" і "Тэатральную творчасць", зусім жа нядаўна гэты невялікі спіс папоўніўся дадаткам да газеты "Культура" — "Куфар-раджа".

Драматургічны жанр на старонках "Маладосці" ў 1990-я ўвогуле быў чамусці, мякка кажучы, не ў пашане. Аднак пакрысе сітуацыя выправілася. Цяпер п'есы для маладога чытача на старонках часопіса з'яўляюцца са стабільнай рэгулярнасцю.

Перавага адрэцка розным мадыфікацыям казкі. Прычым кідаецца ў вочы мадэрнізацыя гэтага жанру. П'еса для дзяцей, калі можна так сказаць, асучасніваецца. Назіраецца спалучэнне класічных казачных матываў з рэаліямі дня сённяшняга. Канфлікты будуюцца на глебе, нярэдка шчодро ўзбагачанай не толькі элементамі сучаснага жыцця чалавечай цывілізацыі, але і актуальнай жыццёвай праблематykай.

Яскравым і паказальным прыкладам з'яўляецца "камп'ютэрная гульня ў сцэнічным увасабленні ў дзвюх дзеях (паводзе беларускіх народных казак, з элементамі фантастыкі)" "Шкляныя горы, альбо Праграміст Чароўнай даліны" Р. Баравіковай (2004, № 10). У ёй традыцыйны казачны з'яў "рэжысёрам" гэтай гульні заменены аналагамі сучаснай рэчаіснасці: дыван-самалёт — лятаючай талеркай, вірмяк-невідзімец — кавалкам нябачнай віртуальнай прасторы, чароўны клубочак — мабільным тэлефонам, голка, ад якой залежыць жыццё Кашчэя-Несмяротнага, — лазерам. Пратаганіст Іван-Знайдзён са "звыклага фальклорнага персанажа" пераўтвараецца ў маладзёна, які быццам бы "толькі што збег з нейкай сучаснай маладзёжнай тусоўкі". Фактычна з героем адбываюцца тыя ж прыгоды, што і звычайна ў чароўных казках: лёс яго разлучае з дзіўчыннай, і ён вымушаны перамагчы злую сілу, каб вярнуць каханую. Толькі казачны дзеянні адбываюцца ў зусім нязвычайным антуражы. Напрыклад, Кашчэй-Несмяротны жыве не ў якім-небудзь дрымчым лесе, а ў космасе, у халоднай і змрочнай Галактыцы. Бадай, адзіным, хто застаецца ў сваім звыклым абліччы, з'яўляецца стары Лесавік, якога можна разглядаць як захавальніка колішняй культуры і традыцыі.

У казцы Н. Марчук "Каваль Сілуян і злы дух" (2005, № 9) традыцыйнае разважлівае і спакойнае жыццё Сілуяна, яго нявесты Багуславы ды іх суседзяў Кая, Казы, Каровы і Авечкі на роднай зямлі парушаецца з'яўленнем аферыста і ашуканца Буфо Жабара — "прадстаўніка замежнай фірмы". Ён малое перад ім (насамрэч маючы намеры захапіць іх маёмасць) светлыя перспектывы, якія нібыта адкрыюцца пасля пералёту на працу за акія. Зерне спакусы і разладу ўпала на прыдатную глебу: усе жывёліны, акрамя Кая, не толькі пагадзіліся пакінуць сваю зямлю, але і пачалі сапраўды коса паглядаць адно на аднаго: Здавалася б, што перамога злога духу бяспрэчная. Аднак любоў да роднага краю, як і чалавечнасць, цалкам выкараніць аказалася не так проста.

На прыкладах персанажаў выходзяюцца любоў да роднай старонкі, працалюбства, добразычлівасць, адным словам — тым вечныя каштоўнасці, на якіх і трымаецца чалавечая жыццё.

"Якое яно — сапраўднае золата", выйшаўшая ў казачнай гісторыі А. Крэйдзіча "Марыська-папараць" (2007, № 11), дзе свет паўсядзённым пералятаецца са светам ірэальным: менавіта ў апошнім трэба шукаць выратаванне хворай Марысыцы. Шукаць яго выпраўляецца яе брат Янка, які спачатку не верыць у апошні сясстры, але пагаджаецца дапамагчы і завалодаць выратаваўчай папараць-кветкай. Такім чынам аўтарам даводзіцца яшчэ адна ідэя: шчасця не бывае ў стацыі, за яго трэба змагацца перманентна, і галоўнай зброяй у гэтай барацьбе выступаюць найперш тыя якасці, з якіх і складаецца паняцце чалавечнасці.

Не зусім самастойным мастацкім творам можна лічыць сцэнічны абразок Г. Каржаўнеўскай "Дарункі добрых духаў" (2007, № 6), напісаны па матывах "казкі жыцця" Якуба Коласа "Ноч, калі папараць цвіце", якая была пераствора-

на на драматургічную мову, а фальклорныя вобразы атрымалі яшчэ адно літаратурнае жыццё. Прадстаўнікі добрых сіл узнагароджваюць народжанага ў гэтую ноч (маецца на ўвазе Янка Купала) дарункамі, пад якімі няхітра зашыфраваны знакавыя творы генія.

Завяршыць агляд маладосцеўскіх п'ес можна драматургічнымі творамі Я. Конева "Старажытны перыяд, або Гісторыя і каханне" (2006, № 9) і "Гісторыя двух сабак" (2007, № 8).

Апошняя "гісторыя" ўздымае тэму, якая актуалізуецца ў сучасным урбаністычным грамадстве, — бяздомнай хатняй (калі тут дарэчна так сказаць) жытэль.

Праз вузкую тэму раскрываецца даволі сур'ёзная праблема — наяўнасць чорствасці, бездухоўнасці ў свеце людзей, які і чалавечым часам назваць цяжка. Паказальна і сімвалічна, што ў п'есе сабакі людзей разумеюць, а людзі іх — не! Аднак чалавеку добраму адкрываецца магчымасць разумення "братоў нашых меншых".

Камедыю "Старажытны перыяд, або Гісторыя і каханне" з поўным правам можна назваць маладзёжнай п'есай. Напісаная на тэму студэнцкага жыцця, яна, канечне, найперш і будзе прывабліваць маладога чытача. Нехта сказаў, што студэнт — гэта шчаслівы чалавек, у якога ёсць толькі адна праблема — вучоба. Менавіта гэтая праблема і стала сюжэтным стрыжняком камедыі Я. Конева. Галоўная гераіня Алёна не можа здаць экзамен па гісторыі і выкарыстоўвае ўсю сваю абаяльнасць: не шкадуе кампліменту ў адрас выкладчыка, каб той паставіў станоўчую адзнаку, абяцае прыязна адносіны аднакурсніку-выдатніку Раману, закаханаму ў яе. У галаве Алёны думкі зусім не пра гісторыю, а пра сардэчны перажыванні. Менавіта праз іх прызму яна засвойвае і матэрыял па гісторыі, які "разжоўваецца" для яе Раманам. Усё гэта ў суме стварае высокую ступень камедыінасці, прычым не прымітывнай, а глыбокай і інтэлектуальнай. Канфілікт будзецца ў дадзеным выпадку не на аснове сутыкнення характараў, а ў выніку перакуленасці з ног на галаву амаль усяго, з чаго складаецца Алёніна інтэрпрэтацыя сярэднявечнай гісторыі Беларусі. Каб разумець гумар п'есы трэба быць абазнаным хаця б у асноўных рысах у нашым мінулым, а ўлічваючы яшчэ і моманты філалагічнай алюзійнасці — то і ў беларускай літаратуры. Цікава, але ў іх аўтар не пабаяўся зрабіць латэнтны ўкол А. Дудараву, уключаўшы спярша ў вусны высмеянай Алёны дударавскую інтэрпрэтацыю стасункаў Рагнеды і Уладзіміра ў п'есе "Палачанка", а затым згадаўшы ў іранічным кантэксце яшчэ адзін твор: "Калі-небудзь нейкі дудар сачыніць пра цябе трагедыю. Мо так і назаве — "Князь Вітаўт". А гледачы будуць пляскаць у далоні, бачачы, як ты бегаеш па сцэне ў жаночай спадніцы" (словы Ягайлы ды Вітаўта).

Увогуле, нягледзячы на нешматлікасць п'ес для дзяцей у часопісе "Маладосць", назіраецца яўны прагрэс у развіцці гэтай літаратурнай дзялянкі, як прынята лічыць, не зусім прэстыжнай. Тым самым часопіс спрыяе развенчванню і гэтага стэрэатыпу. Тым больш, узровень дзіцячых драматургічных твораў у ім далёка не дзіцячы, прыцягвае ўвагу чытачоў самых розных узростаў. Да ўсяго адначасна жанравую разнастайнасць п'ес: хоць і прэваліруюць казкі, як па форме, так і па змесце яны не зліваюцца ў безаблічную плынь, захоўваючы сваю арыгінальнасць і адметнасць. Увогуле даецца дзіўна, як яшчэ пасля такой багатай гісторыі беларускай казкі майстры слова намацваюць туую сцяжынку, якая адкрывае іншым і новыя далягляды, і новых герояў. А вось ці стануць разгледжаныя творы не толькі прыкметнымі фактамі бягучага літаратурнага працэсу, але і зместам анталогіі, а то і хрэстаматый, — пакажа час.

Анатоль ТРАФІМЧЫК

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета
ўзнагароджана ордэнам
Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

ГА "Саюз пісьменнікаў
Беларусі"

РВУ "Літаратура
і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Анатоль КАЗЛОЎ

Рэдакцыйная калегія:

- Анатоль Акушэвіч
- Лілія Ананіч
- Алесь Бадак
- Дзяніс Барскоў
- Святлана Берасцень
- Віктар Гардзей
- Уладзімір Гніламедаў
- Вольга Дадзімава
- Уладзімір Дуктаў
- Анатоль Жук
- Вольга Казлова
- Анатоль Казлоў
- Алесь Карлюкевіч
- Анатоль Крайдзіч
- Віктар Кураш
- Алесь Марціновіч
- Мікола Станкевіч
- Юрый Цвяткоў
- Мікалай Чаргінец
- Іван Чарота
- Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:

220034, Мінск,
вул. Захарава, 19

Тэлефоны:

галоўны рэдактар,
намеснік — 284-66-73

Адрэсы:

публіцыстыкі — 284-66-71
пісьмаў і грамадскай
думкі — 284-95-62
крытыкі

і бібліяграфіі — 284-44-04
прызы і пазіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
бухгалтэрыя — 284-66-72

Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба
спасылацца на "ЛіМ".
Рукапісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведальваюць сваё
прозвішча, поўнасьцю імя і
імя па бацьку, пашпартныя
звесткі, асноўнае месца
працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацый.

Набор і вёрстка
камп'ютэрнага цэнтру
РВУ "Літаратура і Мастацтва".

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
"Літаратура і Мастацтва".

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку"
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 3434
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк
10.09.2008 у 11.00

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 715
Заказ — 4913

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 0 8037

Славянская міфалогія не была запісана і літаратурна апрацавана, але яна працягвае існаваць, як у мове, так і ў творах вуснай народнай творчасці. Напрыклад, праз два беларускія словы "нябожчык" і "навец" можна зразумець асноўную сістэму вераванняў нашых продкаў. Навец — гэта чалавек, які трапіў у Наў, новы і лепшы свет. Нябожчык — той, хто жыве сярод багоў, але ён не бог, а толькі дух нашага памерлага продка. З вышэй сказанага выходзіць, што нашы продкі верылі ў вечнае жыццё чалавечай душы. Па іхніх перакананнях чалавек пасля смерці трапляў на той свет і жыў сярод багоў, працягваючы выконваць свае спрадвечныя абавязкі, якімі займаўся на зямлі, а таксама мог усяляк спрыяць сваім нашчадкам.

Кашчэева таямніца

яйку, яйка — у качцы, качка — у зайцы, які сядзіць у каменным куфэрку, а куфэрак стаіць на высокім дубе ці закапаны ў гару. Спрат Кашчэвай смерці ўтрымлівае ў сабе ўсе архетыпы язычніцкай міфалогіі. Заяц сімвалізаваў імклівасць думкі, каменны куфэрак — моц веры. З дапамогаю іголки варажылі. Яна, як стрэлка магніта, была тым паказальнікам, які вызначаў будучы лёс не толькі вернікаў-язычнікаў, але і ўсёй веры. З міфічнага яйка нарадзіўся бог Род, стваральнік нашага свету і людзей. Качка — міфічная першаптушка (у гэтай ролі могуць выступаць таксама сокал або голуб), якая, паводле адной з версій славянскай міфалогіі, нырнула на дно акіяна і здабыла першую глебу. З той глебы і ўтварылася першая зямля пасярод бязмежнага акіяна — востраў Буян. Названы ён быў так, таму што на ім упершыню нарадзілася і забуяла жыццё. Дуб (гара) — сімвал Вечнага Дрэва, якое падпірае неба і з якога рассяялася насенне ўсіх раслін на зямлі.

Казкі пра Кашчэя (Кашча) складаліся былымі язычнікамі, якіх пад пагрозай смерці прымушалі адмаўляцца ад спрадвечнае веры. Яны, закладаючы код язычніцкага светапогляду ў фантастычныя сюжэты, фактычна — код памяці, таёмна спадзяваліся, што іх вера не будзе вынішчана канчаткова. Гэтыя казкі ўплыталіся ў архаічныя паданні пра Бабу Ягу, замяняючы Цмока або шматгаловага Змея на Кашчэя.

Тэксты казак пра Кашчэя цесна звязаны з грамадскімі ідэямі, звычаямі, абрадамі і, безумоўна, з рознымі сацыяльнымі інстытутамі, якія самі з'яўляюцца вынікам развіцця матэрыяльнай асновы жыцця грамадства. Кашчэю ў казках супрацьпастаўляецца "хрысціянская кроў", "рускі чалавек" (жыхары часткі цяперашняй Украіны і цяперашняй Беларусі ў сярэднявеччы называлі сябе русінамі), а гэта сімвалы дзяржавы, што зноў жа паказвае на прычыну ўзнікнення казак і на той гістарычны перыяд, калі яны нарадзіліся, — час вераломства і пераходу ад язычніцтва да хрысціянства.

Зінаіда ДУДЗЮК

Дажбог, Стрыбог, Семаргл і Мокаш, якія стаялі на гары, Вялес размясціўся на Падоле.

Аднак хрысціянства ваяўніча наступала і было паскорана шэрагам палітычных падзей як на тэрыторыі усходнеславянскіх княстваў, так і ў Візантыі ў канцы 80-х гадоў X стагоддзя. Візантыйскі імператар Васіль II звярнуўся з просьбай аб ваеннай дапамозе да кіеўскага князя Уладзіміра, пры ўмове прыняцця Кіевам хрысціянства абяцаў адаць замуж за яго сваю сястру — царэўну Ганну. Уладзімір паслаў на дапамогу Васілю II шасцітысячны атрад. Вайна завяршылася перамогаю Візантыі. Кіеўскі князь, згодна з папярэдняй дамоўленасцю, атрымаў руку візантыйскай царэўны, а каб здзейсніць абрад вянячання, мусіў пахрысціцца і прыняць новае імя Васіль. У "Аповесці мінулых часоў" паведамляецца, што хрышчэнне кіяўлян адбылася ў Дняпры, па сведчаннях Жыція Уладзіміра — у прытоку Дняпра, рэчы Пачайне.

Уладзімір пачаў сілком прыводзіць сваіх падданных да хры-

шчэння, прызначаць папоў і будаваць хрысціянскія храмы. Пры гэтым прылюдна апаганьваліся і знішчаліся выявы язычніцкіх багоў. У Кіеве на гары, дзе раней стаяў ідал Перуна, узнялі царкву святога Васіля. Гэтым гвалтоўным дзеяннем улады супрацьстаялі не толькі жрацы-язычнікі, але розныя слаі насельніцтва. На хвалі барацьбы за захаванне старой веры і ўзніклі казкі пра Кашчэя, якія неслі сімваліку нежаданага дзяржаве, апаганенага нявернымі людзьмі язычніцтва.

У казках Кашчэй — злосны і худы стары, які валодаў скарбамі і таямніцаю вечнага жыцця. Худы ён таму, што адпала ад язычніцкай веры мноства вернікаў, а злосны з-за таго, што застаўся самотны і няма яму на каго абaperціся ў змаганні. Кашчэя называюць бесмяротным, і ў гэтым хаваецца сімвал спрадвечнай веры продкаў, якая не можа проста так згинуць, бо не толькі людзі, але і багі апякуюцца ёю. Аднак язычнікі вымушаны былі прызнаваць, што смерць у Кашчэя ўсё-такі ёсць. Знаходзіцца яна на канцы іголки, іголка — у

3 пошты «ЛіМа»

Духоўная павязь

На гістарычнай Навагрудчыне, у сяле Уселюб, прайшло Свята беларускіх католікаў з удзелам гасцей з суседняй Польшчы: на гэты раз тут бывала каля пяцідзсяткі былых вучняў рымска-каталіцкай манаскай абшчыны "Сясцір Свяцейшай Сям'і з Назарэта". А прыехалі яны сюды, каб пабываць у знаёмых з дзяцінства мясцінах, сустрэцца з землякамі. Ініцыятарам гэтага мерапрыемства выступіла раённае грамадскае аб'яднанне "Саюз палкаў на Беларусі" (старшыня — Я. Лыса).

Пасля набажэнства ва Усялюбскім касцёле ксёндз Раман Ялоўчык гасцінна запрасіў усіх прысутных на традыцыйнае "Свята польскай песні", на якім гучала духоўная музыка, спеў... Таксама была наладжана цікавая святочная праграма як для дарослых, так і дзяцей: спаборніцтвы, конкурсы, гульні...

Яўген ЛАПЦЕЎ

Да свята горада

У Маладзечанскім Палацы культуры адкрылася выстава адметнага пейзажыста Маладзечаншчыны і Вілейшчыны Аляксандра Пясецкага. Творца нарадзіўся ў 1935 годзе, удзельнік шматлікіх выстаў і пленэраў. Карціны Аляксандра Аляксандравіча захоўваюцца як у музеях Беларусі, так і ў замежных прыватных калекцыях.

Гэтым разам экспануюцца летнія работы мастака, на якіх залаты, жоўты, белы, блакітны колеры спалучаюцца з непаўторна яркай зелянінай лета. "Раніца", "Цёплая дарога", "Летні лес", "Сядзіба", "Ракуцёўшчына"... Усе карціны прасякнутыя светлым пазітыўным настроём. Сваю выставу Аляксандр Пясецкі прысвяціў 620-годдзю роднага горада.

Аг класікі да авангарда

На пачатку верасня Маладзечанская дзіцячая мастацкая школа адзначае сваё 30-годдзе. Урачыстая дата ў жыцці ўстановы супала і з юбілеем яе бяззменнага дырэктара Васіля Таркана, а яшчэ, з 620-годдзем горада Маладзечна.

Як вынік, ладзіцца выстава твораў мастакоў Алеся Пашкевіча, Васіля Лазоўскага і самога Васіля Аляксеевіча. Алесь Пашкевіч выступае адным з лепшых пейзажыстаў Маладзечаншчыны. Ён прадставіў свае цудоўныя краявіды: "Фальварак", "Дарога", "Бацькаўшчына"... Васіль Лазоўскі — авангардыст. Яго работы, выкананыя гуашшу, яркія, ёмкія, сімвалічныя: "Волат", "Я іду"... А Васіль Таркан на гэтай выставе вылучаецца адметнымі эпахальнымі палотнамі: "Маёй Беларусі", "Асветнікі", "Купала і Колас".

Кацярына ТАРАСЕВІЧ